„ICHUD" פרייז 01 זל. № 1 (17) STYCZEŃ 1947 יאנואר היינט – 12 זייטן

איחוד

ציוניסטיש-דעמאקראטישער ארגאן

מאַקסימיליאַן טאַוכנער

דאָס געבאָט פון דער שעה

מיר זיינען בלתי ספק דאס אממערסטן דורכן גורל גערודפטע פאלק. אונזער טראגעדיע איז נאך גרעסער דורך דעם, וואס נעמענדיק אן אנטייל אין דער אויפריכטונג, אויפבויונג און ארגאניזירונג פון אנדערע געזעלשאפטן, וועלכע געפינען זיך אָפּט אויף אזא הויכן ניוואָ, האבן מיר פאר זיך אליין זייער ווייניק באוויזן אויפצוטאן.

נאך קיינמאל אין משך פון לאנגע יארן פון אונזער געשיכטע איז אונזער סיטואציע נישט געווען אזוי טרויעריק און גרוי, ווי היינט, צוויי יאר נאך דער מלחמה, ביי דער שוועל פון דער נייער וועלט, וועלכע שטיצט זיך אויף פרידן און גליק פון די פעלקער. די דאזיקע וועלט איז שוין אפנים צוגעווינט געוואָרן צו אונזער שטענדיקער פאזיציע פון א פאריער צווישן די פעלקער, צו די עוולות, וועלכע ווערן לגבי אונז שטראָפלאָז באגאנגען, צו אונזערע נישט־אויסגעהערטע אָנקלאגעס, — ווייל מיט שטיל־שווייגן קוקט זי זיך צו. די וועלט, צו דעם אין תוך אויסטערלישן בילד פון דער וואנדערונג פון יידישן שארית הפליטה, וואָס איז ניצול געוואָרן פון דער גרויזאמער שחיטה און וואָס וואָגלט אצינד איבער דער וועלט, זוכנדיק א ביסעלע רו און דאס דאזיקע עפּעס, וואָס דער נישט־פולקומער מענטשלעכער שכל רופט עס אָן גליק.

אויף דער גאנצער וועלט ברענט די ארבעט איבערן אויפבוי פון די לענדער, וועלכע זיינען צושטערט געוואָרן דורך דער מלחמה. א שעפעריש פייער האט ארומגעכאפּט די פעלקער, וועלכע גארן וואָס שנעלער צו פארגעסן די פארגאנגענע קאשמארן און וועלכע שטרעבן אין געמיינזאמער אנשטרענגונג צו דער אויפבויונג פון א פרידלעך לעבן. בלויז דאס יידישע פאלק אליין בלאָנקעט אום אליין איבער דער וועלט אָן פּערספּעקטיוון, אָן פרייד, אָן אייפער און אָן וואָסער נישט איז היקף. די וועלט קערט זיך אָפּ פון זיין אומגליקלעכן גורל. צי זאל עס דען הייסן דער בין השמשות פון פאלק ישראל?... צי הייסט דען, אז היטלערס פלענער זיינען רעאליזירט געוואָרן?... אין צוויי יאר ארום נאך זיין רומלאזן סוף? — צי דען איז דאס יידישע פאלק אויף אזא אומגעהויער טרויעריקן אופן אראָפּ שוין פון דער געשיכטלעכער ארענע? — דריימאל ניין! נישט געקוקט אויף די אלע טראגישע סימפּטאָמען — ניין! מיר האבן נאך אלץ כסדר דעם חשק צו א נאציאנאלן לעבן. מיר האבן א טיפּיש־יידישן גלויבן, אז טראָץ די קאלאסאלע שוועריקייטן, וואָס קומען אונז אויף אונזער וועג — וועלן מיר דערקריכן צום ציל. מיר פארמאגן אויך אויסגעהאלטנקייט — די אויסגעהאלטנקייט פון א פאלק, וואָס איז זינט דורות אונטערדריקט; די אויסגעהאלטנקייט, וואָס אין די סאמע שווערסטע מינוטן לאזט זי אונז נישט פאלן.

אָט דאס איז דער וואונדערלעכער סוד פון אונזער אייביק לעבן, און דאס וויכטיקסטע, פון אונזערע נאציאנאלע רעגענעראציעס אין די מאמענטן, בעת עס האט זיך געדאכט, אז מיר וועלן שוין מוזן אונטערגיין מחמת דעם אָפּפלוס פון צופיל בלוט.

אבער דער דאזיקער וואונדערלעכער געשאנק פון דער נאטור, וועלכער קאמפּענסירט אונז אונזער טראגישע געשיכטע, האט נישט די אייגנשאפט פון אן אויטאמאטיש ווירקנדיקן מעכאניזם. אן ערשט־ראנגיקע און דעצידירנדיקע ראל שפּילט דא דער ארגאניזירטער ווילן פון פאלק. כדי אבער דער דאזיקער ווילן זאל אין די איבערברוכס־צייטן זיך קאָנען ארגאניזירן און קאנצענטרירן אויף די סאמע עיקרדיקע נאציאנאלע אויפגאבן, מוז דאס פאלק האבן דעם באוווסטזיין, אז ער שפּאנט צום ציל, אז דער דאזיקער ציל איז דערגרייכבאר און אז ער געפינט זיך אויפן אמתן וועג. און די יידישע מנהיגים מוזן זיך אין די דאזיקע שווערע צייטן, אין וועלכע מיר לעבן, באפרייען פון יעטוועדן פּאטאָס, דאָקטרינעריי, פּאלעמיקייט און קודם כל פון דעם מבול אומפאראנטווארטלעכע רייד, וואס דעזאָריענטירן, רייד אָן דעקונג. די היינטיקע צייטן פאָדערן אחריות און זארג, שלום, קאנסאלידאציע און בשותפותדיקע נאציאנאלע אָנשטרענגונג. איטלעכע אקציע, וואָס האט בדעה אין די דאזיקע שווערע צייטן אָפּצוטעמפּן דאס באוווסטזיין פון דער יידישער נאציאנאלער איינהייט, איז אן אקציע א פארברעכערישע לגבי דער מארטיראָלאָגיע פון אונזער געשיכטע.

דער 22־טער ציוניסטישער קאנגרעס האט דאקומענטירט, אז די ציוניסטישע באוועגונג האט געקאָנט באוויזן אין דעם פאר איר שווערן מאָמענט זיך ארויפצובאקומען אויף די הויכקייטן פון אחדות. טראָץ די לאנג פארן קאנגרעס פארעפנטלעכטע פּראָפּאגאנדע פון געוויסע ציוניסטישע גרופּירונגען, האבן דאך די גרעסטע מערהייט מיט זיך פארגעשטעלט די אלגעמיינע ציוניסטן און אויך דער „מפא"י". אויף דעם דאזיקן שווערן און איבערברוכס־קאנגרעס האט די דעצידירנדיקע ראל געשפּילט דער אממערסטן אין ציוניזם שעפערישער עלעמענט, וואָס איז פול מיט זארג און אחריות פארן גורל פון יידישן פאלק: דער עלעמענט, וואָס פון סאמע אָנהויב אָן זינט דער ציוניזם עקזיסטירט, שלעפּט ער אויף זיינע אקסלען די לאסט פון בויען די ציוניסטישע ארגאניזאציע, ווי אויך דעם צושטאנד פון יידישן פארמעג אין ארץ־ישראל. דער אלגעמיינער ציוניזם האט געהאט די איבערוואג אויף די פארהאנדלונגען פון דאזיקן קאנגרעס. ס'איז קיין חידוש נישט. ס'איז דאך געווען א קאנגרעס, ווו צום ווארט האט געקאָנט קומען נאר דער שכל הישר, די איבערלייגונג און די אחריות, וואָס איז געווען אָנגעלאָדן מיט זארג וועגן גאנצן פאלק. דאס איז געווען א קאנגרעס פון פּרינציפּיעלע און איבערברוכס־אנטשיידונגען. די דעמאגאגיע און רעדנערישע פייער־ווערק האבן דאס מאל נישט אָנגעטראָפן אויף א גינסטיקן פעלד.

דאס איז געווען א קאנגרעס פון א באַזארגט פאלק, וואָס זוכט דעם ריכטיקן וועג. ס'זיינען נישט געווען אויף אים די טראדיציאנעלע פארטייאישע קרעמלעך. דער שכל און פאלקס־געוויסן האבן אונטערגעזאגט די געגעבענע דעלעגאטן פון דאזיקן קאנגרעס אויסצוקלייבן די אדער יענע פּאָליטישע קאנצעפּציע. און דאס איז געווען נישט קיין גרינגער אויסוואל. אז דער אויסוואל איז א לייכטער און פשוטער — דאס האבן נאר ביי אונז אין פּוילן, לאנג פארן קאנגרעס, אויף א כאַראַקטעריסטישן פאר זיי ארביטראַלן אופן, געקאָנט דרשנען די פירער פון א געוויסער ציוניסטישער גרופּירונג.

דאס מאגישע וואָרט „אקטיוויזם" האט געזאלט פארטרעטן איטלעכע ארגומענטאציע. ס'איז גענוג געווען צוצוגעבן דערצו נאך דעם ארגומענטן, אז פאר דער חלוקה פון ארץ־ישראל וועלן זיך ארויסזאגן אָן ספק די „בירגערלעכע" גרופּירונגען, און ס'הייסט די „רעאקציאנערע", די „סיקווערישע" — און קעגן וועלן זיך ארויסזאגן די ארבעטער־גרופּירונגען, און ס'הייסט די פּראָגרעסיווע, און ס'הייסט די אקטיוויסטישע — און דער אויסוואל פון דער שטעלונג איז שוין דאן געווען א פארטיקער.

ווי ווייניק אמתדיק ס'האבן זיך ארויסגעוויזן די דאזיקע האפערדיקע פּראָגנאָזן — דאס האט געוויזן דער קאנגרעס מיט זיין פארשיידנארטיקן, וואָס שייך די שטאנדפּונקטן, צוזאמענשטעל פון די דעלעגאטן. דער קאנגרעס, אויף וועלכן כמעט אלע אלגעמיינע ציוניסטן זיינען אזוי פלייסיק דורך די אויבנדערמאנטע אויטאריטעטן געקרוינט געוואָרן מיטן נאמען „בירגערלעך - אַפּאָרטוניסטישע" גרופּירונגען, האט זיך ארויסגעזאגט קעגן דער קאמפּראָמיס־רעזאָלוציע צו גיין אויף חלוקה־אונטערהאנדלונגען קיין לאנדאן, אבער די גרעסטע ארבעטער־גרופּירונג, טראָץ די אייליקע פּראָגנאָזן, האט יאָ געשטימט פאר דער דאזיקער קאמפּראָמיס־רעזאָלוציע. דער קאנגרעס, אויף וועלכן דער פארשריגענער „רעאקציאנער" סילווער איז געווען איינער פון די אָנגעזעענסטע אויסדריקער פון דער קאנצעפּציע פונם ציוניסטישן אקטיוויזם, אבער אזעלכע לאנג־יעריקע לידערס פון דער ארבעטער־באוועגונג, ווי בן־גוריון, לאָקער, רמז און אנדערע האבן גערופן אָנצונעמען די מעסיקע רעזאָלוציעס. וואָס באַווייזט דאס? — אז די געפערלעכע אינפלאציע פון ווערטער, פּרעפּארירטע פאר תיכפדיקע פארטייאישע אייגנוצן, פארנעמט אָפּט אין אונזער ציוניסטישן לעבן דאס ארט פון באַרעכנטקייט און קאנסאלידאציע. וואָס איז אונז אין די איצטיקע צייטן אזוי נויטיק. די דאזיקע צייטן פארטראגן נישט קיין דאקטרינעריי און שאבלאנען, קיין קאנקורענץ און קיין קעגנזייטיקע קנאה צווישן די ציוניסטישע גרופּירונגען. זיי פארטראגן אויך נישט די בסדרדיקע „אויפקלערונגען", פאר די, וועלכע זיינען נישט באהאווונט אין די באציונגען אין יידנטום און אין ציוניזם, ווו עס שטעקן די „רעאקציאנערע" כוחות פון ציוניזם און ווו עס געפינען זיך יענע, וועלכע זיינען „איינציק" מסוגל צו טראגן דעם שטעמפּל פון פּראָגרעס... וועמען דינט אזא ארבעט?... מיר האלטן נישט, אז דעם ציוניזם.

אבער דער דאזיקער מצב מוז ראדיקאל געענדערט ווערן, ווייל דאס פאדערט זיך לטובת דער ציוניסטישער באוועגונג. ס'איז די העכסטע צייט צו אנטוואָפענען די ציוניסטישע פארטייען פון זייער עמאָציאנעלער אָנגעלאָדנקייט, וועלכע שטעקט מיט די ווארצלען אין די רעמיניסצענצן פון די אמאָליקע צייטן. עס מוז פארשווינדן דער אנטאגאָניזם, די ריוואַליזאציע און די קינסטלעכע, שעדלעכע, פאר תיכפדיקע ציקן פּרעפּארירטע צעשפּאלטונג פון דער ארגאנישער גאנצקייט פון דער ציוניסטישער באוועגונג.

די איבערברוכס־צייטן פאדערן פון אונז גרויסמוטיקייט און גוט פארשטאנענעם פּאַטריאָטיזם. די נאטירלעכע געפילן פון פּאַטריאָטיזם טאר מען נישט פארקריפּלען און ריכטן אויף א פאלשן וועג. אין די דאזיקע שווערע צייטן דארף די ציוניסטישע באוועגונג שאפן איין נישט־צעטיילבארע גאנצקייט.

אין דער נייער ציוניסטישער לייטונג זיינען אריין פארשטייער פון די זיך באקעמפנדיקע פּאָליטישע קאנצעפּציעס. דעם דאזיקן פאקט קאנען מיר נאר מיט פרייד באגריסן. ווייל דאס באווייזט נישט קיין פּאָליטישע אומגעשטאלטיקייט, נאר אדרבה, דאס הייסט ריפקייט פון א באוועגונג. ווייל די באוועגונג האט פארשטאנען, אז די איצטיקע צייטן פאדערן די קאנצענטרירונג פון אלע בעסטע כוחות. דאס איז נישט וויכטיק, וואָס די מענטשן אונטערשיידן זיך אין באנעמען פּאָליטישע פּראָבלעמען. וויכטיק איז, וואָס די באוועגונג האט דעם זעלבן צוטרוי סיי צו די, סיי צו יענע, און זי גלויבט, אז זיי קאָנען דינען אונזער זאך. עס טיילן אונז נישט קיין פּרינציפּיעלע מניעות. מיר אונטערשיידן זיך אין דער טאקטיק. עס פאראייניקט אונז איין געמיינזאמער ציל. ער איז גלייך טייער וויצמאנען, ווי סילווערן, בן־גוריונען, ווי קליינבוימען, גאלדמאנען, ווי טאבענקינען. דער דאזיקער ציל איז — דאס גליק פון יידישן פאלק אין זיין אייגן פאטערלאנד.

דער געבאָט פון דעם מאמענט איז צו שטארקן די ציוניסטישע רייען. נישט אונטערצושארן א געשמאקן פאנג די יעניקע, פאר וועמען די צעריסנקייט אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע דינט אלס גרונט צו דערקלערן, אז דער ציוניזם גייט צו ירידה. די ציוניסטישע פראקציעס אין פּוילן מוזן זיך לסוף דערקלארירן, צי האלטן זיי די איינהייט פון דער ציוניסטישער באוועגונג פאר אן אומאָפּרופלעכן באדינג פון זיין אנטוויקלונג. זיי מוזן זיך אויפריכטיק דערקלארירן, נישט געקוקט אויף די אומשטענדן, וואָס הייסן זיי אזוי אָפּט, מחמת אַפּאָרטוניסטישע ציקן, צו פארגעסן וועגן הייליקן פּרינציפּ פון איינהייט, ווי אויך פאלש און טענדענציעז צו באליידיקן די ראל און באדייטונג פון אנדערע ציוניסטישע גרופּירונגען. אזא דערשיינונג, נישט נאר ווי אן אנטי־ציוניסטישע, אבער אויך ווי א געזעלשאפטלעך נישט מאראלישע, — מוז פארשווינדן פון אונזער לעבן.

זי קאן נאר גורם זיין צו דער אָפּשוואכונג פון ציוניזם. נישט פון דער אדער יענער גרופּירונג אינם ציוניזם, נאר פון דער גאנצער ציוניסטישער באוועגונג. זאל אלס קליינע אילוסטראציע צו דעם דאזיקן געדאנק דינען דער פאקט, וואָס בעת צו דער „קראַיאָווא ראדא נאראָדאָווא" האט די ציוניסטישע באוועגונג געשיקט צוויי פארשטייער, וועלכע האבן אויף א ריכטיקן אופן פארגעשטעלט די טענדענצן פון דער יידישער געזעלשאפט אין פּוילן, — וועט זיך שוין אין נייעם סיים געפינען נאר איין ציוניסטישער דעפּוטאט. עס אינטערעסירט אונז נישט אין דעם מאמענט די פראגע פון וועלכער ציוניסטישער גרופּירונג האט דער פארשטייער באקומען איינעם פון די צוויי יידישע מאנדאטן — עס אינטערעסירט אבער דער פאקט, וואָס די ציוניסטישע פּאָזיציע איז אָפּגעשוואכט געוואָרן. און טרעפן האט עס נאר געקאָנט דערפאר, ווייל דער ציוניסטישער קאנדידאט צום סיים, עווענטועל זיין פארטיי, האבן נישט געפונען פאר נויטיק זיך צו פארשטענדיקן אין דעם ענין מיט די אלע ציוניסטישע גרופּירונגען, נישט האלטנדיק מסתמא דעם ענין פאר א ציוניסטישן, נאר פאר אן ענין, וועלכן מ'קאן דערליידיקן אָן די אנדערע גרופּירונגען, וואָס זיינען נאטירלעך דערין פאראינטערעסירט. סימפּטאָמאטיש פאר דער מאראלישקייט פון א געוויסער ציוניסטישער גרופּירונג איז דער פאקט, וואָס זי האט געפונען פאר פּאסיק ארויסצוזאגן זיך פאר די וואלן, אז דער פארשטייער פון „בונד" דארף רעפּרעזענטירן אין סיים די יידישע באפעלקערונג. און די דאזיקע גרופּירונג האט אזוי ארום נישט אנערקענט די נויטיקייט צו שיקן אין סיים א רעפּרעזענטאנט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, וועלכע נעמט ארום אזא באדייטנדיקן טייל פון דער יידישער געזעלשאפט און האט זינט יארן רעפּרעזענטירט דאס פּוילישע יידנטום אין די פּוילישע סיימען.

די פאלגן פון אזא מין הינטער־דער־וואנט־פּאָליטיק האבן נישט געלאזט אויף זיך לאנג ווארטן.

מיר האבן געבראכט נאר איין סאמע פרישן ביישפּיל. מיר וואָלטן זיי געקאָנט ליפערן נאך מער. דאס איז אבער נישט אונזער ציל. אונזער ציל איז אָנצוווייזן, אז אין דער איצטיקער נישט גרינגער סיטואציע פאר דער ציוניסטישער באוועגונג דארף מען אומבאַדינגט ענדיקן מיטן שענדלעכן פּארטיקולאריזם, מיטן הוילע לאזונגען און ווערטער, מיט דער דיסטאנסירונג און נישט לאיאלער געמיינזאמער באציונג פון די ציוניסטישע גרופּירונגען, — און אז אויף אלע אָפּשניטן פון אונזער לעבן מוז מען שאפן אן איינהייטלעכן, קאָאָרדינירטן ציוניסטישן פראנט, וועלכער וואלט, אנשפּארנדיק זיך אויף די בעסטע כוחות געקאָנט אונטערהאלטן די שווערע געמיינזאמע אויפגאבן, וואָס שטייען היינט פאר דער גאנצער ציוניסטישער באוועגונג.

אזא אויפגאבע איז צו דערפירן דאס פארוואָגלטע יידישע פאלק צו א רויקן האפן.

און די דאזיקע אויפגאבע וועלן מיר ערשט דאן קאנען פארווירקלעכן, בעת די קאָאָרדינירונג פון אלע ציוניסטישע גרופּירונגען, געשטיצט אויף הארמאנישער צוזאמענארבעט, וועט פאר אונז ווערן דער עלעמענט פון קראפט און גלויבן.

ד״ר ה. פרנס

די א״י קאנפערענץ אין לאנדאן

און ווידער האט זיך פארזאמלט אויף א צווייטער סעסיע די ארץ־ישראל־קאנפערענץ אין לאנדאן.

[illegible] האט געלייגט גרויס געוויכט ארויסצוזיגן פון דער קאנפערענץ מיט פאזיטיווע דערגרייכונגען, ענגלאנד באמיט זיך צו געפינען א קאמפראמיס־פארמולע, וואס זאל פון איין זייט שטיין אין הסכם מיט די הויפטבאדינגונגען פון דעם מאנדאט און פון דער אנדערער זייט זיכערן די אימפעריאלע אינטערעסן פון ענגלאנד. ענגלאנד קאן בלייבן אין ארץ־ישראל אזוי לאנג, ווי זי דערפילן זייער פליכט אלס מאנדאטאר־מאכט; און דאס זיינען פליכטן לגבי די יידן. און טאקע דערפאר איז וויכטיק פאר ענגלאנד, אז די יידן זאלן דערקלערן, אז ענגלאנד האט זיין אויפגאבע דערפילט. אן דער דערקלערונג פארלירט ענגלאנד די יורידישע באזע ווייטער צו זיין א מאנדאטאר־מאכט אין ארץ־ישראל. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע האט ענגלאנד אזא דעקלאראציע נאך דעם ווייס־בוך נישט געקאנט דערגרייכן, און טאקע דערפאר האט זיך ענגלאנד באמיט דורך טעראר און אקציעס קעגן דער אגענץ און דעם ישוב צו צעברעכן דעם יסוד פון דער אגענץ און פארבייטן זי דורך אנדערע יידישע קרייזן, וואס זאלן זיין גרייט צו א קאמפראמיס. דאס האט זיך ענגלאנד נישט איינגעגעבן, ס׳האבן זיך צווישן די יידן נישט געפונען קיין קוויסלינגן. די אגענץ איז געבליבן אלס פאליטישער פאקטאר, וואס האט מיטצורעדן וועגן דעם גורל פונם פאלעסטינע־מאנדאט. צו דער ערשטער קאנפערענץ זיינען דערשינען די פארטרעטער פון די אראבישע מלוכות. ס׳האבן זיך אפגעזאגט צו קומען סיי די אגענץ סיי די אראבער פון ארץ־ישראל. ענגלאנד איז אזוי ארום געווען געצוווּנגען אפצורופן די קאנפערענץ אויף א שפעטערן טערמין. רעכענענדיק זיך מיטן 22־טן ציוניסטישן קאנגרעס האט ענגלאנד דעם טערמין אפגעלייגט פונם 16־טן דעצעמבער אויפן 21 יאנואר. ענגלאנד האט נאך אלץ געהאפט, אז דער קאנגרעס וועט מסכים זיין זיך צו באטייליקן אין דער קאנפערענץ אן קלארע פארפליכטונגען מצד דער מאנדאטאר־מאכט.

דער קאנגרעס האט זיך אבער אפגעזאגט פון דער באטייליקונג אזוי לאנג ווי ענגלאנד וועט נישט שאפן א פלאטפארם, וואס פארזיכערט די מעגלעכקייט פון א ברייטער און פרייער עליה און דאס דערגרייכן פון א יידישער מדינה אין ארץ־ישראל.

אזוי ארום איז ענגלאנד ווידער געבליבן נאר מיט איין צד.

מיט וואס גייט ענגלאנד צו דער קאנפערענץ?

דער קאמפראמיס־פארשלאג פון ענגלאנד איז צו שאפן צוויי אויטאנאמע געביטן אין ארץ־ישראל. א גרעסערן פאר די אראבער און א קלענערן — דארט ווו דער ישוב לעבט אין א גרעסערער קאנצענטראציע — פאר די יידן.

די פארוואלטונג פון ביידע טיילן זאל ווייטער קאנטראלירט ווערן פון דער מאנדאטאר־מאכט — נישט רעכענענדיק א באדייטנדיקן טייל, וואס זאל זיין דירעקט אונטער דער מאנדאטארישער פארוואלטונג. דאס איז דער באקאנטער מאריסאן פלאן.

קעגן דעם פארשלאג זיינען די יידן; ער גיט אונז קיין שום שאנסן נישט צו דערגרייכן אונזערע הויפט־צילן.. מיר האבן זיך אויך באמיט און אמעריקע האט דעם מאריסאן־פלאן אפגעווארפן.

אבער אויך די אראבער באקעמפן דעם פארשלאג. זיי פארלאנגען, אז ארץ־ישראל זאל דערקלערט ווערן אלס אן אראבישע פרייע מדינה מיט א מינדערהייטס־סטאטוט פאר די יידן.

ס׳איז קלאר, אז די קאנפערענץ וועט צו קיין שום רעזולטאטן נישט ברענגען. ענגלאנד קאן נישט איינזייטיק דערפילן די ווונטשן פון די אראבער. ענגלאנד קאן אבער אויך נישט אויף א לאנגע צייט האלטן דעם איצטיקן צושטאנד. און דערפאר איז גאר מעגלעך, אז די מאנדאטאר־מאכט וועט מאכן דעם פרווו ביידע צדדים אנצוווארפן א קאמפראמיס־לייזונג. קרייזן, וואס שטייען נאענט צו דער רעגירונג זאגן זיך ארויס, אז דער קאמפראמיס וועט זיין א יידישע מלוכה, וואס זאל ארומנעמען דעם מאריסאן־טייל און דעם נגב, און אן אראבישע מלוכה, אן ירושלים מיט א קארידאר ביז חיפה.

ענגלאנד רעכנט, אז די אראבישע מלוכות וועלן זיך באגניגענען מיט א פראטעסט, דאס וועט אויך אפשוואכן די אפאזיציע פון די ארץ־ישראל אראבער. דער ווייטערדער פארלויף וועט זיין אפהענגיק פון דער שטעלונג פון דער אגענץ. אויב די יידן וועלן נישט געבן זייער הסכמה, וועט ענגלאנד דעם ענין ברענגען פאר דער ארגאניזאציע פון די פאראייניקטע פעלקער מיט דער האפענונג, אז דארט וועט דער ענגלישער פראיעקט באקומען די אונטערשטיצונג מצד אמעריקע און דער מערהייט פון אלע אנדערע פעלקער. ביז דער פראיעקט וועט נישט גאנץ רעאליזירט ווערן, וועט ענגלאנד ווייטער קאנטראלירן ארץ־ישראל, און דאס איז טאקע דער הויפט־ציל פון דער גאנצער פאליטיק. ענגלאנד רעכנט זיך דערמיט, אז די רעאל־פאליטיקער אין יידישן לאגער וועלן מסכים זיין צו א לייזונג, וואס גיט די מעגלעכקייט פאר א ברייטער עליה אין א טייל פון ארץ־ישראל, און די אראבער וועלן זיך בארויקן און וועלן זיך לאזן אויפווארפן אן אראבישע מדינה.

צי זיינען די פארויסזאגונגען ריכטיק? די נאענטסטע פאר חדשים וועלן ברענגען קלארקייט אין דער ארץ־ישראל פראגע. אין אויגוסט וועט די פראגע פון די מאנדאטן אוועקגעשטעלט ווערן פאר דער ארגאניזאציע פון די פאראייניקטע נאציעס און ביז צו דעם טערמין מוז ענגלאנד קומען מיט פארשלאגן, וואס קאנען דערגרייכן אונטערשטיצונג מצד אמעריקע און אנדערע מלוכות.

זייער א סך וועט זיין אפהענגיק פון דער אלגעמיינער פאליטישער לאגע, אויך פון דעם, צי אנדערע מלוכות וועלן נישט מאכן פון א״י א האנדלס־אביעקט. ס׳איז קלאר, אז מיר שטייען פאר א שווערן נערוון־עקזאמען, ס׳איז קלאר, אז מיר קאנען דערגרייכן א דערפאלג נאר אין א שווערן, אנטשלאסענעם קאמף, די נעכסטע פאר חדשים וועלן אונז ברענגען געשיכטלעכע אנטשיידונגען. מיר דארפן האבן פארטרויען צו אונזער נייער עקזעקוטיווע.

מוקצה מחמת מיאוס...

פון צייט צו צייט באווייזן זיך אויף די שפאלטן פון דער בונדישער „פאלקסצייטונג“ אנפאלן און „שטעכיקע“ ווערטלעך אויפן אדרעס פון אונזער באוועגונג און אויף אונזער ציטונג. דאס בונדישע בלאט שטעלט זיך אויך נישט אפ פון פערזענלעך אנגרייפן אונזערע מיטארבעטער און פארטיי־טוער מיט אזא געמיינער שפראך. וואס איז אזוי כאראקטעריסטיש פאר דעם בונדישן אופן פון פאלעמיק־פירן מקדמונים.

מיר האבן נישט בדעה צו ענטפערן אויף די אנגריפן — מיר האלטן אונזער דיסקוסיע מיטן „בונד“ פון לאנג פאר פולשטענדיק געענדיקט, בפרט מיט דעם היפעלע בונדיסטן דא אין פוילן, וואס לעבן אין זכות אבות ועל חשבון הגביר...

מיר קאנען גאנץ גוט זייערע איינפלוסן דא אויפן ארט און מיר האלטן פאר ארויסגעווארפן יעדעס ווארט מיט זיי צו דיסקוטירן. די ענערגיע אונזערע דארפן מיר בעסער פארווענדן אויף עפעס אנדערש — אין דער היינטיקער שווערער גורל שעה פארן יידישן פאלק. דער „בונד“ האט נישט די דאזיקע דאגות, זיי איז גרינג אויפן הארץ בפרט נאך דעם לעצטן ציוניסטישן קאנגרעס, וואס איז פארגעקומען אין אזא טראגישן מאמענט פארן יידישן פאלק. שווער פארן גאנצן יידישן פאלק אבער נישט בלויז פאר דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

א סך פון אונזערע לייענער — נישט קיין פארטיי־חברים, נאר סתם יידן — קאנען אבער נישט פארליידן אפנים די שולה פון לאזן די „פאראנטווארטלעכע“ פובליציסטן פון דער פאלקסצייטונג צו שרייבן וואס זיי ווילן, און האבן צו אונז טענות הלמאי מיר ענטפערן זיי נישט, אזוי ווי זיי פארדינען דאס.

פאר די דאזיקע לייענער אונזערע מוזן מיר זיך פארענטפערן און מיר זאגן זיי: ענטפערן אויף דעם שרייבן פון דעם בונדישן בלעטל איז נידעריקער פון אונזער כבוד און נידעריקער פון כבוד פון אונזערע מיטארבעטער. דאס איז נישט אויפן ניוואָ פון אן ערנסטער צייטונג צו פירן פאלעמיק מיט א בלעטל פון אזא שניט און מענטאליטעט ווי די לאדזשער „פאלקסצייטונג“ — מוקצה מחמת מיאוס!...

שמעון ראגאזשינסקי

נאך די סיים־וואלן

מיר זיינען אלזא נאך די סיים־וואלן אין לאנד. און געברענגט האבן די וואלן א גרויסן נצחון פארן דעמאקראטישן בלאק ווי מיר האבן זיך לכתחילה געקאנט פארשטעלן. דאקעגן מיקאלייטשיקס פויערים־פארטיי האט געליטן א מוראדיקע מפלה. פון די 75 פראצענט מאנדאטן וואס פ. ס. ל. האט געהאט די דרייסטקייט צו פאדערן האט זי באקומען 10 פראצענט. ס׳האט זיך ארויסגעוויזן, אז אין גאנצע טיילן פון לאנד זיינען פאר דער פ. ס. ל.־ליסטע געפאלן נישטיקע צאלן שטימען. עס האט זיך אויך ארויסגעוויזן, אז אין די יעניקע וואל־ראיאנען ווו די פ. ס. ל. האט גערופן צו באיקאטירן די וואלן — האבן זיי געליטן א פולשטענדיקע מפלה, די וואל־פרעקווענץ האט אין גאנצן לאנד דערגרייכט קרוב 90 פראצענט, אזא פרעקווענץ איז ביז איצט אין לאנד זעלטן באטירט געווארן.

אין סך־הכל האט דער בלאק פון די דעמאקראטישע פארטייען און פראפ. פאריינען אפגעהאלטן זונטיק דעם 19־טן יאנואר אזא נצחון, וואס האט נישט קיין ביישפיל אין דער געשיכטע פון אונזערע פארלאמענטן.

דעם נצחון באגריסט די גאנצע און אונטערשיד יידישע באפעלקערונג מיט גרויס צופרידנקייט און אמתער פרייד.

דער נצחון וועט מעגלעך מאכן די פארטייען פון דעמאקראטישן בלאק צו קאנטינואירן זייער אנגעהויבענע מיט דערפאלג ארבעט, וואס האט שוין באוויזן צו פיל פאזיטיווע דערגרייכונגען אויפן געביט פון לאנד־אויפבוי, איבערצובויען דאס לעבן אין לאנד און צו באזייטיקן די סאציאלע און נאציאנאלע אונטערשיידן.

און אויף דעם געביט פון לעצטן, בנוגע צו אונז יידן, מיינען מיר, איז נאך דא א סך אויפצוטאן. מיר מיינען, אז דער וואל־נצחון פון דעמאקראטישן בלאק, דארף נישט איינשלעפערן אונזער וואכזאמקייט. מיר ווייסן דאך, אז הגם די איבערוועגנדיקע מערהייט פון פוילישן פאלק האט דעם דעמאקראטישן בלאק באשאנקען מיט צוטרוי שטימענדיק מאסנהאפט פאר זיינע קאנדידאטן, קאן אבער יער פאקט נישט אידענטיפיצירט ווערן מיט א פולשטענדיקער ענדערונג פון דער געזעלשאפט אויפן יידישן אפשניט.

מיר ווייסן גוט, אז די ירושה פון די זאנאן־ענדעקישע רעגירונגען און דאן פון דער היטלעריסטישער אקופאציע, איז קיינער נישט בכוח געווען צו באזייטיקן אין משך פון 2 יאר. דער פשוטער המון איז ווייטער גרייט צו גלייבן אין יעדער רכילות קעגן יידן. דעריבער דארפן אונז, די נצחונות אפילו אין אזעלכע שטעט ווי קראקע און קעלץ נישט בארויקן. אז די שוועריקייטן אויף וועלכע די רעגירונג האט אנגעטראפן אין קאמף קעגן אנטיסעמיטיזם, זיינען שוין אינגאנצן באזייטיקט.

די דאזיקע ווארענונגס־ווערטער, הגם זיי זיינען פוגע אין דער פארשטענדלעכער יום־טובדיקער שטימונג, דארפן באלד צומארגנס נאך די וואלן דרייסט ארויסגעזאגט ווערן.

מיר האבן אבער דעם גלויבן, אז די רעגירונג, וואס וועט געשאפן ווערן נאך דעם צונויפרופן דעם סיים, וועט זיך אן עצה געבן אויך מיטן יידישן פראבלעם, בפרט אז איצט וועט ער אימשטאנד זיין צו ארבעטן אין א סך גינסטיקערע באדינגונגען.

און מ׳דארף ערלעך מודה זיין, אז די ערשטע תקופה נאך דער באפרייונג איז געווען א שווערע פאר די, וואס זיינען געשטאנען ביים רודער פון דער מאכט. דאס ווירטשאפטלעך־רואינירטע לאנד, די חרובע שטעט, דאס דייטשע פראבלעם, די טראנספארט־שוועריקייטן, רעפאטריאציע פון דער באפעלקערונג, דאס באזעצן די מערב־געביטן — דאס איז בלויז א טייל פון די מניעות. אויך די רעווינדיקאציע פון די יידישע פארמעגנס איז נישט געווען גינסטיק פאר דעם פראצעס.

היינט זיינען שוין א סך פון די שוועריקייטן באזיגט געווארן, אנדערע ווערן מיט דערפאלג ביסלעכווייז באזייטיקט. דער בעסטער באוויז דערצו — זיינען די וואל־רעזולטאטן.

מיר האפן דעריבער, אז אין דער מער־גינסטיקער פאליטישער אטמאספער וועט אויך קומען די ריי צו דערליידיקן די ספעציפישע יידישע נויטן. מיר האלטן עס פאר איבעריק אין איצטיקן מאמענט זיי געניי אויסצורעכענען, ווייל עס קאן זיך שאפן דער איינדרוק, אז מיר האבן געווארט אויפן מאמענט נאך די וואלן כדי גלייך צו קומען מיט אונזערע טענות. און אונזער שטיצע פארן דעמאקראטישן בלאק הגם זי איז דיקטירט דורך אונזער פאלקס־אינטערעס — איז נישט געווען אנבאלאנגט אין קיין שום באווארעניש.

איז דעריבער אויך היינט, לאמיר קודם־כל זיך באטייליקן צוזאמען מיט אלע דעמאקראטישע כוחות אין לאנד אין דעם גרויסן יום־טוב פון דער פוילישער דעמאקראטיע, גלויבנדיק אין איר כוח און אנטוויקלונג.

מניה וביה

אכצן פאר אכצן

אן אלטער כלל, אז דער פארשרייט האט אסאך זאכן מאדערניזירט. איציק מאנגער האט אין זיינע באריםטע „חומש־לידער“ באוויזן אפילו נח און לוט זיינען גאר מאדערנע שיכורים... הגם — דאס לעבן שטייט נישט אויף איין פלאץ און ניצעוועט זאכן איבער...

און אויב ס׳איז שוין אזא מין צייט, קען מען זיך איר נישט אקעגנשטעלן, נאר מען מוז זי פארשטיין און באגרייפן, מען מוז ארויספילן דעם תמצות פון איר פארלאנג...

למשל, דער איידעלער די בעווין פארשטייט, אז זיינע פארוטשניקעס פון דער זעקסטער פאלשירם־דיוויזיע זיינען הייליקע לייט... דער נאבעלער די בעווין פארשטייט אז זיינע מיטבאהעלפער אין ארץ דארפן כאפן א זעכצן יע־יעריק יידיש יינגל פאראורטיילן אים אויף אכצן יאר תפיסה און דערצו נאך צוגעבן אים אכצן שמיץ אויף דעם נאקעטן לייב...

אזוי האט געוואלט בעווין און אזוי איז אויך געשען...

מאכט זיך „אבער אויך אנדערש, דער צווייטער צד קומט און טוט ווי אין פסוק שטייט: „עין תחת עין, שן תחת שן“ — מען שמייסט די ענגלענדער!... מילאזט זיי אראפ די הייליקע קהאקי־הויזן און מיגיט זיי 18 פאר 18...

זאל דער לארד באקומען די פיינע עליה: חי קלעפ, און אויך נישט גלאט אויף די מכנסים נאר דארט ווו מען דארף...

און כך הוה...

אין נתניה האט מען ארויסגעשלעפט פון זיין קעניגלעכן אפיצירן־קלוב דעם קאמענדאנט פון דער זעקסטער דיוויזיע פון בעווינס פאראשוטניקעס, דעם מאיאר ברעטט. און אליין האט ער, דער מיסטער ברעטט, זיך געמוזט בכבודו ובעצמו אראפלאזן די תחתונים און זיך אנידערלייגן, כדי צו קאסירן די עפעקטיווע חי מלקות... און מ׳האט געהאקט דעם מאיאר ברעטט ווי אין א ברעט אריין...

און דערנאך איז ער צוריקגעגאנגען מיט פארויטלטע אונטערהויזן צו זיינע חברים אין קלוב אריין און זיי באוויזן זיין „קארפוס דא ליגט עס“...

דער ישוב — הייסט עס — האט אויסגעבויט און מאדערניזירט דעם אלטן פסוק פון דער תורה: „עין תחת עין, שן תחת שן“ — אויף „שת תחת שת“... און ווי מיגיט איבער, באהאלטן די מונדירטע בני אלביאן זייט יענער צייט זייער קאנטשיק...

שמעון שפונד.

„איחוד“ אויפן ערשטן ארט פון ק.ק.ל.־זאמלער אין פוילן

אין משך פון דריי חדשימדיקער עקזיסטענץ פון קרן־קימת אין פוילן, זיינען אנטשטאנען קרוב 50 ועדות איז אלע טיילן פו לאנד, וווּ עס וווינען נאך יידן. אין די קאמיטעטן זיינען פאראן פארשטייער פון אלע ציוניסטישע פארטייען.

אונזער „איחוד“־ארגאניזאציע וויזט ארויס זייער אן אקטיווע טעטיקייט אויף דעם געביט. אין פאלגנדיקע שטעט געפינט זיך דער איחוד אויפן ערשטן ארט פון די זאמלער: קראקע, שטשעטשין, ביטאם. גדאנסק, קאטאוויץ.

אין לאדזש האבן 50 פראצענט פון דער געזאמלטער סומע פון קק״ל געזאמלט דער לאדזשער „איחוד“.

אין גאנצן לאנד געפינט זיך דער „איחוד“ אויפן ערשטן ארט. לויט אן אפיציעלן באריכט פון דער הויפט־ביורא פון קק״ל אין פוילן שטעלט זיך פאר דער אנטייל פון די ציוג. פארטייען אין דער קק״ל זאמלונג אויף אזא אופן:

„איחוד“ — 40 פראצ., פועלי־ציון — צ. ס. — 14,5 פראצ., התאחדות — 12 פראצ., ליגקע פועלי־ציון 10,5 פראצ., השומר הצעיר — 9 פראצ. מזרחי — 7 פראצ. וויזא — 7 פראצ.

דער פּאַרלאַמענט פון יידישן פאָלק

ד״ר חיים ווייצמאַן

בהתאסף ראשי עם...

דאָס ערשטע מאָל נאָך 7 יאָר, נאָך שווערע יאָרן פון חורבן, פאַרלוסטן און אנטוישונגען— האָבן ידישע פירער פון דער גאַנצער וועלט, פון 61 מלוכות פון אַלע וועלט־טיילן, צונויפגעפאָרן זיך קיין באַזעל אויף דעם ציוניסטישן קאָנגרעס, בכדי צו באַראַטן זיך וועגן גורל־פראַגן פון ידישן פאָלק און אָנצייכענען דעם וועג פון דער ציוניסטישער פּאָליטיק.

370 דעלעגאַטן, צווישן זיי אַ סך אַלטע ציוניסטישע וועטעראַנען מיט שניי־ווייסע האָר אויף די קעפּ, גראָ־געוואָרענע פאַר דער צייט פון שווערע מי און ארבעט צו פירן די ידישע מאַסן אין זייערע לענדער, פון קאַמף פאַר זייערע רעכט; מנהיגים פון ארץ־ישראל ישוב, פאַר וועמען עס שטייען טאָג־טעגלעך די שווערע אויפגאַבן פון פראָנט־גענעראַלן; חלוצים פון די קבוצים און מושבות פון אַלע טיילן פון לאַנד — אויסגעפּראָוווטע אין טאָג־טעגלעכן פייער פון קאַמף אָבער דורכגעדרונגען מיט דער פרייד פון שאַפן און בויען; שליחים פון גלות־לענדער, געטאָ־קעמפער און פּאַרטיזאַנער־העלדן; דעלעגאַטן פון היינטיקן גרעסטן ידישן קיבוץ פון אַמעריקע —

אַלע זיינען זיי געקומען מיט איין ציל: באַראַטן זיך וועגן דער צוקונפט פון אונזער פאָלק, זוכן די וועגן און מיטלען, וואָס דאַרפן אָנגענומען ווערן בכדי איינצוהאַלטן דעם קיום־האומה, אַז דאָס ידישע פאָלק זאָל נאָך דעם מוראַדיקן טויט־קלאַפּ, וואָס דער שונא האָט איר געגעבן אין די לעצטע יאָרן — האָך לעבן; ווי אַזוי די שטערבלעכע וווּנד צו פאַרהיילן און פאַרהיטן פאַר ווייטערדיקע קאָמפּליקאַציעס, קאַטאַסטראָפעס — — —

מיט ערנסטקייט און טיפן אחריות־געפיל האָבן זיך אין באַזעל פאַרזאַמלט אונזערע פירער. די אידעע פון נאַציאָנאַלער רעטונג האָט אַלעמען באַהערשט און האָט פאַראייניקט דעם דעלעגאַט פון אַפריקע מיט דעם שליח פון באַמביי, דעם חלוץ פון עמק מיט דעם געטאָ־קעמפער פון וואַרשע, דעם ייד פון תל־אָביב מיט דעם ייד פון ניו־יאָרק.

הצלה — דאָס איז דער הויפּט־ציל פון איצטיקן מאָמענט. דאָס ידישע פאָלק טרינקט זיך. איז באַדראָט פון אונטערגאַנג, מ׳דאַרף ראַטעווען די רעשטלעך. נחפשה דרכנו ונחקורה — לאָמיר רעווידירן אונזערע וועגן און זען צו גייען מיר ריכטיק, צי איז די ליניע אַן אמתע און צו האָבן מיר אַלץ געטאָן און צו ווערט איצט אַלץ געטאָן פאַר דער גיכער רעטונג און לייזונג פון ידישן היימאַטלאָזן פאָלק. צי ווערן נישט געמאַכט פעלערן, צי ווערן אויסגענוצט אַלע כוחות, צי זיינען די וועגן ריכטיקע אָדער דאַרף מען זוכן אַנדערע, נייע וועגן? — — —

איין מחנה

איז נאָך ווען עס איז געווען אַזאַ דרינגענדיקע נויטווענדיקייט אין דער געשיכטע פון אונזער פאָלק ווי היינט, אַז פאָרשטייער פון אַלע ידישע ישובים זאָלן זיך פאַרזאַמלען און שאַפן איין פאַרלאַמענט צו באַראַטן זיך וועגן גורל פון פאָלק?

און דאָס איז דער פאַרדינסט פון ציוניזם, וואָס האָט פון אַ צעזייט און צעשפּליטערט פאָלק, דייטשע ידן, פּוילישע ידן, אַמעריקאַנער ידן, תימנער ידן, ספרדים, רעליגיעזע און נישט רעליגיעזע, אַרבעטער און סוחרים — געשאַפן און צעמענטירט איין פאָלקס־געמיינשאַפט, אַ פאָלק מיט אַ קלאָרן ציל און אָנגעצייכנטן וועג פאַר זיך.

איינדרוקן פון 22־טן ציוניסטישן קאָנגרעס — פון א. שעדלעצקי

און נישט געקוקט דערויף, וואָס די ציוניסטישע מחנה טיילט זיך אין אַזוי פיל שאַטירונגען און אידעישע ריכטונגען: רעכטע און לינקע, אַרבעטער־פּאַרטייען און בירגערלעכע גרופּירונגען, — אַזוי אַז אין ערשטן אויגנבליק האָט זיך געקאָנט אויסדאַכטן מי יודע וואָס פאַר אַ חילוקי דעות און פירוד עס הערשט אויפן קאָנגרעס. אָבער דער קאָנגרעס האָט געוויזן — צו להכעיס אַלע שונאים מבחוץ ובמפנים — אַז אין תוך גענומען איז דער ציוניזם אַן אייניקייטלעכע באַוועגונג, עס איז פאַראַן אין אים אַזוינס, וואָס פאַראייניקט אַרום זיך אַלע זיינע כוחות און פּאַרטייען — דאָס איז די ציוניסטישע אידעע.

אין אַלע דיסקוסיעס און פּלוגתאס אויפן 22־טן ציוניסטישן קאָנגרעס איז געווען איין לייט־מאָטיוו, וואָס האָט דאָמינירט און צו וועלכן אַלע רעדנער זיינען געקומען אין שלוס פון זייערע אויספירונגען: די פאַרווירקלעכונג פון ציוניזם, — די רעטונג פון פאָלק.

און דעריבער זיינען אַלע רעדעס, וואָס זיינען געהאַלטן געוואָרן אויפן קאָנגרעס, שטיקער ציוניסטיש הארץ, נאַציאָנאַל געוויסן און יעדער ייד דאַרף זיי לערנען און איינחזרן.

גלייבט אייערע מנהיגים!

עס האָט גערעדט ווייצמאַן, עס האָט גערעדט בן־גוריון — איז עס געווען איבערצייגנדיק, גערעכט; האָט גענומען אַ וואָרט סילווער, טאַבענקין — האָט מען מיט זיי געמוזט מסכים זיין; האָט גערעדט גרינבוים, האָט מען געפילט ווי בלוט טריפט פון זיין האַרץ; האָט גערעדט סנה — איז עס געווען קעמפערישע לאָגיק, שערטאָק און גאָלדמאַן — האָט איר געזען מענטשן, וואָס אָריענטירן זיך אין דער היינטיקער וועלט און קאָנען גוט די אינטערנאַציאָנאַלע פאַרהעלטענישן.

יעדער סתם ציוניסט איז מיטגעריסן געוואָרן מיט יעדן רעדנער ווי מ׳וואָלט אים געצוווּנגען מסכים צו זיין דערמיט. — פאַרוואָס? — ווייל ער האָט געפילט, אַז דאָס וואָס די מענטשן, וואָס זיינען געשטאַנען ביים רעדנער־פּולפּיט פון הערצלס טריבונע האָבן גערעדט — איז געווען מעומק לבם, פון דער טיפעניש פון זייער געפיל און פון אויפריכטיקער איבערצייגונג. דעריבער האָבן די רעדעס פאַרמאָגט אין זיך אַזוי פיל איבערצייגונגס־קראַפט: דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. אַ חוץ ביי די רעוויזיאָניסטישע רעדנער איז נישט געווען צו דערקענען קיין שמץ פון דעמאַגאָגיע, הויכשטאַפּלעריי אָדער אַנדערע נעגאַטיווע אייגנשאַפטן מיט וועלכע עס איז געבענטשט אַ פּאַרטייען־דיסקוסיע.

און ווי ריכטיק האָט געקלונגען דער רוף פון דער טריבונע פון איינעם פון די רעדנער:
— גלויבט אייערע פירער, זיי וועלן אייך נישט פאַראַטן!

דער איינציקער וועג

דער קאָנגרעס האָט געהאַט זייער אַ שווערע אַרבעט. דאָס זיינען געווען שוועריקייטן שהזמן גורמן, וואָס די צייט אין וועלכע מיר לעבן האָבן דערצו געברענגט, די היינטיקע פּאָליטישע לאַגע אויף דער וועלט בכלל.

שונאי ציון ווילן דערין זען אַ פאַרווירקלעכונג פון זייערע שוואַרצע נביאות. אונז שרעקט דאָס אָבער לחלוטין נישט אָפּ.

מיט 50 יאָר צוריק איז די פאַרווירקלעכונג פון ציוניזם געווען מער אוטאָפּיע, ווי היינט — ווען אַ יידישע זעלבשטענדיקייט אין ארץ־ישראל עקזיסטירט שוין דע פאַקטאָ. און דאָך האָט דער ציוניזם אין יענע טעג באַשלאָסן צו גיין אין דעם שווערן וועג. דער ציוניזם האָט געוווּסט, אַז ער האָט נישט פאַר זיך קיין לייכטן וועג. אַז עס וועט אַ סך קרבנות, אַרבעט און פלייס קאָסטן. דאָס איז געווען און איז אַ שווערער וועג אָבער דער איינציקער וועג פאַר דער אויסלייזונג פון יידישן פאָלק. און אויך די היינטיקע שוועריקייטן וואָס זיינען אַנטשטאַנען אין נאָכמלחמהדיקן ווירוואַר שרעקן נישט אָפּ פון ווייטער טרעטן אויף דעם דערגנער־וועג פון נאַציאָנאַלער אויפלעבונג.

אַזאַ איז דער וועג און די וואָס האָבן אים אויסגעקליבן וועלן ווייטער אויף אים גיין און דערגיין צום ציל.

און דעם וועג האָבן אויסגעקליבן די יידישע מאַסן — און די שארית הפליטה, וועמענס פאָרשטייער האָבן זייער גרוס און זייער באַשלוס געבראַכט פאַר דעם יידישן פאַרלאַמענט.

אַ טראַגישער קאָנגרעס?

„אַ טראַגישער קאָנגרעס״! — אַזוי זאָגן פריינט און פיינד. די ערשטע מיט וויטיק, די אַנדערע מיט גאַליקער פרייד.

די שעפער פון ציוניזם האָבן פאָרויסגעזען אַז דאָס יידישע לעבן אין גלות איז אין אַ געפאַר — אָבער די גרעסטע שוואַרץ־זעער האָבן זיך נישט געקאָנט פאָרשטעלן אַזאַ חורבן, וואָס איז געשען מיטן אייראָפּעישן יידנטום. דער ציוניזם איז דעריבער געשטעלט געוואָרן פאַר דער דרינגענדיקער פאָדערונג פון ראַטעווען דאָס פאָלק תיכף.

דער ציוניזם האָט אַלע יאָרן געפירט דעם וועג פון שווערע אַרבעט, פון לייגן אַ ציגל צו אַ ציגל. ליידער האָבן זיך די ערשטע צייט ווייניק יידן אָפּגערופן.

און ווייצמאַן האָט דעם באַשולדיקונגס־אַקט קעגן יידן אַליין געבראַכט פאַרן קאָנגרעס. ער האָט געזאָגט:

„נישט נאָר אַנדערע זיינען שולדיק אין דעם וואָס האָט מיט אונז פּאַסירט. אויך מיר זיינען אין דעם שולדיק. מיר זיינען שולדיק לכל הפחות נישט ווייניקער ווי די נישט־יידן. אפשר וועט עמיצער לייענען מיינע רעדעס וואָס איך האָב געהאַלטן מיט יאָרן צוריק, אין 1923, 1924 אָדער 1925. איך האָב דעמלט געוואָרנט דעם קאָנגרעס, און געוואָרנט סתם־יידן אויף אַסיפות, אַז מיר דאַרפן זיך צואיילן ווייל עס זיינען אונז קיין סך יאָרן נישט געבליבן, אפשר 10 יאָר און אויב מיר וועלן נישט אויפטאָן אין די יאָרן וועלן מיר שטיין פאַר אַ לאַנגן און שווערן קאַמף״.

וואָלט דאָס ציוניסטישע אויפבוי־ווערק געגאַנגען מיט אַזוינע ריזיקע שריט ווי עס האָט באַדאַרפט גיין, וואָלט אין ארץ־ישראל געווען אַ יידישע מערהייט, און דאָס פּראָבלעם וואָלט נישט געדאַרפן אַזוי פיל אָנשטרענג געלייזט צו ווערן.

מיט דער ציוניסטישער אַרבעט האָט דאָס יידישע פאָלק אַ ביסל פאַרשפּעטיקט, אָבער צום גליק נישט אינגאַנצן פאַרשפּעטיקט. צום גליק איז אין ארץ־ישראל, נישט געקוקט אויף אַלעם, פאַראַן אַ געזונטער יידישער ישוב פון 700.000 יידן מיט אַלע אַטריבוטן פון אַן אייגענער מלוכהשאַפט, מיט אַ יוגנט, וואָס ווייסט נישט פון קיין פשרות, וואָס איז גרייט צום קאַמף אָן קאָמפּראָמיסן. מיט דעם ישוב מוז מען זיך רעכענען. און פון דער צווייטער זייט איז דער ציוניסטישער באַוווסטזיין צווישן די יידן אויף גאָר דער וועלט שטאַרקער.

דאָס איז דאָס גליק פון ציוניזם און פון יידישן פאָלק.

גאָלדע מאירסאָן האָט די צוויי גאַראַנטיעס פאַר דער דערגרייכונג פון ציוניסטישן ציל באַצייכנט אַלס ניסים. ווייל ווי וואָלט אויסגעזען אונזער איצטיקע לאַגע ווען נישט דער געזונטער א״י־ישוב און ווען נישט דער קאָמפּראָמיסלאָזער דראַנג פון דער שארית הפליטה צו די טויערן פון ארץ־ישראל?!...

אָט די דאָזיקע כוחות זיינען דעמאָנסטרירט געוואָרן אויפן קאָנגרעס. זיי גיבן האָפענונג און גלויבן אין דער צוקונפט.

מיר גלויבן אין אייגענעם כוח

„מיר, יידן, זיינען געוווינט צו זיין פּעסימיסטיש לגבי אונזערע מעגלעכקייטן און אָפּטימיסטיש לגבי דער וועלט. מיר דאַרפן דאָס אומקערן און זיין אָפּטימיסטיש לגבי אונזערע מעגלעכקייטן אין דער צוקונפט״ — האָט געזאָגט סטיפן ווייז אין זיין רעפעראַט „50 יאָר ציוניזם״.

מער גלויבן אין די אייגענע כוחות — האָט געפאָדערט דער קאָנגרעס — די בעסטע פּאָליטישע אָריענטאַציע איז די אָריענטאַציע אויף זיך גופא — האָבן אַ סך רעדנער אונטערגעשטראָכן אין זייערע רעדעס. אייגענע כוחות קאָנען קיינמאָל נישט פאַראַטן.

און צו דעם צד השווה זיינען געקומען אַלע, אַלע זיינען דערצו מסכים געווען. די דאָזיקע פּונקטן זיינען דאָ אין די פּראָגראַמען פון אַלע ציוניסטישע פּאַרטייען. נישט מער, איינער פאַרווירקלעכט זי ווייניקער אין לעבן און די אַנדערע מער.

די פאָדערונגען זיינען: עליה און התישבות. אָן אימיגראַציע קיין ארץ־ישראל אויף אַלע אופנים און אַלע וועגן — און אויסצוברייטערן און באַפעסטיקן דעם יידישן ישוב נישט געקוקט אויף אַלע שוועריקייטן.

אויב די פּאָליטישע דעבאַטע פון קאָנגרעס איז געווען אַדורכגעדרונגען מיט הייסע פּאָלעמיקעס, איז דער פלעגום פון דער פּראַקטישער ציוניסטישער טעטיקייט געווען מער קאָנקרעטער, ממשותדיקער און ווירקזאַמער.

אייגענע כוחות, אייגענע אַרבעט און פלייס, דער חלוציזם האָט נישט פאַראַטן.

די נייע עקזעקוטיווע פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

נאָך אינטענסיווע צווישן־פּאַרטייאישע אונטערהאַנדלונגען, וואָס האָבן געדויערט עטלעכע טעג, האָט דער ציוניסטישער אקציאָנס־קאָמיטעט אויסגעוויילט אַ נייע עקזעקוטיווע. די פּאַרטייען האָבן זיך אָבער נישט געקאָנט צונויפרעדן וועגן די וואַלן פון אַ פּרעזידענט, און די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע וועט צום ערשטן מאָל זינט 1897 זיך מוזן באַגיין אָן אַ פּרעזידענט.

די נייע עקזעקוטיווע באַשטייט פון 8 אַלגעמיינע ציוניסטן, 7 איחוד־פּועלי־ציון און 4 מזרחיסטן.

בן־גוריון איז געוויילט געוואָרן אַלס פאָרזיצער פון דער עקזעקוטיווע; ד״ר א. ה. סילווער — פאָרזיצער פון דער עקזעקוטיווע אין וואַשינגטאָן, און הרב י. ל. פישמאַן מיט יצחק גרינבוים — אַלס וויצע־פאָרזיצער.

„אין דער ירושלימער עקזעקוטיווע זיינען אריין: גאָלדע מאירסאָן, דוד בן־גוריון, אליהו דאָבקין און אליעזר קאַפּלאַן (איחוד - פּועלי־ציון); יצחק גרינבוים, ד״ר פּריץ בערנשטיין און ד״ר משה סנה (אלג. ציוניסטן) און הרב י. ל. פישמאַן מיט משה שאַפּירא (מזרחי).

די לאָנדאָנער עקזעקוטיווע באַשטייט פון ד״ר נחום גאָלדמאַן און פּראָפ. בראָדעצקי (אלג. ציוניסטן); בערל לאָקער (פּ.צ) און שלמה שרגאַי (מזרחי).

די וואַשינגטאָנער עקזעקוטיווע איז צוזאַמענגעשטעלט פון ד״ר א. ה. סילווער, ד״ר עמנואל ניומאַן און ראָזאַ האַלפּערן (אלג. ציוניסטן); חיים גרינבערג און משה טשערטאָק (איחוד - פּועלי־ציון) און הרב זאב גאָלד (מזרחי). דער באַשלוס נישט צו וויילן קיין פּרעזידענט איז אָנגענומען געוואָרן מיט 47 שטימען קעגן 32.

די ערשטע זיצונג פון דער נייער עקזעקוטיווע

די ערשטע זיצונג פון דער ניי־געוויילטער עקזעקוטיווע איז פאָרגעקומען זונטיק, דעם 29־טן פ. ח. אַלע מיטגלידער, אַחוץ ד״ר סילווער, וועלכער האָט שוין פריער געהאַט פאַרלאָזן באַזעל, זיינען געווען אַנוועזנד.

דער הויפּט־פּונקט פון סדר־היום איז געווען די פאַרטיילונג פון די פאַרשידענע דעפּאַרטאַמענטן.

אַלס לייטער פון פּאָליטישן דעפּאַרטאַמענט, וואָס קאָנצענטרירט און קאָנטראָלירט די פּאָליטישע אַרבעט פון די דריי עקזעקוטיוועס אין ירושלים, וואַשינגטאָן און לאָנדאָן, איז געוויילט געוואָרן משה טשערטאָק, גאָלדע מאירסאָן האָט איבערגענומען די לייטונג פון פּאָליטישן דעפּאַרטאַמענט אין ירושלים, און משה סנה איז באַשטימט געוואָרן אַלס מיטגליד פון דעם דעפּאַרטאַמענט.

די לייטונג פון פּאָליטישן דעפּאַרטאַמענט אין וואַשינגטאָן וועט זיך געפינען אין די הענט פון משה טשערטאָק.

די אַגענץ איז איינגעטיילט געוואָרן אין 4 אַזוי־גערופענע בלאָקן: פּאָליטישער בלאָק, פינאַנציעלער בלאָק, אָרגאַניזאַציע־בלאָק און עמיגראַציע־בלאָק.

מיטן פּאָליטישן בלאָק וועט אָנפירן אַ קאָלעגיום פון ד״ר נחום גאָלדמאַן, פּראָפ. ז. בראָדעצקי, בערל לאָקער, גאָלדע מאירסאָן און ד״ר מ. סנה מיט משה טשערטאָק אין דער שפּיץ.

דער פינאַנציעלער בלאָק, וואָס נעמט אַרום מסחר, אינדוסטריע און אַרבעט, וועט שטיין אונטער דער אָנפירונג פון אליעזר קאַפּלאַן. זיינע מיטהעלפער וועלן זיין ד״ר פּריץ בערנשטיין און יצחק גרינבוים.

בראש פון אָרגאַניזאַציע - דעפּאַרטאַמענט וועט שטיין אליהו דאָבקין; זיינע מיטאַרבעטער זיינען: ד״ר משה סנה און משה קאָלאַדני.

דער אימיגראַציע־בלאָק וועט אָנגעפירט ווערן פון משה שאַפּירא; אַלס זיין געהילף איז באַשטימט געוואָרן משה קאָלאַדני — קאַנדידאַט־מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע.

דער כח פון אַלגעמיינעם ציוניזם

מגר. ע. ראָסטאַל

באַזעל אין דעצעמבער.

אַ גאַנצע נאַכט האָט היינט דער קאָנגרעס זיך באַראַטן. אויף די פּנימער פון די דעלע־גאַטן איז קענטיק אַ מידקייט... עס טאָגט שוין אין דרויסן. עס הילכן די לעצטע אקאָרדן פון די באַראַטונגען פון יידישן פּאַרלאַמענט. עס פאַלן היסטאָרישע דעציזיעס — עס אַנטשטייען נייע שווערקייטן.

איך זיך צווישן די דעלעגאַטן פון די אַל־געמיינע ציוניסטן. היינט שוין גוטע, אַלטע באַ־קאַנטע, און בסך־הכל מיט עטלעכע טעג צוריק אינגאַנצן אומבאַקאַנטע מענטשן — פון ארץ־ישראל, אַמעריקע, אייראָפּע, אויסטראַליע אָדער כינע, — פון די ווייטסטע וועלט־ווינקלען. היינט פאַרייניקט אונז אַלע אַ בשותפותדיקער וועג — בשותפותדיקער קאַמף.

אין דעם שלוס־עטאַפּ פון 22־טן ציוניס־טישן קאָנגרעס באַמי איך זיך אָפּצושאַצן די ראָל, וואָס עס האָבן אין דעם שווערן מאָמענט פאַרן פאָלק, געשפּילט די אַלג. ציוניסטן. איך גיב זיך אָפּ אַ חשבון, אַז דער אַלגעמיינער ציוניזם האָט געפונען דעם ריכטיקן וועג, אַז עס איז אַנטשטאַנען אַ גרינטלעכער איבער־ברוך, וואָס וועט אונזער אַרבעט אַוועקפירן אויף אַנדערע וועגן, — אויף וועגן, וואָס גאַ־ראַנטירן אַנטוויקלונג און ערנסטע דערגריי־כונגען.

עס איז אַנטשטאַנען אַן איבערברוך, וואָס איז געקומען צום אויסדרוק אויף דער וועלט־קאָנפערענץ פון דער פאַרייניקונג פון די אַלגע־מיינע ציוניסטן.

שוין צוויי טעג פאַרן אָנהויבן דעם קאָנ־גרעס, אין זאַל פון קאַסינאָ „קליינבאַרד", האָבן זיך צונויפגעזאַמלט די פאָרשטייער פון אַלגע־מיינעם ציוניזם און פון מויל פון כמעט אַלע רעדנער האָבן מיר געהערט: ענדיקן מיט דעם ביזאַיצטיקן סדר, מ'דאַרף אויסבויען אַ שטאַר־קע, קאָנסטרוקטיווע פּאַרטיי, וואָס וועט שאַפן אַן אמתן כח פון אַלגעמיינעם ציוניזם.

אין רעזולטאַט פון די וואַלן זיינען מיר אויפן קאָנגרעס געווען די שטאַרקסטע גרופּי־רונג, אָבער גלייכצייטיק זיינען מיר געוויר געוואָרן, הלמאי אין ארץ־ישראל זיינען מיר אַזוי שוואַך: עס פעלט אונז איינקייט, עס פעלן אונז גרויסע, פּראַקטישע דערגרייכונגען אויפן אָרט.

די דערגרייכונגען פון די אַלגעמיין־ציו־ניסטישע אַרבעטער „העובד הציוני" האָבן באַוויזן, וואָס פאַרא כח מיר וואָלטן געקאָנט ווערן אין ארץ־ישראל.

די מיינונגס־פאַרשידנהייטן בנוגע דער פּאָ־ליטישער טאַקטיק זיינען נישט קיין באַוויז פון שוואַכקייט פון אַלגעמיינעם ציוניזם. נישט בלויז דערפאַר, ווייל די חלוקי־דעות זיינען אויך פאַראַן ביי אַנדערע ריכטונגען אין ציו־ניזם, נאָר ווייל דאָס איז — ווי איך האָב שוין וועגן דעם געשריבן אין „אָפּיניאָ" — אַ גע־וויסן־פראַגע פון יעדן ציוניסט.

אויב עס האָבן זיך וועגן די דאָזיקע פּראָב־לעמען געפירט אויף דער קאָנפערענץ אַ הייסע דיסקוסיע, וואָס זיינען אויך געקומען צום אויסדרוק אויף דער טריבונע פון קאָנגרעס, זיינען מיר אין דער עצם־פראַגע פון אַלגעמיין־ציוניסטישער אַרבעט געקומען צו אַן איינהייט־לעכער שטעלונג. און דאָס איז אַ גרויסער נצחון. עס האָבן זיך געענדיקט די לאַנג־יאָריקע דיס־קוסיעס פון די פאַרשידענע גרופּן, וואָס האָבן תמיד געווירקט צווישן אונז. ד"ר שוואַרצבאַרד און יצחק גרינבוים, פּראָפ. בראָדעצקי און מ. קאָלאָדני גייען היינט אין איין אָרגאַניזאַציאָ־נעלן וועג. דער אַלגעמיינער ציוניזם איז גע־וואָרן דער גרעסטער כח אין דער ציוניסטי־שער וועלט־באַוועגונג — ער מוז אויך ווערן אַ כח אין ארץ־ישראל.

און ווי גערעכט האָט גרינבוים אונטער־געשטראָכן, אַז מ'מוז זאָרגן פאַר דער ווייטער־דיקער אַנטוויקלונג פון „העובד הציוני" אין ארץ־ישראל, און גלייכצייטיק מיט דער גאַנ־צער ענערגיע אַריינגעמען נייע מענטשן. פאַר די נייע עולים — דאַרפן געשאַפן ווערן מעגלעכ־קייטן פאַר אַרבעט און לעבן. „אונזער פּאַרטיי — האָט גרינבוים געזאָגט — איז נישט קיין קליין־בירגערטום פּאַרטיי, ווי עס ווילן זי אַנדערע באַצייכענען. אַלע וועלן אין איר גע־פינען בשותפותדיקע ראַמען פון אַ קאָנסטרוק־טיווער, פּראָגרעסיווער טעטיקייט אין די אינ־טערעסן פון גאַנצן פאָלק.

עס האָבן פאַרשטאַנען די אַלגעמיינע ציו־ניסטן פון דער גאַנצער וועלט, אַז אָן גרויסע קאָנסטרוקטיווע, פּראַקטישע דערגרייכונגען אין ארץ־ישראל וועלן מיר נישט דערפילן אונזער אויפגאַבע. אונזער אָרגאַניזאַציאָנעלער כח איז אַלע לענדער אויף דער וועלט מוז זיין אַרבעט קאָנצענטרירן אויף קאָנקרעטע דערגרייכונגען אין ארץ־ישראל.

דאָס האָבן פאַרשטאַנען די אַלגעמיינע ציו־ניסטן פון אַמעריקע, אויסטראַליע, קאַנאַדע — דאָס האָבן שוין לאַנג פאַרשטאַנען די אַלגע־מיינע ציוניסטן אין די אייראָפּעישע לענדער.

דאָס שאַפן אַ גרויסן פאָנד פון אַלגעמיינעם ציוניזם פאַר קאָנסטרוקטיווער אַרבעט אין א"י וועט געבן גרויסע מעגלעכקייטן סיי פאַר דעם פונאַנדערוווקס פון „העובד הציוני" און סיי פאַר די טויזנטער יידן אין ארץ־ישראל, וואָס זיינען ביז איצט נאָך נישט אַרומגענומען געוואָרן מיט דער געהעריקער אויפזיכט.

די אַלגעמיינע ציוניסטן האָבן אויפן קאָנ־גרעס אַלץ געטאָן, אַז אין דער קומענדיקער אָנפירערשאַפט זאָלן זיי האָבן אַ דעצידירנדיקן איינפלוס נישט נאָר אין דער פּאָליטישער אַר־בעט, נאָר אויך אויפן געביט פון פּראַקטישער רעאַליזאַציע און עליה.

מ'האָט אויך פאַרשטאַנען, אַז די אַלע אָנ־שטרענגונגען וועלן נישט מצליח זיין, אויב מ'וועט נישט שאַפן קיין געהעריקע אָרגאַניזאַ־ציע־ראַמען, אויב עס וועט נישט איינגעפירט ווערן קיין פּאַרטיי־דיסציפּלין. עס איז בלי־שום ספק אַ גרויסע דערגרייכונג, וואָס די ציו־ניסטישע וועלט־פאַרייניקונג האָט אויסגעוויילט זייער הויפּט־אָרגאַן — אַ צענטראַל־קאָמיטעט — אין ארץ־ישראל, און אַ צענטראַל־ראָט און ביוראָ אין אייראָפּע און אַמעריקע.

דער אַלגעמיינער ציוניזם איז אַרויף אויפן ריכטיקן וועג און נאָר פון אונז גופא איז אָנ־באַלאַנגט, אַז די באַשלוסן פון דער וועלט־קאָנפערענץ אין באַזעל זאָלן נישט זיין בחנם. דער אַלגעמיינער ציוניזם האָט באַקומען גרויסע אַנטוויקלונגס־מעגלעכקייטן, וואָס ער וועט בלי שום ספק אין דער פולער מאָס אויסנוצן.

אין אייראָפּע, ווו דער אַלגעמיינער ציוניזם איז תמיד געווען און איז אויך היינט די שטאַרקסטע און גרעסטע גרופּירונג, האָט די נייע ווענדונג אַ גרויסע באַדייטונג, זי גיט אַ האָפענונג, אַז די דאָזיקע יידן וועלן קומען קיין ארץ־ישראל וועלן זיי געפינען אַנשפּאַר אין דער באַוועגונג, וואָס רוקט אַרויס אויפן ער־שטן אָרט דעם אינטערעס פון גאַנצן פאָלק.

אונזער צעמענטירונג און אונזערע פּער־ספּעקטיוון פאַר אַנטוויקלונג וועלן זיכער גיכער אויפגענומען ווערן אַזוי ווי דורך יענע, וואָס ווילן אונז זעען שוואַך און צעטיילט — אויף „גאָלדמאַניסטן", „סילווערסטן" און דג"ל.

די קאָנפערענץ אין באַזעל האָט אָבער באַ־וויזן, אַז דער אַלגעמיינער ציוניזם איז איין באַ־וועגונג, אַ פּראָגרעסיווע, דעמאָקראַטישע באַ־וועגונג, וואָס קעמפט פאַר אַ יידישע מלוכה פאַרן גאַנצן פאָלק.

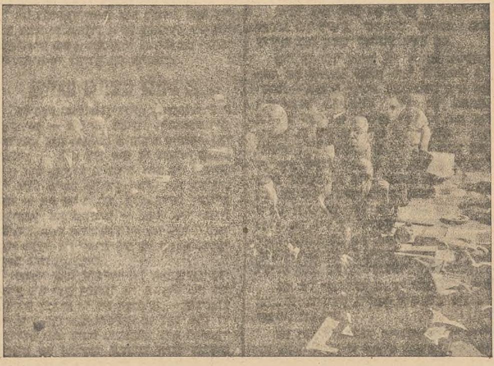

פראַגמענט פון זיצונג־זאַל פון דער אַלגעמיין־ציוניסטישער קאָנפערענץ

דער וועלט־כנוס פון „איחוד העובד הציוני־הנוער הציוני"

דער כנוס פון „איחוד הנוער הציוני — העובד הציוני" האָט אַרויסגערופן אַ גרויסע פאַראינטערעסירונג אין די אַלגעמיין־ציוניס־טישע קרייזן און אויף זייער דערעפענונגס־זיצונג זיינען געווען אַנוועזנדיק אַ ריי חשובע געסט ווי: יצחק גרינבוים, הרב גאָלדבלום, דר. גראַ־נאָווסקי, פּריש, פּראָף. עפּשטיין א. אַנד.

דעם כנוס האָט געעפנט צבי הערמאַן (כפר גליקסון). אין זיינע ערשטע ווערטער האָט ער אָפּגעשילדערט דעם שווערן וועג, וועלכן עס האָט דורכגעמאַכט די באַוועגונג אין די ציייטן פון דער נאַצי־אָקופּאַציע אין די גלות־לענדער.

שוין דעמלט האָט עקזיסטירט אַ קאָנטאַקט צווישן די קיבוצים אין ארץ־ישראל און צווישן די לײדנדיקע חברים אין אָקופּאַציע־גיהנום. מיר האָבן פאַקטן אַז אונזערע חברים האָבן אויך אין די שווערסטע ציטן נישט רעזיגנירט פון דער ציוניסטישער אַרבעט. זיי זיינען גע־ווען אין דער ערשטער ריי פון די קעמפנדיקע אין די געטאָס ווי אויך צווישן די פּאַרטיזאַנער.

פון ארץ־ישראל זיינען אַרויסגעפאָרן אונזע־רע חברים אַלס שליחים כדי צו העלפן אונ־זערע ברידער אין זייער קאַמף. עס איז גענוג צו דערמאָנען דעם נאָמען אַבאַ בערדיטשעוו.

אונזערע חברים זיינען אויך געווען די ער־שטע, וועלכע האָבן באַלד נאָך דער באַפרייונג אָנגעהויבן די ציוניסטישע אַרבעט און געטראָגן ווערטער פון מוט און אויסדויער פאַר מאַסן יידן אין די לאַגערן ווי אויך אין זייערע חרובע שטעט און שטעטלעך.

די יידישע מאַסן און הויפּטזעכלעך די יוגנט האָבן דעמלט גאָרנישט געוואָלט וויסן פון די פּאַרטיי־קאַמפן אין ציוניזם. נאָך זייערע איבערלעבונגען איז פאַר זיי פרעמד געווען דער געדאַנק, צו מאַכן אַן אונטערשייד צווישן איין יידן און צווייטן. ס'איז זיי נאָענט געווען דער געדאַנק פון ריינעם ציוניזם אָן שום צוגאָבן. דעריבער האָבן אויך די לאָזונגען פון אַלגעמיי־נעם ציוניזם געפונען ביי זיי דעם שטאַרקסטן אָפּקלאַנג. מאַסנווייז זיינען זיי געקומען אין אונזערע רייען. אין דער דאָזיקער דערשיינונג האָט זיך העדלעך אַנטפּלעקט דער מאַסן־ווילן צו אחדות! צו פאַרייניקונג פון אַלע איבער־געבליבענע כוחות נאָך דער אומגעהויערער שרפה.

לײדער האָבן מיר נאָך אַ געוויסער צייט באַמערקט אַז אונטער די השפעה פון געוויסע עלעמענטן הייבט אָן דאָס אחדות פון פאָלק אויסגענוצט צו ווערן פאַר שמאָלע פראַקציע־אינטערעסן, אַז מיט דער הילף פון כל מיני מאַטעריעלע מיטלען פּרובירט מען באַקן ברויט פאַר זיך לויט דעם נוסח פון פאַרמלחמה־באַ־ציונגען.

דעמלט זיינען מיר צוגעטרעטן צום ווידער־אויפבוי פון אונזער באַוועגונג אין אייראָפּע.

און היינט, נישט קוקנדיק דערויף, וואָס מיר האָבן נישט געהאַט די נויטיקע דערצו מאַ־טעריעלע מיטלען, האָבן מיר, איינע פון די שטאַרקסטע חלוצישע באַוועגונגען אין די גלות־לענדער. אין די מחנות און אויף די פאַרמעס זיינען קאָנצענטרירט אַריבער 5 טויזנט חלוצים אָרגאַניזירטע אין קבוצישע לעבנס־פאָרמען.

אין דער נאָענטסטער צייט דאַרפן מיר לייזן אַ ריי אינערלעכע פּראָבלעמען פון וועלכע די וויכטיקסטע זיינען:

א) מיר מוזן אָרגאַניזירן אין גלות אַ שטאַרקן קולטורעלן צענטער, וועלכער וועט אָנפירן מיט דער דערציערישער אַרבעט און דערנענ־טערן אונזער יוגנט צו דעם ארץ־ישראלדיקן לעבנס־שטייגער. די ערשטע אויפגאַבע איז פאַרטיילן אַ פּאַסיקע צאָל פון העברעישע בי־כער ווי אויך מאַטעריאַלן פאַר ציוניסטיש און יידיש וויסן.

אין אונזער דערציערישער אַרבעט דאַרף קודם כל אונטערגעשטראָכן ווערן די צוגעבונ־דנקייט צו דער ערד־אַרבעט. אויף דעם געביט דאַרף פאַרשטאַרקט ווערן די צוזאַמענאַרבעט מיט קק"ל, פון וועלכער מיר וועלן באַקומען די נויטיקע מאַטעריאַלן.

ב) אונזער גאַנצע חלוצישע מחנה איז גרייט צום וועג. אויף אַלע וועגן גייען אונזערע חלו־צים און שטרעבן צו די ברעגעס פון אונזער היים. אָבער דער וועג איז לאַנג און דויערט אַמאָל חדשים און אַמאָל אויך יאָרן.

אויף דעם דאָזיקן וועג איז נויטיק זיי נישט נאָר געבן באַדייטנדיקע הילף, נאָר אויך אָרגאַניזירן הכשרות און שולן כדי ווי אַמבעסטן צוגרייטן די קיבוצים פאַר דעם לעבן אין ארץ־ישראל. צו דעם זיינען נויטיק נאָר גרויסע מאַטעריעלע מיטלען.

ג) אין די מלחמה־יאָרן איז געוואַקסן די צאָל פון אונזערע ווירטשאַפטס־פּונקטן אין ארץ־ישראל, אָבער דאָס איז נישט גענוגנד כדי אַריינצונעמען אַ גרעסערע צאָל עולים. עס איז אויך אוממעגלעך צו שיקן זיי באַלד נאָכן אָנ־קומען אין לאַנד אויף נייע זידלונגען אָן אַ פּאַסיקער הכשרה. אויב מיר וועלן נישט זיין בכוח אויפצונעמען דעם דאָזיקן גרויסן רע־זערוו וועלכער פליסט איצט פון אייראָפּע, וועלן מיר אפשר פאַרשפּילן די לעצטע מעג־לעכקייט צו פאַרשטאַרקן אונזערע פּאָזיציעס אין ארץ־ישראל. אונזערע עלטערע חברים דאַרפן זיך גוט אַריינדענקען אין דעם דאָזיקן מצב.

אויך די אַלטע גרעינים אין ארץ דאַרף מען פאַרשטאַרקן. איז די נאָענטסטע טעג גייען אַרויס נייע קבוצות אויף התישבות. די קבוצה „למאבק" וועט זיך באַזעצן ביי נצרת. די קבוצה „מבטחים" אין נגב. דאָס זיינען נאָך נישט שטאַרק איינגעוואָרצלטע אין ארץ־ישראל באַדינגונגען־גרופּן. מיר וועלן מוזן זיי געבן אַ סך הילף כדי זיי זאָלן קאָנען אויספילן זייער תפקיד.

ד) אונזערע חברים זיצן אין די לאַגערן, און זייער לאַגע פאָדערט אַן ענדגילטיקע לייזונג. עס איז באַקאַנט די פּראָפּאַגאַנדע, וועלכע ווערט געפירט דורך די ענגלישע אַגענטן אין די לאַגערן.

מיר טאָרן נישט צולאָזן אַז אונזערע מענ־טשן זאָלן באַין ברירה רעזיגנירן פון עליה און פאָרן אין אַ צווייטן גלות. דעריבער איז די עליה־פראַגע פאַר אונז דער צענטראַלער פּראָב־לעם.

ה) מיט דער אַלגעמיין־ציוניסטישער באַ־וועגונג האָבן מיר אַ ביטערן חשבון. מיר האָבן קיינמאָל נישט געהאַט פון איר דעם געהעריקן טיפּול וועלכער עס קומט אונז. מיר וועלן פאַר דער וועלט־קאָנפערענץ אָפן וועגן דעם רעדן. און מיר וועלן פאָדערן, אַז די באַוועגונג זאָל ענדערן איר גלייכגילטיקע באַציונג צו דער קאָנסטרוקטיווער אַרבעט אין ארץ־ישראל.

עס קען נישט מער זיין דער תוכן פון דעם אַלגעמיינעם ציוניזם נאָר פּאָליטיק. מיט פּאָלי־טיק פאַרנעמט מען זיך פון קאָנגרעס צו קאָנ־גרעס. פון איין קאָנפערענץ צו דער צווייטער. די באַוועגונג דאַרף אויך האָבן איר טאָג־טעג־לעך ברויט. זי דאַרף זיין קאָנסטרוקטיוו אין ארץ־ישראל! אָן דעם וועט דער אַלגעמיינער ציוניזם פאַרלירן זיין רעכט אויף קיום און וועט אַראָפּ פון דער פּאָלקס־אַרענע אַלס אַ פאַקטאָר. מיר גלויבן אַז דאָס האָבן שוין פאַרשטאַנען כמעט אַלע און עס וועלן אָנגענומען ווערן פּאָ־סיקע באַשלוסן אין דער הינזיכט.

אונזער צווייטע פאָדערונג איז אָפּצוהיטן די איינקייט פון דער אַלגעמיין־ציוניסטישער באַוועגונג. דעמלט וועלן מיר קאָנען אַרויסגיין פון דעם שמאָלן געסל אין וועלכן מיר זיינען פאַרשטאָפּט אויף דעם דרך המלך, וועלכן מיר האָבן פאַר זיך אָנגעצייכנט.

עס האָבן נאָך געהאַלטן רעדעס די שליחה פון א"י אין די פּליטים־לאַגערן אין דייטשלאַנד שרה ענטין, יצחק גאָלדשטיק, מ. קאָלאָדני א. אַנד. די פּאָסטולאַטן וואָס זיינען אויסגעאַר־בעט געוואָרן אויף דער קאָנפערענץ, זיינען כמעט אַלע אָנגענומען געוואָרן דורך דער וועלט קאָנפערענץ פון די אַלגעמיינע ציוניסטן.

די צוקונפטיקע פאליטיק פון ציוניזם

דוד בן־גוריון

(רעדע געהאלטן אויפן 22־טן ציוניסטישן קאנגרעס)

אין צענטער פון אלע אונזערע פראבלעמען שטייט דער גראנגל וועגן דער זעלבשטענדיקייט פון יידישן פאלק אין זיין פאטערלאנד. און די צענטראלע אויפגאבע פון דעם קאנגרעס און די אויפגאבע פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין די טעג וואס וועלן קומען נאכן קאנגרעס איז — צו מאביליזירן דעם יידישן פאלק צום קאמף פאר דער דאזיקער זעלבשטענדיקייט. דאס איז דער ברענפונקט פון ציוניזם אין אונזער תקופה.

די איינציקע קאמפענסאציע, אויב אזא זאך עקזיסטירט, פאר דער אויסמארדונג פון די זעקס מיליאן יידן; די איינציקע רעטונג־מעגלעכקייט פון דער שארית הפליטה אין אייראפע און אלע אונטערדריקונגס־לענדער; די איינציקע ממשותדיקע גאראנטיע פאר עליה און אומבאשטערטער קאלאניזאציע פון די יידישע מאסן; דער איינציקער אויסזיכט פארן אויפבוי פון פאטערלאנד און איר פולע אנטוויקלונג לטובת אלע אירע איינוווינער; די איינציקע זיכערקייט פארן קיום פון אונזער פאלק, א פרייער בכבודיקער קיום, נישט נאר אין לאנד, נאר אויך אין גלות. דער ווירקזאמער פאקטאר פאר שלום און לאנד, פאר סטאביליטעט אין נאענטן מזרח און פאר באציונגען פון מיטארבעט און קעגנזייטיקער הילף צווישן יידן און אראבער אין ארץ־ישראל און די שכנותדיקע לענדער; דאס אלץ איז אן איין און איינציק זאך: דאס אויפשטעלן א יידישע מדינה בקרוב בימינו.

דער באגריף „א יידישע מדינה" איז מיט א טעות, אדער בייזוויליק אפט פאלש קאמענטירט געווארן. פאראן אזעלכע, וואס זאגן, אז א יידישע מדינה איז אזא מדינה, וועמענס בירגער עס זיינען אלע יידן פון דער וועלט; אז דאס איז אזא מדינה, אין וועלכער די יידישע רעליגיע איז די מלוכהשע קאנסטיטוציע און אלע אירע איינוווינער זיינען אונטערגעווארפן דעם שולחן־ערוך, דאס הייסט, אז דאס איז א טעאקראטישע מדינה; דאס איז א מדינה, אין וועלכער עס זיינען נישט גלייכבארעכטיקט די נישט יידן — און נאך אזעלכע אבסורדאלע פירושים, וועלכע האבן אונטער זיך נישט קיין ש.ם גרונט. ס'איז פון זיך אליין פארשטענדלעך, אז א יידישע מדינה וועט זיך באזירן נאר אויף א דעמאקראטישן רעזשים פון פולער גלייכבארעכטיקונג, הן בירגערלעך־פאליטישע גלייכבארעכטיקונג און הן רעליגיעז־נאציאנאלע, פאר אלע אירע בירגער אן אויסנאם און אן אונטערשייד פון ראסן, רעליגיע און געשלעכט. און ס'איז פארשטענדלעך, אז די יידן, וואס וועלן לעבן אויסער דער יידישער מדינה, וועלן זיין בירגער פון די לענדער, אין וועלכע זיי וועלן וווינען, אזוי ווי דער פראנצויז און דער ענגלענדער אין אמעריקע זיינען אמעריקאנער בירגער, הגם ס'איז דא א פראנקרייך און אן ענגלאנד, און אזוי ווי דער אירלענדער אין אויסטראליע און די פאראייניקטע שטאטן, טראָץ דעם, וואס ס'איז דא אירלאנד און הגם דער אירלענדער אין אלע ערטער, ווו ער געפינט זיך, איז פארבונדן מיט דער טראדיציע פון זיין פאלק און ער וויל דאס וווויל פון זיין געבורט־לאנד.

אבער ווען מיר זאגן א יידישע מדינה געבויט אויף די יסודות פון גלייכהייט, פרייהייט און דעמאקראטיע, האבן מיר דערמיט אויסגעשעפט נאר איין אספעקט פון דער מדינה, נאר דעם מאכט־אספעקט אליין; דער אמתער היסטארישער אינהאלט פון יידנשטאט איז נישט גאנץ, אויב מיר וועלן נישט צוגעבן די איבעריקע דריי אספעקטן, אויף וועלכע ס'איז געבויט די ציוניסטישע קאנצעפציע פון יידנשטאט. די דריי אספעקטן זיינען: פיתוח־אנטוויקלונג, איבלום (פאפולאציע) און קדמה־פראגרעס.

א. א נ ט וו י ק ל ו נ ג, אלס אינהאלט פון דער יידישער מדינה באדייט, אז מיר ווילן, אז עס זאל אונז געגעבן ווערן מלוכהשע מעגלעכקייטן, בכדי צו אנטוויקלען די עקאנאמישע מעגלעכקייטן פון לאנד: צו בויען און באפרוכבארן דעם גרויסן טייל פון 18,17 מיליאן דונאם — מער ווי דריי־פערטל שטח פון מערב ארץ־ישראל, וואס זיינען וויסט, נישט באארבעט און נישט אויסגענוצט, ד. ה. צו באוועלדערן און מאכן טעראסעס אויף די בערג, פרוכבאר מאכן די זאמדן, אויסטריקענען די זומפן, בעסער מאכן דעם באדן, עקספלאאטירן די פיר מיליאן קוביק מעטער וואסער פון לאנד, פון וועלכן נאר צען פראצענט זיינען ביז היינט עקספלאאטירט, געבן אונז א מעגלעכקייט אויפצובויען דערפער און שטעט, וועגן און שאסייען, בויען א נייע אינדוסטריע: א כעמיש־מעדיצינישע, שטאפן, מעטאל, בוי, באשפייזונג, אינסטרומענטן און נאך אנטוויקלען פארטן, פישעריי און א שיף־וועזן, פארבעסערן די קאמוניקאציע פון לאנד, ד. ה. צו פארוואנדלען א"י מיטן כוח פון ארבעט און וויסנשאפט, עקאנאמישער איניציאטיוו און ארגאניזאציע אין א לאנד, אן אנטוויקלטס, א בליענדיקס, א רייכס, וואס שפייזט אירע איינוווינער מיט רחבות, מיט א ברייטער האנט, וואס איז א גרויסע ברכה פאר אירע אלע איינוווינער און פארן נאענטן מזרח.

ב. פ א פ ו ל א צ י ע אלס אינהאלט פון דער מדינה, באדייט, אז מיר ווילן ס'זאל געגעבן ווערן די מעגלעכקייט אריבערצופירן די יידישע מאסן פון אייראפע, פון די מזרח־לענדער און אלע אנדערע לענדער אין זייער פאטערלאנד אריין אן אפהאלט, אן קינסטלעכע שטערונגען מיט אלע מעגלעכע פראקטישע שנעלקייטן, בכדי צו געבן פאר די יידישע וואנדערער, פאר די שוצלאזע, פאר די עלנטע, געיאגטע און געפלאגטע, בכדי צו געבן פאר זיי סוף־כל־סוף א זיכערן אנטרינונגס־ארט, א שטוב, א פאטערלאנד, זעלבשטענדיקייט און פרייהייט און נאציאנאלע ווירדע. מיר ווילן ברענגען די אלע אין זייער אלטן פאטערלאנד, נישט צונעמענדיק קיין פלאץ ביי די איצטיקע איינוווינער פון לאנד, הן יידן, הן אראבער, נאר אויפן חשבון פון נייעם בוי און פון נייער אנטוויקלונג, אויפן חשבון פון דער וויסטער ערד, וואס מיר וועלן באפרוכבארן, פון די נייע דערפער און די נייע שטעט, וואס מיר וועלן אויפבויען, פון דער נייער אינדוסטריע, וואס מיר וועלן אויפשטעלן.

ג. פ ר א ג ר ע ס, אלס אינהאלט פון דער יידישער מדינה באדייט, אז מיר ווילן, עס זאל אונז געגעבן ווערן די מלוכהשע מעגלעכקייט אויסצוטרייבן פון לאנד די ארימקייט, קראנקייטן, אנאלפאבעטיזם, נישט היגיענישע וווינונגס־באדינגונגען, אלע דערשיידונגען פון קנעכטשאפט און אונטערדריקונג אין שטאט און אין דארף, עקספלאאטאציע און רעכט־פארמינערונג, אונטערדריקונג פון פרוי און קינד, מאנגל פון ליכט און באשפייזונג, — וואס געפינען זיך אין די גרעסטע מערהייט פון אראבישן ישוב און א קליינעם טייל פון יידישן ישוב — און פאר אלע איינוווינער פון לאנד, אן עקאנאמישן הויכן לעבנס־ניוואו, מאדערנע בילדונג, היגיענישע באדינגונגען, געזונטן וווינונגס־וועזן, געהעריקע ארבעטס־באדינגונגען, הויכן עקאנאמישן, סאציאלן לעבנס־סטאנדארט, באציונגען פון גערעכטיקייט און גלייכהייט און א קולטור לעבן, ד. ה. מענטשלעכע קולטור, וואס זאל זיין א כבוד פאר דעם דאזיקן היסטארישן לאנד און א ביישפיל פאר אלע שכנותדיקע לענדער.

און גלייכצייטיק מיט דער אנטוויקלונג, פאפולאציע און פראגרעס, ווילן מיר מלוכהשע זעלבשטענדיקייט פון יידישן פאלק אין זיין היסטארישן פאטערלאנד דורכן ווערן פון אונזער פאלק א פארזיכערטע מערהייט אין זיין לאנד. פריי פון דער דורותדיקער קללה פון גלות, די קללה פון אן אייביקער מינדערהייט, די קללה פון שטענדיקער אפהענגיקייט, די קללה פון זיין פרעמד און פארפרעמדעט און צעשפרייט. מיר ווילן, אז אונזער זעלבשטענדיק און סווערען פאלק זאל זיין רעפרעזענטירט אין פעלקערבונד אלס א פריי פאלק. מיר ווילן נישט, אז עס זאל זיך ציען ווייטער די היסטארישע אויסטייטלונג לרעה, דער „קראמע יעוורעיעוו" וועלכן ס'האבן אויף אונז אנגעווענדעט נישט נאר די צארישע וועלט, נאר די גאנצע קולטור־וועלט פון אמאל אן און ביז „אונא". יעדער פאלק און יעדעס לאנד זיצן אין דעם דאזיקן אינטערנאציאנאלן צוזאמענקום און זיי באהאנדלען די ענינים פון זייער פאלק און זיי נעמען אנטייל אלס גלייכבארעכטיקטע אין פארמירן די וועלט — א חוץ דעם יידישן פאלק. פארוואס האט נישט דאס יידישע פאלק אט דאס, וואס איז געגעבן געווארן אזעלכע קליינע פעלקער ווי לוקסענבורג, לבנון, אלבאניע און זייער גלייכן, נאר דערפאר, וואס די יידן האבן נישט קיין שטאט. דעריבער פאדערן מיר זעלבשטענדיקייט פאר אונזער פאלק און א פארשטייערשאפט אין דער אינטערנאציאנאלער פעלקער־משפחה. דאס זיינען די פיר אספעקטן פון דער יידישער מדינה.

זעלבשטענדיקייט אין פאטערלאנד — דאס איז נישט קיין נייער ווענד־פונקט און קיין נייער שטראם אין אונזער ציוניסטישן וועג און ציוניסטישער שרעבונג. אלץ, וואס מיר האבן געטאן אין לאנד צייט עס האט זיך אנגעהויבן דאס דריטע צוריקקערן זיך, אן ערך מיט 70 יאר צוריק — איז געווען אויסשליסלעך אט דאס אויפבויען פון א יידישער זעלבשטענדיקייט פון דעם לאנד מיט זעלבשטענדיקע כוחות פון פאלק.

זייט עס האבן די קינדער פון ירושלים און די צוריקגעקומענע פון אונגארן ארומגערינגלט מיט 70 יאר צוריק דעם ערשטן יידישן דארף אויף די ברעגעס פון ירקון און ביזן אויפשטעלן אונזערע נייע ווירטשאפטלעכע פונקטן אין דעם מדבר פון וויסטן נגב מיט איניקע וואכן צוריק — גייען מיר די גאנצע צייט און מיר גרינדן און מיר פארברייטערן די באזן פון זעלבשטענדיקייט און מיר לייגן די יסודות אויף צושטעלן א יידישע מדינה און א יידישן פאלק, וואס איז זעלבשטענדיק. מיר לעבן אין יידישע טעריטאריעס איינגעפלאנצט אויפן יידישן באדן אין יידישע שטעט און דערפער אין אונזער ווירטשאפט און קולטור, וועלכע זיינען אין טאג טעגלעכן לעבן אומאפהענגיק פון אנדערע און מיר זיינען פעיק צו לייטן מיט אונזערע ענינים און צו שטיצן אויף זיך זעלבסט. מיר לעבן ווירקלעך אין א יידישער מדינה דע פ א ק ט א הגם נישט ד ע י ו ר א.

דער געדאנק פון יידנשטאט איז אוודאי נישט קיין נייער, און ער איז פארגעגאנגען די ציוניסטישע אידעע און ער האט איר געבויט. ווען הערצל האט פראקלאמירט דעם יידנשטאט מיט מער פון 50 יאר צוריק — האט ער אויסגעדריקט מיט דער שאפנדער אינטואיציע פון א פאליטישן גאון די געפילן פון יידישן פאלק במשך פון דורות. אמת, הערצל האט אונז פראקלאמירט זיין לאזונג אויפן ערשטן ציוניסטישן קאנגרעס אין דער דאזיקער שטאט. דער גרינדונגס־קאנגרעס פון אונזער באוועגונג האט זיך באגנוגנט מיט דער באזעלער פראגראם, מיט דער פארנעפלטער פארמול, וועלכע אונטערשיידט זיך כמעט נישט פון דער פארמול פון דער באלפור־דעקלאראציע מיט 20 יאר צוריק; אבער דער אינהאלט איז געבליבן דער זעלבער — מלוכהשע זעלבשטענדיקייט פון יידישן פאלק און זיין לאנד — מדינת־ישראל.

דאס נייעס, וואס איז געשען אין אונזערע טעג איז, אז די יידישע מדינה איז פארוואנדלט געווארן פון אן ע נ ד צ י ל אין אן אקטועלע פ א ד ע ר ו נ ג און פאר דעם דאזיקן חידוש — מיר מוזן אונטערשטרייכן דעם דאזיקן היסטארישן אמת, איז פאראנטווארטלעך נישט די ציוניסטישע באוועגונג נאר די מאנדאט־רעגירונג. כל זמן וואס די רעגירונג האט מקיים געווען דעם מאנדאט און האט דערמעגלעכט א יידישע עליה און קאלאניזאציע — הגם מיר זיינען נישט שטענדיק געווען באפרידיקט פון טעמפא און אופן פון אויספירן דעם מאנדאט, האבן מיר דאך פאקטיש נישט אויפגעוועקט די פראגע פון צוקונפטיקן זעלבשטענדיקן גוף פון לאנד, און מיר האבן משלים געווען מיט דער מאנדאטאר מאכט, הגם נישט אלעמאל האט זי אונז מניח דעת געווען, אבער אין דעם מאמענט, וואס די רעגירונג האט דערקלערט אין יאר 1937, אז דער מאנדאט איז נישט אויספירבאר, דאן איז די יידישע מדינה געווארן אן אקטועלע נויטווענדיקייט.

מיר האבן נישט מודה געווען, און מיט רעכט, אז דער מאנדאט איז נישט אויספירבאר און מיר זיינען אויך היינט דאס נישט מודה, אבער די מאנדאט־קאמיסיע האט אויך געזאגט, מיט רעכט, אז ס'איז נישט וויכטיק די זאך צי דער מאנדאט איז טעארעטיש אויספירבאר אדער ניין — אין מאמענט, וואס די רעגירונג אין וועמענס האנט דער מאנדאט איז אויסגעליפערט געווארן און וועלכע דארף אים אויספירן, טענהט, אז דער מאנדאט איז נישט אויספירבאר, ד. ה. אז זי קאן נישט אדער וויל אים נישט אויספירן — דאן איז דער מאנדאט טאקע נישט אויספירבאר.

מיר האבן נישט דעם כוח און די מיטלען צו צווינגען ענגלאנד פארצוזעצן מיטן מאנדאט און ווען דער מאנדאט באשטייט נישט, מוזן מיר קעמפן פאר אונזער זעלבשטענדיקייט, כדי מיר זאלן פארווירקלעכן מיט אונזער אייגענעם כוח און אין אונזער אייגענער רשות די רעכטן, וואס זיינען אונז צוגעזאגט געווארן אין מאנדאט און דער ערשטער ציל, וואס איז געשטעלט געווארן דעם מאנדאט: די רעקאנסטרוקציע פון יידישער נאציאנאלער היים. און ווען דער מאנדאט האט זיך באנוצט מיט דעם ווארט „רעקאנסטיטוירונג" איז דאך קלאר, אז די כוונה איז נישט געווען צו א יידישע געטא אין אן אראבישער מדינה, אדער אין אן אראבישער ענגלישער מדינה, ווי עס ווערט ביז איצט געמאכט דורכן ווייס־בוך, אלא ווידער אויפשטעלן דאס, וואס מיר האבן געהאט אין דער תקופה פון אונזער זעלבשטענדיקייט — א יידישע מדינה.

ווי און מיט וואס וועלן מיר קעמפן פאר אונזער זעלבשטענדיקייט? זעלבשטענדיקייט דערגרייכט מען נאר דורך זעלבשטענדיקייט. די זעלבשטענדיקייט איז נישט נאר א ציל און תכלית — אלא אויך א וועג און מיטל. די אמתע זעלבשטענדיקייט הויבט זיך אן אין הארצן און אין נשמה פון פאלק און זי באווייזט זיך ווען דאס פאלק שטיצט זיך אויף זיין אייגענעם כוח און אויף אונענדלעכע אנשטרענגונגען, נישט מיד ווערנדיק און נישט צוריקטרעטנדיק צו ארדנען און זיך באזארגן אין זיין אייגענעם רשות, וואס ער האט נויטיק צום לעבן און צו פארזיכערן די תנאים, וואס זיינען נויטיק פאר א פרייען עתיד. כדי צו דערגרייכן די אויסנווייניקסטע זעלבשטענדיקייט דארפן מיר פארשטארקן די אינעווייניקסטע זעלבשטענדיקייט. און די פארווירקלעכונג פון אונזער אינעווייניקסטער זעלבשטענדיקייט, — וואס נאר פון איר וועט ארויסוואקסן אונזער אויסערלעכע זעלבשטענדיקייט — וועלן מיר בויען אויף די פיר יסודות: ע ל י ה, ב ט ח ו ן, ב נ י ן און וו י ד ע ר ש ט א נ ד קעגן ברעכן הבטחות, קעגן בארויבונג פון אונזער רעכט, קעגן ווילקיר און קעגן אונטערדריקונג.

די וועגן פון אונזער געשיכטע זיינען איינציקארטיק.

די סאמע איינגנטימלעכסטע גילוים פון דער ציוניסטישער געשיכטע, אירע אמתע רעוואלוציאנערע און אויסלייזנדיקע מעשים, זיינען דאס רוב פארגעקומען אן טומל, אן אראטארישן פייערווערק, אן פייערלעכע דעקלאראציעס, אן הויכע קלינגענדיקע פראזן און אן געפילדער, נאר דווקא שטיל און צניעותדיק און כמעט אומבאמערקט פון דעם גרויסן עולם, וואס האט דאס רוב גארנישט געפילט און ווייניק געשאצט; און זיי האבן אויסגעפירט זייער היסטארישע שליחות כמעט אויף שטום לשון, מיט א קול דממה דקה, ערגעץ אין אן אומבאקאנטן פארוקטן ווינקעלע. און נאר ביסלעכווייז, אז עס איז אריבער א היבשע ביסל צייט, האט דער גרויסער עולם אנגעהויבן דערשפירן, אז א גרויסע זאך איז געשען.

אזוי איז עס געווען פאר 42 יאר, ווען איבער דער ציוניסטישער ארגאניזאציע האט זיך אויסגעשפרייט דער יום קטנות — די טעג פון קליינע באגריפן און קליינע מעשים. דער גרויסער פירער איז געשטארבן מיט א צעבראכן הארץ און מיט אן אנטוישטן גלויבן; אלע פאליטישע אנשטרענגונגען האבן זיך אנגעשטויסן אן דער אייזערנער וואנט פונם סולטאנס קעגנערשאפט און פחד. דער טשארטער האט אויסגעזען אומדערגרייכבאר. דער אוגאנדע־פראיעקט האט אריינגעבראכט א פירוד און א ווירוואר אין די רייען פון דער באוועגונג. און דער ווירוואר איז נאך מער געוואקסן ווען עס האבן זיך באוויזן די סמנים פון דער ערשטער רוסישער רעוואלוציע און פון איר אונטערגאנג, און די יידישע אינטעליגענץ האט אנגעהויבן מאסנווייז אנטלויפן פון ציוניזם, די העברעישע ליטעראטור איז פארארעמט געווארן און די העברעישע פרעסע איז כמעט אינגאנצן פארשטומט געווארן, און עס האט זיך אויסגעדוכט, אז עס איז געקומען א סוף צום חלום פון ציוניזם, און דער גאנצער יידישער רענעסאנס איז פארשניטן געווארן יונגערהייט — דענסטמאל האט זיך פון זיך, און אן קיינעמס הילף און אן קיין שום דערמוטיקונג אנגעהויבן דער אויפטו פון דער צווייטער עליה: יידישע בחורים און יידישע מיידלעך, ישיבה־לייט און עקסטערנס, קינדער פון יידישע סוחרים און בעלי־בתים, פון שוחטים און רבנים אין יידישע שטעט און שטעטלעך אין ליטע, פוילן, רוסלאנד, אין גאליציע און שפעטער אויך תימן, האבן זיך אויפגעהויבן און זיך אוועקגעלאזן קיין א"י מיט א מארנעם און משונהדיקן צוועק, וואס אזעלכעס איז נאך קיינמאל ביי יידן נישט געווען: מיטן צוועק צו דערארבעטן ארבעט, צו ארבעטן מיטן „פיאש" צו דערארבעטן די איינפאכע שווערע ערמידנדע ארבעט אין די פרדסים און וויינגערטנער פון די געציילטע יידישע קאלאניעס, וואס האבן דעמלט געווימלט פון ביליקע אראבישע ארבעטער, וועגן וועלכע דער „המגיד", איינער פון די ערשטע ארגאנען פון חיבת ציון, פון יענע יארן, האט דעמלט געשריבן, אז זיי געפינען זיך אין לאנד „אין א גרויסער צאל און זיי קאסטן ביליק" (נמצאים למכביר ושכרם מצער").

דער אפיציעלער ציוניזם און אויך די אפיציעלע יידישע ארבעטער־באוועגונג נישט נאר די אנטי־ציוניסטישע, נאר אויך די ציוניסטיש־סאציאליסטישע, און נאכמער די מייסטע רעשטלעך פון דער ערשטער עליה אין א"י גופא, האבן זיך באצויגן מיט ביטול און מיט שפאט צו די בטלנישע יונגעלייט, וואס לאזן זיך אוועק אין א וויסטע און אן אפגעשטאנענע לאנד, ארבעטן מיט „פיאש" פאר א בישליק אדער צוויי בישליקעס א טאג, און זיי האבן קיינמאל נישט פארזוכט דעם טעם פון עוד ארבעט אדער פון פיזישע ארבעט בכלל; אבער ארויסגעשטעלט האט זיך, אז גראד אט־די „דערארבערער פון ארבעט", די ווייניקע און פאראיינצלטע, זיינען עס געווארן די טרייע שליחים פון דער יידישער געשיכטע און זיי האבן עס ארויסגעפירט דעם ציוניזם און דעם ישוב פון זיין געפערלעכן קריזיס. זיי האבן געענדערט דעם אויסזען פון א"י, האבן איבערגעאנדערשט דעם גאנצן אינהאלט פון ציוניזם, האבן אויפגעשטעלט א קאלאסאלע יוגנט־באוועגונג, וואס האט זיך צעוואקסן אין די צענדליקער און אין די הונדערטער טויזנטער און האבן געשאפן ווערק פון ארבעט און פון קולטור, פון קאלאניזאציע און פון שוץ, וואס איז געווארן דער שטאלץ פון לאנד און די שטיצע און פראכט פון גאנצן ציוניזם. קורץ — זיי האבן אויפגעטאן אט דאס גרעסטע אין אונזערע דורות — און אפשר אין אלע דורות פונם יידישן גלות — וואס רופט זיך: חלוציות.

און וואס עס איז געווען כ י ב ו ש ה ע ב ו ד ה פאר 40 יאר, איז איצט דער ענין פון ה ע פ ל ה.

דער קאמף פונם יידישן פאלק פאר זיין פאטערלאנד, פאר זיין זעלבשטענדיקייט, פאר זיין היסטארישע און מענטשלעכע רעכט צו ראטעווען זיך און אויסגעלייזט צו ווערן — שפילט זיך היינט אפ נישט אויף די גרויסע ציוניסטישע קאנפערענצן און נישט אויף אונזערע מאסן דעמאנסטראציעס, וועלכע מיר האלטן אפ דא און דארטן אין צייטן פון קריזיס — איך בין גארנישט אויסן מבטל צו זיין אדער אפלייקענען זייער באדייטונג — נאר אט דער קאמף שפילט זיך איצט אפ אויף די כוואליעס פון די ימים, און וואס שטראמען פון די ברעגן פון גלות צו די ברעגן פון ארץ־ישראל. אין די ארעמע, ענגע, אומזיכערע שיפלעך, וואס פירן יידישע מעפילים פון די מחנות און דייטשלאנד קיין א"י און קאפריסין.

אין אט דער העפלה אנטפלעקט זיך איצט — מער ווי אין יעדן אנדערן אויפטו אונ־

(סוף זייט 6)

די ראָל פון אַמעריקאַנער יידנטום

(רעדע געהאַלטן אויפן 22־טן ציוניסטישן קאָנגרעס)

ד״ר אבא הלל סילווער

ווען די געשיכטע פון אַמעריקאַנער יידנטום אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה וועט אינגאַנצן דערציילט ווערן, וועט מען אויסגעפינען, אַז זי באַשטייט פון הויכע ליכט־פּונקטן און געדיכטע שאָטנס. אַ סך פיינע און נאָבעלע זאַכן זיינען געטאָן געוואָרן און אַ סך טרויעריקע פעלערן זיינען געמאַכט געוואָרן. מען האָט פאַרפעלט גרויסע געלעגנהייטן. די טעותן זיינען אָבער געקומען פון מוח און נישט פון האַרץ.

אין דער מלחמה איז אויסגעוואַקסן דאָס אַמעריקאַנער יידנטום. עס איז געבראַכט געוואָרן נאָענט צום צירקל פון יידישן לעבן און צום האַרצן פון יידישן פּראָבלעם. דאָס אַמעריקאַנער יידנטום איז געוואָרן דער צענטראַלער פונקט פון דעם טאָטאַלן לעבן פון וועלט־יידנטום און אַז אים קאָן מען זיך נישט באַגיין.

דער אַמעריקאַנער ייד, איז היינט־צו־טאָג בעסער אינפאָרמירט און ער איז מער אויף דער וואַך אַלס ייד, ווי ווען עס איז פריער. ער איז אויך בעסער אָרגאַניזירט. די קאַמפּיינס וואָס זיינען געמאַכט געוואָרן צו העלפן די יידן אין אייראָפּע אין דער מלחמה־צייט, האָבן נויטיק געמאַכט די אָרגאַניזירונג פון יידן אין יעדער שטאָט און שטעטל. אין יעדער קהילה זיינען געקומען צום פראָנט נייע פירער, אַ סך פון זיי יונגע מענטשן, ענערגישע און מיט אַ ווייטן בליק, וואָס זיינען שטאָלץ צו זיין פאַרבונדן מיט דער לעבנסנויטיקער יידישער כלל־אַרבעט און וואָס קריגן טיפע גייסטיקע צופרידנשטעלונג פון זייער נייעם קאָנטאַקט מיטן לעבן פון זייער פאָלק.

אַמעריקאַנישע יידן האָבן זיך אויך באַמיט צו העלפן ראַטעווען דאָס אייראָפּעישע יידנטום, העלפן זיי אַנטלויפן פון דעם זיכערן אומקום וואָס האָט זיי געדראָט.

דאָס האָט נאַטירלעך געפאָדערט שריט מצד אונזער רעגירונג. ליידער זיינען מיר אין דער דאָזיקער הינזיכט געווען ווייניק דערפאָלגרייך.

זי האָט נישט געפונען פאַר מעגלעך צו טון אַזויפיל פאַר יידן וואָס זיינען געווען פון די פריינטלעכסטע אירע פאַרבינדעטע.

איך גלויב פונדעסטוועגן, אַז די אַמעריקאַנער יידישע אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט זיך באַשעפטיקט מיט דעם דאָזיקן פּראָבלעם וואָלט געווען געקענט דערגרייכן בעסערע רעזולטאַטן ווען זיי וואָלטן געהאַט צווישן זיך אַליין מער קאָאָרדינאַציע, ווען זיי וואָלטן נישט איינער דעם אַנדערן פאַרלאָפן אין וועג, ווען זיי וואָלטן נישט אַזוי פאַרשפּעטיקט און ווען די פּאָליטישע פאַרבינדונגען פון זייערע פירער וואָלט זיי דערלויבט צו זיין נישט צוריקגעהאַלטן פאַר דער וועלט איבער דער אומטעטיקייטס־פּאָליטיק פון דער רעגירונג.

קומענדיק צום באַוווּסטזיין, אַז דער גורל האָט אַרויפגעוואָרפן אויף אים שווערע פאַראַנטוואָרטלעכקייטן, וואָס האָבן נישט געהאַט צו זיך קיין גלייכן אין דער צווייטער וועלט־מלחמה, האָט דאָס אַמעריקאַנער יידנטום באַשלאָסן זיך צו אָרגאַניזירן אויף אַ רעפּרעזענטאַטיוון נאַציאָנאַלן אופן מיט דעם מאַסשטאַב פון ווירקלעכער אַרבעט. די געשיכטע פון דער אָרגאַניזאַציע און צונויפרופונג איז זיכערלעך אייך גוט באַקאַנט. אָבער איך וויל ברענגען צו אייער אויפמערקזאַמקייט אייניקע באַדייטנדיקע שטריכן פון דער דאָזיקער קאָנפערענץ, וואָס דייטן אָן, די נייע ווענדונגען איז אַמעריקאַנער יידישן לעבן און דעם נייעם גייסט פון דעם אַמעריקאַנער ייד פון היינטיקן טאָג.

אַ זיגרייכער הויכפּונקט פון דער דעמאָקראַטישער יידישער געמיינדע איבער דער אָליגאַרכיע פון זעלבסטגעקרוינטע „הויף־יידן" וואָס דאָ און דאָרט האַלטן זיך נאָך פעסט אין דער פירערשאַפט פון דעם אַמעריקאַנישן יידישן לעבן און מאַנעווורירן דאָרט צו בלייבן. אַלע קלאַסן און סעקציעס און אַלע פּאַרטייען זיינען געווען פאַרטרעטן אין יענער דעמאָקראַטיש־געוויילטער אַמעריקאַניש יידישער קאָנפערענץ. זיי האָבן אין קלאָרע און באַשטימטע ווערטער געגעבן אַ וואָרנונג, אַז אַמעריקאַנער יידן זיינען אַנטשלאָסן צו ווילן זייערע אייגענע פירער און צו לאָזן הערן זייערע אייגענע איבערצייגונגען.

עס איז געווען צופרידנשטעלנדיק צו זען דעם געוואַלטיקן אינטערעס פון די דאָזיקע דעמאָקראַטיש־געוויילטע פאַרטרעטער פון אַמעריקאַנישן יידנטום בנוגע א״י און ציוניזם. וואָס דאָרט איז פאָרגעקומען איז נישט געווען קיין קינצלעך מאַניפּולירטע פּראָ־א״י־דעמאָנסטראַציע. עס איז געווען דער צופרידנשטעלנדיקער רעזולטאַט פון ציוניסטישער אויפקלערונג צווישן די יידן אין אַמעריקע, וואָס איז אַדורכגעפירט געוואָרן אין משך פון יאָרן. מיר האָבן נישט געאַרבעט אומזיסט.

עס איז געמאַכט געוואָרן דאָרט אַ פּאַרזוך, מצד אַ קליינער מינדערהייט אויף דער קאָנפערענץ צו רעדוצירן די א״י־פּראַגע צו. אַ פּראָבלעם פון אימיגראַציע און נישט צו דערלאָזן, אַז די קאָנפערענץ זאָל מאַכן אַ קלאָרע דעקלאַראַציע וועגן דער יידישער מדינה. זיי זיינען דורכגעפאַלן. די קאָנפערענץ האָט אַרויס געגעבן אַ קלאָרע און קרעפטיקע דעקלאַראַציע וועגן דער יידישער מדינה. די יידן פון אַמעריקע, פאַרזאַמלט אין יענער נאַציאָנאַלער קאָנפערענץ האָבן דערביי פאַרשטאַנען, אַז ערב די גרויסע אינטערנאַציאָנאַלע אויפריכטונגען און אַריענטאַציעס וואָס די צווייטע וועלט־מלחמה איז באַשערט געווען צו ברענגען, און אין אַ צייט פון צווייפלאַזע געוואַלטיקע באַשטימונגען וואָס וועלן געמאַכט ווערן און וועלן באַאיינפלוסן צוקונפטיקע דורות, וואָלט עס געווען אַ נאַרישקייט, אַז דאָס יידישע פאָלק זאָל באַשרענקען זיינע פאָדערונגען צו אַ זאַך פון אימיגראַציע.

די זעלביקע פּאָליטישע רייפקייט, וואָס דאָס אַמעריקאַנער יידנטום האָט באַוויזן אין דער אַמעריקאַנער יידישער קאָנפערענץ, האָט זיך אויך באַוויזן אין די לעצטע יאָרן אין דער ציוניסטישער טעטיקייט און טעכניק, און גאָר באַזונדער אין דער פונדאַמענטאַלער ליניע, וואָס דער אַמעריקאַנער ציוניזם האָט אָנגענומען.

די האַלטונג פון דער אַמעריקאַנישער רעגירונג צו אונזער אידעאַל קאָן אמת זאָגנדיק, כאַראַקטעריזירט ווערן אַלס אַ האַלטונג פון פריינטלעכער נייטראַליטעט. אונזער רעגירונג איז צו יעדער צייט געווען פריינטלעך געשטימט, אָבער זי האָט כסדר געהאַלטן פון גאָרנישט טאָן זוועגן דעם. עס איז געווען אַ מאָדע, אַז עפנטלעכע באַאַמטע זאָלן געבן וואַרעמע צושטימונגען צו אונזער באַוועגונג און עס איז געווען אַלגעמיין אָנגענומען צווישן אייניקע פון אונזערע ציוניסטישע פירער, אַז דאָס איז אַלץ, וואָס מען קאָן דערוואַרטן פון אונזער רעגירונג.

דאָס האָט אָנגעהאַלטן זאָגאָר נאָכדעם וואָס דאָס ווייס־בוך איז געוואָרן אַרויסגעגעבן אין יאָר 1939, אונזער רעגירונג האָט נישט געמאַכט קיין שום פּראָטעסט קעגן דעם איינזייטיקן און אומגויטיקן שריט פון דער בריטישער רעגירונג, וואָס האָט גאַנץ באַשטימט דערמיט פאַרלעצט דעם אַנגלאָ - אַמעריקאַנישן אָפּמאַך פון יאָר 1924.

ווען אַמעריקע איז אַריין אין קריג, איז אָפילו די דאָזיקע פריינטלעכע האַלטונג אויפגעגעבן געוואָרן. אַרום 1942 איז ציוניזם געוואָרן אַ זאַך — אין וואַשינגטאָן — וועגן וועלכער מען רעדט נישט, דאָס איז געוואָרן די אָפיציעלע ליניע. דער פּרעזידענט פון די פאַריינעקטע שטאָטן און דער פּרעמיער־מיניסטער פון ענגלאַנד האָבן פאַקטיש געהאַלטן דערביי, זיי זאָלן אַרויסגעבן אַן אָפיציעלע אויפפאָדערונג אָפּצושטעלן אַלע דיסקוסיעס וועגן דער א״י־פּראַגע. גליקלעכערווייז איז דאָס אויסגעמיטן געוואָרן אַ דאַנק ענערגישער אינטערווענץ. עס איז קלאָר געוואָרן, אַז ס׳מוז אַרויפגעצוווּנגען ווערן אַן ענדערונג אין דער וואַשינגטאָנער האַלטונג. אונזערע פאָדערונגען האָבן געמוזט געשטעלט ווערן אויף דער טאָג־אָרדנונג פון פּאָליטישן דענקען נישט בלויז אין די פאַרייניקטע שטאַטן נאָר אין דער גאַנצער וועלט.

ווען איך וואָלט געוואָלט סומירן די טעטיקייט פון אַמעריקאַנישן יידנטום אין באַצוג צו א״י אין משך פון דער מלחמה און זייט זי איז געענדיקט געוואָרן, וואָלט איך געזאָגט, אַז אויף די געביטן פון אָרגאַניזאַציע, אויפקלערונג און פּראָפּאַגאַנדע און מאַטעריעלע שטיצע, האָט עס פיל דערגרייכט. עס האָט אַדורכגעפירט אַ ווירקלעכע אַרבעט בנוגע דער עפנטלעכער מיינונג. עס האָט געבראַכט די בשורה פון ציוניזם צו קריסטן און יידן צוגלייך. עס האָט צוגעצויגן צו אונזער אַרבעט קריסטלעכע אַמעריקאַנער סיי וועלטלעכע און סיי קירכן־טוער. עס האָט געוווּנען די קאָאָפּעראַציע פון כמעט אַלע מיטגלידער פון קאָנגרעס פון די פאַרייניקטע שטאַטן. די לעגיסלאַטורן פון איבער 48 שטאַטן מיט 85 פּראָצענט פון דער גאַנצער רעפּובליק האָבן אָנגענומען רעזאָלוציעס לטובת אונז.

די אַמעריקאַנער אַרבעטערשאַפט האָט ווי אין מענטש געגעבן איר שטיצע. אַמעריקאַנער יידן זיינען מיט אונז. די אַנגלאָ־יידישע פּרעסע און באַזונדער די יידישע פּרעסע זיינען אונזערע הייסטע מיטהעלפער. דער אַמעריקאַנער ראַבינאַט — אָרטאָדאָקסן, קאָנסערוואַטיווע, רעפאָרמער צוגלייך — זיינען שטאַרקע פאַרשפּרעכער פאַר אונזער באַוועגונג און פיל פון אונזערע וויכטיקע פירער זיינען געקומען פון זייערע רייען.

אויך אין דער אַמעריקאַנער יידישער יוגנט פילט זיך אַלץ אַ וואַקסנדיקער ציוניסטישער באַוווּסטזיין. נישט בלויז די טראַגעדיע פון וועלט־יידנטום, נאָר אויך דער גלענצנדיקער קאַמף פון ישוב האָט געוווּנען די סימפּאַטיע פון אַמעריקאַנער יידישער יוגנט.

יאָ, עס עקזיסטירט אַ קליינע גוט פינאַנסירטע און באַרעדעוודיקע גרופּע פון אַנטי־ציוניסטן, וואָס איז זייער אַקטיוו. זיי שאַפן אונז פיל אומאַנגענעמלעכקייטן, אָבער די רעגירונג איבערשעצט נישט זייער כוח און באַדייטונג.

עס איז אונז געלונגען אין די לעצטע יאָרן זיך זעלבסט קלאָר צו מאַכן אונזער לאַגע און נאָך אַ געוויסן קאַמף צו קומען צו אַ הסכם וועגן אַן אָפּנהאַרציקע, אַגרעסיווע, מיליטאַנטישע ליניע פון אַקציע, וועלכע פאַרלאַנגט די מאָביליזאַציע פון דעם אַמעריקאַנער יידנטום פאַר פּאָליטישן קאַמף אין סטראַטעגישע מאָמענטן צום גונסטן פון דער פּאָליטיק, וואָס דאָס אַמעריקאַנישע יידנטום און דאָס גאַנצע אַמעריקאַנישע פאָלק האָט גוטגעהייסן און וואָס דער קאָנגרעס האָט צוויי מאָל אָנגענומען.

אויפן פּאָליטישן געביט האָבן מיר נאָך אַלץ געהאַט מינדערווערטיקע טאַקטישע דערפאָלגן. מיר זיינען פולשטענדיק באַוווּסט, אַז אונזער קאַמף איז נאָך נישט אַריבער, נאָך ווייט נישט אַריבער,, מיר גלויבן אַז אונזער רעגירונג באַוועגט זיך איצט אין דער אמתער ריכטונג. דאָס איז אַלץ וואָס מיר קאָנען איצט זאָגן. די צוקונפט איז גאַנץ אומזיכער. מיר קענען געשטעלט ווערן פנים אל פנים מיט די גרעסטע אַנטוישונגען. מיר וועלן נישט אַנטוישט ווערן און נישט צוריקגעהאַלטן ווערן. מיר גייען נישט אין קאַמף מיט ליידיקע הענט, מיר קענען אונזער כוח און גלויבן אין אונזערע אַנטשיידנדיקע צילן. מיר האָבן זיך אויסגעלערנט נישט נאָכצוגעבן חלומות און אָנגענעמע אילוזיעס. מיר האָבן אויסגעשמידט אַ שטאַרקע באַוועגונג. מיט אַ גוטע און דיסציפּלינירטע אַרבעט פון נאָכפאָלגער, גרייט זיך צו אָפּפערן, צו געבן פון זיך און פון זייערע מיטלען און פון זייער איבערגעגעבנהייט פאַר אַ פריי יידיש פאָלק אין אַ פריי יידיש לאַנד. די דאָזיקע גרויסע שעה פון מעשים וועט דאָס אַמעריקאַנער יידנטום נישט טרעפן נישט צוגעגרייט. מיר זיינען דאָ, און וויסן וואָס ס׳איז אונזער ציל.

סוף פון בן־גוריונס רעדע

זערן — דער גאַנצער וווּנדערבאַרער כוח פון אונזער יידישער וויטאַליטעט, דער שטאַרקער אונערשראָקענער ווילן פון אונזער פאָלק, די אייביקע, נישט אונטערגעבראַכענע פאַרבינדונג פונם יידישן פאָלק מיטן יידישן לאַנד, די אייזערנע עקשנות פון יידישער בענקשאַפט נאָך גאולה און נאָך רעטונג, די אַלטע יידישע גבורה, וואָס בייגט זיך נישט פאַר קיין שום געפאַר, און פאַר קיין שום שטרויכלונג, וואָס האָט זיך הדורות - לאַנג מאַניפעסטירט אין דעם איבערמענטשלעכן, הערלעכן קידוש - השם, ווען גאַנצע יידישע קהילות האָבן זיך געלאָזט אויסשעכטן, אַדער זיינען אַליין אַרויס אויפן שייטער־הויפן, נישט וועלנדיק פאַרלייקענען זייער יידישקייט. די אַלטע יידישע ווידערשפעניקייט קעגן פיזישע איבערמאַכט, ווען דער ייד פילט, אַז די דאָזיקע פיזישע מאַכט איז אָן רעכט און אָן גערעכטיקייט; די טיפע ליבע צו פרייהייט, צו היימאַט, צו זעלבסשטענדיקייט, און די גרייטקייט מקריב צו זיין אַלץ, צו ליידן אַלץ, צו פאַרטראָגן אַלץ — צוליב דעם ציל פון שיבת ציון. און די מעפּילים קעמפן איצט מיט דעם קאַמף פון זייער אייגענער רעטונג. זיי קעמפן דעם קאַמף פון גאַנצן יידישן פאָלק: — אַ משונהדיקן קאַמף פון אַ משונהדיקן פאָלק, וואָס לעבט אַן איינציקאַרטיקן לעבן און קעמפט אַן איינציקאַרטיקן קאַמף.

דאָס איז נישט דער איינציקער פראָנט פון אונזער קאַמף.

די גראָע, טאָג־טעגלעכע, נישט אונטערגעבראַכענע אַרבעט פון אונזערע ווירטשאַפטלעכע בויער אין שטאָט און אין דאָרף, אין פעלד און אין פאַבריק, די אומדערמידלעכע און נישט אומגעפערלעכע אַרבעט פון אונזערע שומרים און וועכטער, וועלכע באַשיצן די רו און די זיכערקייט פון אונזערע ישובים, די טרייע אַנשטרענגונגען פון אונזערע לערער און בעאַמטע, שריפטשטעלער און וויסנשאַפט־טוער אין די שולן, און די ביוראָען, אין פאָרשונגס־אינסטיטוטן און אין די רעדאַקציע־צימערן. און ועל כולם: דאָס חלוצישע פאַרמעסטן זיך פון אונזער יוגנט פאַרטרייבן די וויסטע און דעראָבערן די אַרבעט אין נגב און אין די בערג פון ירושלים און אין עמק הירדן און אין אַלע טייקן פון אונזער לאַנד — דאָס אַלץ זיינען עיקרדיקע טייקן פון אונזער קאַמף פאַר זעלבשטענדיקייט. און גלייך אַזוי זיינען וועזנטלעכע טיילן פון דעם דאָזיקן קאַמף די אַנשטרענגונגען פון אונזערע חברים אין ענגלאַנד און אין אַמעריקע און אין אַנדערע לענדער אין רעגירונגס־אַנשטאַלטן און אין געשפּרעכן מיט שטאַטסלייט און אין אויפקלערונגען אויף פאַרזאַמלונגען און אין צייטונגען — דאָס אַלץ זיינען חשובע און אָרגאַנישע טייקן פון אונזער קאַמף פאַר אונזער צוקונפט.

אָבער קיין שום פראָנט אונזערער קאָן אין דער היינטיקער צייט נישט פאַרגלייכן ווערן מיטן פראָנט פון העפלה כל - זמן די טויערן פון א״י זיינען פאַרשלאָסן פאַר אונז, גאַנץ פאַרשלאָסן אַדער האַלב, אַדער אויף אַ פערטל פאַרשלאָסן, אָן געזעץ און אָן גערעכטיקייט, כל זמן אונזער רעכט אויף קומען צוריק אין אונזער נאַציאָנאַלן היים איז באַגרענעצט נישט קוקנדיק אויף אַלע פייערלעכע פאַרשפּרעכונגען און אינטערנאַציאָנאַלע פאַרפליכטונגען און מענטשלעכע פאָדערונגען פון געוויסן, ווי די פאָדערונגען פון פּרעזידענט פון די פאַרייניקטע שטאַטן און די באַשלוסן פון די אויספאָרשונגס־קאָמיסיעס. אין אַט דער תקופה פון דער דאָפּלטער באַלאַגערונג אין וועלכער מיר געפינען זיך, די באַלאַגערונג אויף די ברעגן פון אונזער לאַנד, און די באַלאַגערונג אויף די מחנות פון אונזערע איבערגעבליבענע ברידער פון דער גרויסער שחיטה — איז די העפלה דער צענטראַלער און דער אַנטשיידנער פראָנט, דער פראָנט פון אונזער נאַציאָנאַלן גורל און נאַציאָנאַלן כבוד, פון די סאַמע טיפענישן פון אונזער נאַציאָנאַלן לעבנס־אינסטינקט האָט זיך אַרויסגעריסן די העפלה און קיין שום פרעמדער כוח וועט נישט אומשטאַנד זיין זי אָפּצושטעלן. נישט אַלס אַ וואָרט און נישט אַלס אַ לאָזונג, נאָר בפועל ממש וועט עס זיין: די מעפּילים וועלן ווייטער שטייגן, זיי וועלן מיט סכנות נפשות שווימען צו די ברעגן פון אונזער היים, און יעדער ייד אומעטום, ווייל ער איז אַ ייד, סיי אַ ציוניסט און סיי אַ נישט־ציוניסט, וועט שטיין הינטער זיי מיט ציטער, מיט ליבע, מיט שטאָלץ, מיט הילף, מיט סאָלידאַריטעט, ווי מען שטייט הינטער די סאַמע טרייסטע און דרייסטע שליחים פון פאָלק — ביז עס וועט אויפגעשטעלט ווערן אין לאַנד אַ רעזשים, וואָס וועט עפענען ברייט די טויערן פון אונזער היים פאַר יעדן ייד, און דאָס פאָלק וועט זיך אומקערן אין זיין לאַנד, באַפרייט און זעלבשטענדיק.

מיר שטייען נישט פאַר אַ יידיש פּראָבלעם. מיר שטייען פאַר אַ יידישער קאַטאַסטראָפע. און די שאַרפקייט פון דער קאַטאַסטראָפע — זי וועט געבן דער ציוניסטישער פּאָליטיק די ריכטונג. דער פאַרלוסט פון 6 מיליאָן יידן איז געווען בקיצור איין עפּיזאָד, — דער שרעקלעכסטער, דער אכזריותדיקסטער און דער סאַמע דערשיטערנדיקסטער עפּיזאָד. אָבער דאָס איז נישט דער אָנהייב פון דער קאַטאַסטראָפע און נישט איר סוף. די יעניקע, וואָס האָבן בשעתו זיך צוגעקוקט מיט אַ טעמפּער פּאַסיווקייט, ווי מען מאָרדעט מיליאָנען און זיי האָבן אויך פאַרצוימט דעם וועג מען זאָל נישט קאָנען ראַטעווען זויג־קינדער, קינדער אין די וויגן, פון די גאַז־קאַמערן — דורך דעם וואָס מען וואָלט זיי געווען אַריבערגעפירט קיין ארץ־ישראל — זיי באַציען זיך ווייטער מיט אכזריות צו די פּיין און ליידן פון די, וועלכע האָבן זיך געראַטעוועט פון דער שחיטה און געפינען זיך אין די פּליטים־לאַגערן אין דייטשלאַנד, עסטרייך, איטאַליע א. א.

דאָס אַלץ פאַרגרעסערט די דרינגלעכקייט פון דער לייזונג פון אונזער טאָפּלטן פּראָבלעם — דאָס פּראָבלעם פון פאָלק ישראל און פון ארץ־ישראל. נאָך שטאַרקער ווי ביז איצט וועלן מיר דעריבער אוועקשטעלן דאָס פּראָבלעם פאַר דער גאַנצער וועלט. און אין יעדער פאַרהאַנדלונג וואָס מיר וועלן פירן מיט דער ענגלישער רעגירונג, וועלן מיר קומען מיט די דריי פולע פאָדערונגען פון דעם יידישן פאָלק:

א) עפענען די טויערן פון ארץ־ישראל פאַר דער יידישער עליה.

ב) גיבן דער יידישער אַגענץ די שליטה אויף דער יידישער עליה און אויף דער אַנטוויקלונג פונם לאַנד.

ג) עטאַבלירן ארץ־ישראל אַלס אַ יידישע מדינה.

דער חורבן פון אייראָפּעישן ייִדנטום

יצחק גרינבוים

(רעדע געהאַלטן אויפן 22־טן ציוניסטישן קאָנגרעס)

די קאַטאַסטראָפע פון אייראָפּעישן ייִדנטום, מיטן פוילישן בראש, געהערט געוויס צו יענע עפּאָכן־מאַכנדיקע געשעענישן, וועלכע האָבן באַשטימט די וועגן פון דער ייִדישער געשיכטע. נישט נאָר די קרבנות אין מיליאָנען ייִדן, כמעט אַ דריטל פון ייִדישן פאָלק, נישט נאָר דער מעכאַניזם פון די מאַסן־מערדערייען, וועלכע די נאַציסטישע דייטשע רעגירונג האָט אַזוי זאָרגפעלטיק פאָרבערייטעט און פּלאַנמעסיק אויסגעפירט, נאָר אויך די באַציונג פון די פעלקער, די מיטליידנדיקע, קעמפנדיקע און באַפרייענדיקע צוזאַמען, האָבן באַצייכנט דעם אינהאַלט און די פאַרמען פון דער קאַטאַסטראָפע. נאָך קיינמאָל אין דער ייִדישער געשיכטע איז אַזוי גרויזאַם נישט באַשטעטיקט געוואָרן די פאַרוואָרלאָזטקייט און די פאַריתומטקייט פון ייִדישן פאָלק; נאָך קיינמאָל זיינען אַזוי שאַרף און טראַגיש נישט אַרויסגעטראָטן די פאָלגן פון דער ייִדישער היימלאָזיקייט און אומגלייכהייט אַלס פאָלק צווישן פעלקער וואָס מאַכן אוממעגלעך אפילו דאָס פאַרטיידיקן זיך מיט וועלכע ס'איז שאַנסן אויף דערפאָלג.

צי האָבן מיר פאַרויסגעזען דעם דאָזיקן קאַטאַסטראָפאַלן סוף פון דער גלענצנדיקער תקופה אין דער געשיכטע פון אייראָפּעישן ייִדנטום, פון דער תקופה פון גלייכבאַרעכטיקונג, און מיטשאַפן אין דער אייראָפּעישער קולטור און פעלקער־לעבן, פון דער תקופה פון נאַציאָנאַלן אויפלעבן?

צי האָבן עס פאַרויסגעזען אפילו די גרעסטע פעסימיסטן צווישן אונז, וואָס זעען אין גלות בכלל דעם מקור פון אַלדאָס בייז, פון טויט און חורבן?

ניין! אפילו די, וואָס האָבן געמאָלט אונזער צוקונפט אין גלות אייראָפּע אין די שוואַרצסטע פאַרבן, האָבן זיך נישט געקאָנט פאָרשטעלן אַזאַ בלוטיקע ליקווידאַציע, אַזאַ פאַרטיליקונג. קיין איינציקער ייִדישער דענקער איז אין זיין פאַרצווייפלונג נישט דערגאַנגען צום געדאַנק, אַז עס וועלן פּשוט פאָרקומען פּלאַנמעסיקע שחיטות פון מיליאָנען ייִדן אין שטעט און שטעטלעך, אין טויט־לאַגערן, וואָס זיינען דערצו באַזונדערס איינגעריכטעט געוואָרן. קיין פאָלק האָט נישט געהאַט אַזאַ מעגלעכקייט צו דערקענען מענטשן און פעלקער פון זייער שלעכטסטער זייט, ווי דאָס ייִדישע פאָלק אין זיינע בלוטיקע גלות־וואַנדערונגען. און דאָך האָט זיך קיין ייִד נישט געקאָנט פאָרשטעלן, אפילו אין דער יאָושדיקסטער וויזיע, אַז מענטשן, אַז אַ פאָלק, וועלכעס האָט געשמט אַלס אַ „נאַציע פון טרוימער און דענקער", זאָל קענען אַראָפּפאַלן צו דער מדרגה פון אַ בלוט־דורשטיקן אומגעהויער, וואָס מאָרדעט אויך קינדער און וואַרפט זיי אַריין אין די אויוונס פון די קרעמאַטאָריעס, טיילמאָל אפילו לעבעדיקערהייט.

און דאָס איז געשען. יאָרן האָט מען עס צוגעגרייט. אַזוי ווי די מלחמה, מען האָט צוגעטראַכט די פאַרניכטונגס־מאַשינען און איינריכטונגען, אויפגעשטעלט פאַבריקן פון טויט, אויסגעאַרבעט פּלענער ווי אַזוי צו פאַרניכטן אין אַ טאָג צענדליקער טויזנטער מענטשן, אַן קרבנות פון די הענקער.

די ייִדן זיינען געווען די ערשטע און צאָלרייכסטע קרבנות. אַלע ייִדן אַן אונטערשייד, צי זיי האָבן געזינדיקט קעגן דעם מערדערישן הערן־פאָלק, צי זיי האָבן געפּרוווט אויספירן אַלץ, וואָס מען האָט פון זיי געפאָדערט. אַנדערע פעלקער האָבן געדאַרפט אַנטקעגנשטעלן זיך, פּרוּוון אונטערגראָבן די נייע אָרדענונג, אום גרויזאַם באַשטראָפט צו ווערן. די ייִדן זיינען באַטראַכט געוואָרן אַלס דאָס גרעסטע געפאַר שוין דערפאַר, ווייל זיי האָבן עקזיסטירט. דאָס איז דער אייביקער גורל פון די ייִדן, דאָס שלעכטס, די גרויזאַמקייט, וואָס וויל באַהערשן די וועלט, פילט אין זיי דעם שונא, וואָס מוז קודם כל פאַרטיליקט ווערן... און אפשר דעריבער טאַקע האָט מען אונז נישט פאַרגינט דעם דאָזיקן גרויסן כבוד, און אין די אָפיציעלע און נישט אָפיציעלע באַריכטן וועגן די טויט־לאַגערן און זייערע קרבנות האָט מען אונז דעם ערשטן פלאַץ נישט צוגעוויזן, פאַרשרייבנדיק אין די הונדערטער טויזנטער און אפשר מיליאָנען לויט די לענדער, פון וועלכע זיי שטאַמען, אויפן חשבון פון די הערשנדיקע פעלקער. אפילו די קרוין פון פאַרניכטונג פאַרגינט מען אונז אויך נישט...

איינע פון די הויפּט־יסודות פונם פאַרניכטונגס־פּלאַן, וועלכן די דייטשע נאַציס האָבן אויסגעאַרבעט איז געווען צו באַדינען זיך, אויף וויפל ס'איז נאָר מעגלעך געווען מיט זייערע קרבנות אין דעם פאַרניכטונגס־פּראָצעס צו פאַרוואַנדלען זיי אין זייערע אייגענע פייניקער און הענקער. אום דאָס צו דערגרייכן, האָבן זיי קודם כל אָנגעיאָגט אַן אימה און פחד אויף די ייִדן, אויסגעריסן זיי פון זייער אומגעבונג, פולשטענדיק איזאָלירט, איבערלאָזנדיק זיי בלויז אויף זייער דייטש־נאַציסטישן חסד, דערבײַ דערנידריקט, געמאַכט באמת מיט בלאָטע גלייך, פאַרשפּאַרט אין געטאָס, וואָס זיינען אייגנטלעך געווען געוואַלדיקע קאָנצענטראַציע לאַגערן, אַרומגערינגלט מיט מויערן און שטאַכעל־דראָט, שאַפנדיק געטאָס אפילו אין די אמתע קאָנצענטראַציע לאַגערן. אומעטום האָבן זיי איינגעפירט אַ מין זעלבסטפאַרוואַלטונג, געשאַפן אַ גאַנצע ריי ייִדישע אָרגאַנען, וואָס האָבן קודם כל געדאַרפט אויספירן זייערע באַפעלן. עס האָט זיך געשאַפן אַן אילוזיע, אַז זיי קאָנען אויך העלפן, באַשיצן די, וועמען זיי האָבן כלומרשט פאַרטרעטן. די אילוזיעס פון די דאָזיקע פאַרפירטע און אָפּגענאַרטע ייִדן זיינען געווען אָפט אַזוי שטאַרק, אַז זיי האָבן געטריי אויסגעפירט נאַציסטישע באַפעלן, געבראַכט אַלע געפאָדערטע קרבנות, מיינענדיק, אַז דערמיט וועלן זיי אָפּראַטעווען די איבערגעבליבענע, די שארית־הפליטה, ביז אויך זיי צוזאַמען זיינען ליקווידירט געוואָרן. עס איז געווען אַזוי ווי אין די לעגענדעס וועגן די אוראַלטע צייטן, ווען עפּעס אַ מאָנסטער האָט געפאָדערט פון אַ שטאָט מענטשלעכע קרבנות, די שענסטע מיידלעך, די שטאַרקסטע יונגע מענער, און זיי באַקומען, ביז דער גבור איז געקומען און דעם מאָנסטער דערהרגעט. די נאַציס האָבן געפאָדערט קודם כל די, וואָס זיינען געווען איבערפליסיק, געפאַלן צו לאַסט. דערמיט איז פאַרשטאַרקט געוואָרן די אילוזיע, אַז די איבעריקע וועלן זיך קאָנען ראַטעווען. דערנאָך זיינען אָבער געקומען די קינדער אין דער ריי, די אַלטע און צום סוף די יונגע און שטאַרקע, נאָכדעם ווי זייער אַרבעטס־קראַפט איז אויסגענוצט געוואָרן ביז צו די אויסערסטע גרענעצן און אויף דעם גרויזאַמסטן אופן. און דער גבור, דער רעטער, איז אַלץ נישט געקומען...

אין דער פאָלקס־לעגענדע קומט ער, דער גבור, תמיד פון דרויסן, די פאָלקס־קלוגהייט פאַרשטייט, אַז מענטשן פאַרפייניקטע, דורך אַן אומגעהויער, וואָס ווייס דערצו ווי אַזוי מען צעטיילט און שאַפט פּריווילעגיעס, וועלכע גלויבן, אַז זיי וועלן זיך ראַטעווען, קאָנען פון צווישן זיך נישט אַרויסגעבן דעם גבור, דעם רעטער. אָבער צווישן די ייִדן אין פוילן און אויך אין אַנדערע לענדער, האָט געטראָפן דער גרויסער וואונדער און עס איז אַנטשטאַנען אַ ווידערשטאַנדס־באַוועגונג. עס איז געקומען צו די אויפשטאַנדן אין וואַרשעווער, ביאַליסטאָקער און אַנדערע געטאָס, און אויך אין די לאַגערן פון טויט. נאָך פריער האָבן זיך געשאַפן טעראָר־גרופּן אין קראָקע, בענדין און אַז. וו. עס זיינען אָרגאַניזירט געוואָרן אין די וועלדער, באַזונדערס אין וואָלין און פּאָלעסיע פּאַרטיזאַנישע גרופּן. אַ מין רייך־ייִדישער פראָנט איז אַנטשטאַנען אין 1943, אַ פראָנט וועגן וועלכן קיין איין גענעראַל־שטאַב האָט נישט געטראַכט; אַ פראָנט פון גבורים, וואָס האָבן געקעמפט דעם לעצטן קאַמף, בכדי צו ראַטעווען די נשמה פון פאָלק, זיין כבוד, זיין אַכטונג צו זיך זעלבסט. די דאָזיקע גבורה האָט נישט געהאָלפן. די ייִדן זיינען אין זייער ווידערשטאַנד געווען נאָך מער איינזאַם און פאַריתומט ווי אין זייער פּיין, אין זייער גיין צום טויט. קיינער האָט זיי אין זייער אויפשטאַנד נישט געהאָלפן. האָבן זיי גענייטיקט זיך אין געווער, האָבן זיי געמוזט צום גרעסטן טייל קויפן אָדער אַליין פאַבריצירן. זעלטן, זעלטן, האָבן זיי באַקומען הילף פון די אַרומיקע פעלקער. האָט ווער געגלויבט, אַז ליידן פאַראייניקן, מאַכן פאַרגעסן די פאַראַנענע קעגנזאַצן, די קנאה שנאה, האָט ער זיך לייכט געקאָנט איבערצייגן, אַז ער לעבט אין אַ טעות. אדרבא, די אומגעהויערע ליידן האָבן נאָך מער איזאָלירט די ייִדן, די באַזונדערע אומשטענדן, וואָס זיינען פאַר זיי געשאַפן געוואָרן. אין דער ערשטער עפּאָכע אידער די ייִדן האָבן זיך גענומען פאַרטיידיקן, זיינען די אַרומיקע פעלקער געשטאַנען פון דער ווייטנס און געזוכט צו פאַרענטפערן זיך מיט דעם פאַראַכטונגס־געפיל, וואָס דערוועקט די הכנעה, דאָס נישט רעאַגירן אויף אַלע שלעק, דערנידערונגען און מערדערייען. אַזוי האָט מען אָפּגעוואַשן די הענט. און איינזאַם און פאַרלאָזן זיינען די ייִדישע קעמפער געפאַלן אין די גאַסן און הייזער פון זייערע געטאָס. איבער זייערע קעפּ האָט מערסטנטיילס געפלאַקערט אונזער ייִדישע פאָן, וועלכע מיר ציוניסטן האָבן אויפגעהויבן דאָ אין באַזעל מיט קנאַפּע 50 יאָר צוריק.

איצט איז זי פאַרהייליקט געוואָרן דורך בלוט פון אונזערע געטאָ־העלדן, אַזוי ווי אַמאָל, אויף די טויערן פון ירושלים, מסדה, פון ביתר. האָבן זיי מיט זייער העלדישן טויט מקדש געווען דעם ייִדישן נאָמען אין אַן איינזאַמער פאַרלוירענער שלאַכט. אָבער דאָס מאָל האָבן זיי געפילט, אַז זיי זיינען נישט די לעצטע קעמפער נאָר די ערשטע, וואָס האָבן זייער געווער אויפגעהויבן און זייער יונג לעבן אָפּגעגעבן פאַר דער רעטונג פון זייער פאָלק, פאַר זיין אומשטערבלעכער נשמה, פאַר זיין באַפרייונג, פאַר זיין גאולה.

און זאָל עס דערמאָנט ווערן: געדונערט האָבן האַרמאַטן, געפּלאַצט האָבן באָמבעס אין די גאַסן פון דער ייִדישער וואַרשע, און געפלאַקערט האָבן הייזער אין פייער, און ייִדן האָבן געענטפערט מיט זייערע היימישע גראַנאַטן מיט איינציקע מערסטנס דעראָבערטע אויטאָמאַטן און קוילן־וואַרפער און דאָס פוילישע וואַרשע איז געשטאַנען פון דערווייטנס, געפירט דעם געוויינלעכן לעבן און געלאָפן אין די שכנותדיקע גאַסן פון געטאָ צוקוקן זיך ווי די ייִדן קעמפן און שטאַרבן, ווי די דייטשן קאָנען זיך קיין עצה נישט געבן מיט זיי, אפילו מיט ייִדן, לאַנגע 4 וואָכן.

אַ צייט איז פאַרביי און ווידעראַמאָל איז וואַרשע געשטאַנען אין פייער. דאָס מאָל — דאָס פוילישע וואַרשע. פאַראיינזאַמט אָבער נישט פאַריתומט, אַזוי ווי די ייִדן. דאָך זיינען אַעראָפּלאַנען געקומען און געוואָרפן געווער און עסנוואַרג. צו די ייִדן האָט קיין איין אַעראָפּלאַן נישט געפּרוווט קומען. נאָך אַ פּאָר פּרוּוון האָבן זיי אויפגעהערט קומען אויך צו די פּאָליאַקן. פאַריתומט זיינען זיי געוואָרן, אַזוי ווי די ייִדן אין דער זעלבער וואַרשע. געקעמפט און געפאַלן, ביז זיי האָבן זיך אונטערגעגעבן און דאָך באַטראַכט געוואָרן כמעט אַלס קריגס־געפאַנגענע, בעת ווען די געטאָ־קעמפער זיינען אָוועקגעפירט געוואָרן קיין טרעבלינקע און מאַידאַנעק און דאָרט זייער גרויזאַמען טויט געפונען פון די הענט פון די נאַציסטישע הענקער.

און די גאַז־קאַמערן מיט די קרעמאַטאָריעס פון די פאַבריקן פון טויט זיינען אויפגעריסן געוואָרן בלויז פון די דייטשישע נאַציסטישע הענקער אַליין. פון די אַליִאירטע באָמבעס זיינען זיי געשוינט געוואָרן, און ווען מיר האָבן געפאָדערט אין דער צייט פון דער פאַרניכטונג פון די אונגאַרישע ייִדן, מען זאָל זיי באָמבאַרדירן, איז דער ענטפער געווען פון דער העכסטער מיליטערישער אינסטאַנץ: „עס איז נישט פּראַקטיש". כמעט אין דער זעלבער צייט זיינען באָמבאַרדירט און צעשטערט געוואָרן פאַבריקן פון סינטעטישן נאַפט ביי אָשוויענטשים ווו עס האָבן אויך ייִדן געאַרבעט. אָבער די פאַבריק פון טויט אין דעם זעלבן אָשוויענטשים איז געשוינט געוואָרן... עס זיינען געווען אויך אייניקע וואָס האָבן אונז געזאָגט, אַז דאָס ווערט געטאָן פון רחמנות וועגן אויף די ייִדן, וואָס קאָנען דערהרגעט ווערן ביים באָמבאַרדירן. אַ משונהדיקע רחמנות... מיר קענען דעם דאָזיקן רחמנות, וואָס גרענעצט מיט דער גרעסטער גרויזאַמקייט. פאַרברעכער זיינען, הייסט עס, די וואָס שיקן שיפן געפּראַפּטע מיט ייִדן קיין א"י, נישט־קוקנדיק אויף געפאַרן, און נישט די, וואָס לאָזן זיי נישט אַריין אין דעם איינציקן אָרט, צו וועלכן זיי שטרעבן און אין וועלכן זיי גלויבן צו געפינען אַ היים. אַזוי האָט אַמאָל טאָרקוועמאַדאַ געלאָזט פאַרברענען ייִדן וועלנדיק זיי ראַטעווען פון אייביקן העלישן פייער.

די גאַנצע צייט ווען די נאַציסטישע רעגירונג האָט נאָך נישט געגעבן דעם צייכן צו פאַרניכטונג און האָט זיך באַגנוגנט מיט אַנטוואָרצלען די ייִדן, איזאָלירן זיי און דערנידעריקן, דערבײַ מאָרדנדיק טויזנטער, האָט די דעמאָקראַטישע וועלט געשוויגן. נישט געוואָלט וויסן וואָס טוט זיך אין פוילן, אין יוגאָסלאַוויע און אין אַנדערע לענדער, מיט די ייִדן. נאָך זיינען געזעסן אין די צענטערן פון דייטשלאַנד פאַרטרעטער פון די פאַראייניקטע שטאַטן, וואָרשיינלעך אינפאָרמירט זייער רעגירונג, אָבער עס איז נישט דערגאַנגען צו דער גרויסער עפנטלעכקייט קיין איין ידיעה פון דעם ייִדישן פּיין. די מלחמה־פירנדיקע — רעגירונגען האָבן מורא געהאַט, אַז זייערע פעלקער זאָלן נישט גלויבן, אַז די מלחמה ווערט געפירט צוליב ייִדן, ווי די נאַציסטישע פּראָפּאַגאַנדע האָט געוואָלט איינרעדן. האָט מען געשוויגן. אָבער די נאַציס האָבן זיך דאָך גערעכנט מיט דער וואָרשיינלעכקייט, אַז אַ פאַרניכטונגס־אַקציע קאָן פאַרשנעלערן דעם אַריינטרעטן פון די פאַראייניקטע שטאַטן א.ן דער מלחמה, און האָבן געפּרוווט פּטור ווערן פון די ייִדן אויף דעם וועג פון פאַרהונגערן זיי, פון צעטרעטן זיי און פון טרייבן אויף אויסוואַנדערונג. אין יאָר 1940, 1941 און אפילו אין אָנהייב פון 1942 איז מעגלעך געווען אַן אויסוואַנדערונג פון ייִדן. די נאַצישע מאַכט האָט דערצו געצוווּנגען. די איינוואַנדערונגס־לענדער האָבן אָבער פאַרמאַכט זייערע טויערן פאַר די ייִדן און די מאַנדאַטאַר־מאַכט האָט געשפּאַרט די עטלעכע צענדליק טויזנט סערטיפיקאַטן, וועלכע זיינען נאָך געבליבן לויטן ווייס־בוך פון מאַי 1939. אַלערליי שוועריקייטן זיינען געמאַכט געוואָרן אום צו פאַרקלענערן די צאָל עולים.

ווי נאָר די סאָוויעטישע רעפּובליק און דערנאָך די פאַראייניקטע שטאַטן זיינען אַריין אין דער מלחמה, האָט זיך אָנגעהויבן די עפּאָכע פון פאַרניכטן די ייִדן. און דאָך האָט די פאַרשוויגונג נאָך לאַנג געדויערט. עס האָט זיך אויפגעהויבן אַ געשריי אין ענגלאַנד: „לאָז מיין פאָלק גיין", אָבער די איינוואַנדערונגס־פּאָליטיק פון דער רעגירונג איז געבליבן ווי געווען. אויף דער אומלעגאַלער עליה האָט די מאַנדאַטאַר־מאַכט געענטפערט מיט רעפּרעסיעס, וואָס האָבן געבראַכט צום זעלבסטמאָרד דורך אויפרייס פון איבער צוויי הונדערט עולים אויפן שיף פּאַטריאַ, צו דער פאַרשיקונג מיט געוואַלד פון די עולים פון אַטלאַנטיק, צו דער קאַטאַסטראָפע פון סטרומאַ. די אומלעגאַלע עליה איז באַזיגט געוואָרן. די ייִדן אין אָקופּירטן אייראָפּע זיינען אויסגעליפערט געוואָרן דעם נאַצישן אומגעהויער. אָבער פאַרשווייגן האָט מען מער נישט געקאָנט. פון די גאַז־קאַמערן און די טויט לאַגערן האָט נישט אויפגעהערט צו דערגיין אַ קול, וואָס האָט געעגבערט אַלע אויערן און הערצער. איז געקומען דער ענטפער: מיטליידס־בריוו און רעדעס און אפילו רעזאָלוציעס פון פּאַרלאַמענטן, פאַרזיכערונגען, אַז מען זוכט מיטלען, ווי אַזוי צו קומען צו הילף, אינטערנאַציאָנאַלע אָפּמאַכן וועגן אַ קאָמיסיע וואָס זאָל זען ראַטעווען און אפילו אַ קאָנפערענץ אין בערמודאַ אום צו געפינען די דאָזיקע מיטלען. אָבער זיי זיינען נישט געפונען געוואָרן. אַלץ וואָס אונזער ועד ההצלה האָט געפאָדערט איז דערקלערט געוואָרן פאַר אומפּראַקטיש, פאַר אומדורכפירבאַר. אַנדערע מיטלען זיינען אָבער נישט געפונען געוואָרן — צו יענער צייט.

די ייִדן אין די טויט־און אַרבעטס־לאַגערן, אַזוי ווי פריער אין די געטאָס האָבן נישט געקאָנט גלויבן, אַז די קעמפנדיקע דעמאָקראַטיעס באַציִען זיך אַזוי צו אונז, קוקן זיך צו גלייכגילטיק ווי זיי גייען צום טויט און טוען גאָרנישט אום זיי צו ראַטעווען. זיי האָבן געמיינט, אַז דאָס זיינען מיר, זייערע ברידער, שולדיק, אַז מיר פאָדערן נישט, שרייען נישט, וועקן נישט. זיי האָבן דעמלט נישט געוווּסט, אַז די קעמפנדיקע דעמאָקראַט'עס געפינען נישט קיין מיטלען אָפּצושטעלן די פאַרניכטונג, צו ראַטעווען זיי.

איין טרייסט האָבן די ייִדן געהאַט אין די דאָזיקע אומבאַשרייבלעכע שרעקלעכע יאָרן: זיי האָבן געגלויבט, אַז ווען עס וועט קומען דער זיג, וועט מען זיי, וואָס וועלן בלייבן ביים לעבן, אויף די הענט טראָגן צוליב זייער ליידן און פּיין. קיין א"י וועט מען זיי ברענגען ווי אויף אָדלער פליגלען, ווי איינע פון די משיחישע וויזיעס זאָגט נבואות.

און דער זיג איז געקומען. דער אַזוי לאַנג דערוואַרטעטער גבור האָט דערהרגעט נאָך שווערע קאַמפן, דעם נאַציסטישן אומגעהויער. די ייִדן, וואָס זיינען ביים לעבן געבליבן, זיינען געראַטעוועט געוואָרן. גרויס איז געווען די שמחה, אָבער באַלד איז געקומען די ביטערסטע אַנטוישונג, וועלכע קיינער האָט זיך נישט געקאָנט פאָרשטעלן. די ייִדן וואָס זיינען אַרויס פון די לאַגערן האָבן דערזען פאַר זיך אַ פרעמדע פיינטלעכע וועלט.

און אַז ייִדן זיינען צוריקגעקומען פון זייערע קברים האָט מען זיי אויפגענומען ווי אַ לעבעדיקן בר־מינן, וואָס איז כלומרשט אויפ־

(סוף זייט 8).

באמערקונגען אויפן ראנד פון א היסטארישן וויכוח

יהושע שלייטן

אין א בריוו פון דער וואלאזשינער ישיבה צו א פריינט אין זשיטאמיר, מאלט ביאליק א בילד, ווי ער און זיין אלטער, פרומער זיידע לייענען שיר־השירים, — דאס ליכטיקע ליד פון שיינקייט און ליבע. און ביידע, ביאליק און זיין פרומער זיידע — וויינען, פארגיסן ביטערע טרערן.

דער זיידע וויינט, ווייל ער לייענט ארויס פון שיר־השירים, לויט זיין פרומען פירוש, די גליענדיקע בענקשאפט פון דער „כנסת ישראל" צו איר מקור, דער זיידע וויינט אויף „גלות־השכינה"...

דאס אייניקל, ביאליק, וויינט אויך: אט אזא איז געווען אמאל די יוגנט פון מיין פאלק! — וועגן ליבע, שיינקייט און לעבן האט זי אזעלכע לײדנשאפטלעכע לידער געזונגען...

און אט איז זי, אט די דאזיקע יוגנט געשמידט אין קייטן פון גלות און מאכטלאזיקייט, פארשלאסן אין די גרויע ווענט פון בית־המדרש — אנטלויפט זי פון לעבן „איז זיך מקריב אויף דעם מזבח פון דער תורה".

עס איז איר, דער יוגנט, פרעמד דאס ליד פון ליבע און באגערן — איבער די פארגעלבטע בלעטער פון דער גמרא איינגעבויגן, יאמערט דער מתמיד זיין טרויעריקן געזאנג וועגן נישט אויסגעלעבטער יוגנט. — ווי אזוי זאל מען נישט וויינען?...

מיט די ווערטער זיינען אנגעצייכנט געווארן די גרענעצן צווישן צוויי דורות. אט די „אפיקורסישע געדאנקען" זיינען נישט געווען א פארלייקענונג פון גלויבן, פארקערט, זיי האבן געבוירן דעם אני־מאמין פון א דור, וועמענס גלויבן עס איז נישט געווען תפילה און תענית, נאר — מסירת־נפש.

דער שווער־פונקט פון קדושה איז אריבערגעטראגן געווארן אויפן לעבעדיקן מענטשן.

ער טראגט אין זיין בלוט די ירושה פון דורות, ער קאן זי דערהויבן און דערנידעריקן.

זי, די ירושה פון דורות, באקומט איר זין, איר תיקון, איר עליה — ערשט דעמאלט, ווען ער, דער לעבעדיקער מענטש, פארשטייט זי ווייטער צו פלעגן צו טראגן מיט מענטשלעכער ווירדע.

ווי א רויטער פאדים גייט אט דער מאטיוו דורך ביאליקס נאציאנאלער שירה.

ווען ער זעט יידן אין דער „עיר־ההריגה" פארפייניקטע, דערנידעריקטע און געשענדעטע, מאנט ער קודם ביי זיי, ביי די יידן, מענטשלעכע ווירדע.

ביים אנהייב, אדער אפשר שוין אין מיטן פון דער נייסטער און גרויזאמסטער חורבן־תקופה פון אונזער געשיכטע פאלט אויס די גרויסע נאציאנאלע שליחות פון ביאליקן.

די זעלבסט־שוץ אין האמעל — ווי עס זאגט עדות ה. לייוויק — איז אנטשטאנען אין דירעקטער אינספיראציע פון ביאליקס „צער און צארן"־ליד.

איבער דעם דראמאטישן געראנגל, וואס גייט אן דארט ביי די ברעגעס פון ים התיכון שוועבט דער גייסט פון ביאליק.

ביים בראשית פון דער באוועגונג, וואס האט באדארפט אין טאט פארוואנדלען ביאליקס וויזיע, איז געשטאנען דער בונט, די מרידה קעגן אלטן — הגם זי, די באוועגונג האט פארשטאנען איינצושפאנען און אויסנוצן פאר איר צוועק די גאנצע ראמאנטיק פון עבר.

אזוי איז עס געווען און אזוי איז עס ביזן היינטיקן טאג ביי יעדער אנדערער אומה ולשון.

נאר בשעת ווען פאר די אלטע, איז „די שטימע פון עבר געווען א קוואל פאר „השתפכות הנפש", א מין פרומע נארקאטיק, וואס מונטערט אויף, שעפט אבער אויס און צעטאכלעוועט די כוחות, שאפט א קרענקלעכע נייגונג צו „פארהייליקן די לײדן", א דעספעראטע העראישקייט פון „קאנען אלץ אריבערטראגן" — איז זי, די שטימע פון עבר, געווען פאר די יונגע א שלאכט־רוף, א סיגנאל צום אויפשטאנד קעגן שאנד און דערנידעריקונג.

און עס האט גארנישט געענדערט דערביי דאס, וואס אלע הינטערשטעליקע און בלינדע האבן דעם גאנג פון דער באוועגונג מיט בייזע זידלערייען באגלייט, וואס אלע קרומע און הינקעדיקע האבן דראענדיק געפאכעט מיט זייערע קוליעס: „הר ־ הצופים ־ סאציאליסטן!", „כותל ־ מערבי ־ רעוואלוציאנערן!" — זי איז געווען און געבליבן די איינציקע נאציאנאל־באפרייערישע און רעוואלוציאנערע באוועגונג פון פאלק.

*

אוודאי איז עס רירנדיק צו זען ווי גוטע און איידעלע יידן דריקן צו צו זייערע הערצער די שברי־לוחות פון אונזער נייסטן חורבן — זיי ווילן נישט, זיי קאנען זיך מיט זיי נישט, שיידן...

אוודאי איז עס רירנדיק צו זען ווי גוטע און איידעלע יידן זוכן באשייד פאר דעם חרובגעווארענעם חלום אין די חורבן־רייכע יגאלן פון דער יידישער געשיכטע...

פון דארט, מיינען זיי, קאן מען שעפן פולע הויפנס בטחון.

יעדער דור האט דאך געהאט זיינע טרערן, זיינע סליחות, זיינע טענות צום רבונו של עולם און דאך איז מען מיט דעם ביסעלע בטחון, יאקאש „דורכגעקומען".

עס איז די אלטע סגולה, וואס איז פון די פרומע זיידעס מגולגל געווארן אין די אפיקורסישע מיילער פון די אייניקלעך — מעגן זיי דערביי גאט ־ ווייסט וואס פאר א רעוואלוציאנערע כוונות מכוון זיין!...

נישט מער — די פרומע זיידעס האבן מיט גרויס חכמה פארשטאנען צו פארלייגן דאס ערבות, די גאראנטיע פאר זייער בטחון, אין די הענט פון דעם, וואס לעבט אייביק און פירט מן־הסתם גערעכט זיין וועלט; די אייניקלעך האבן פארלוירן די אמונה אין דער גערעכטיקייט פון הימל — דערפאר אבער גלויבן זיי פעסט, אז די וועלט איז פארמשפט צו זיין א גערעכטע.

דורך אלע בלאנדזשעניש, קריזיסן און קאטאסטראפעס גייט זי, די וועלט, מוז זי גיין — אזוי איז עס דיאלעקטיש באוויזן — צום מלכות פון גערעכטיקייט!

אבער ווי עס זאל נישט זיין — איז עס אן אמונה־זאך — מיטן בלויזן אויג זעט מען עס נישט...

טענהט מען: מיר זיינען דאך שוואך און ווינציק, וואס איז אונזער כוח מ׳שטיינס געזאגט? — דער וועג איז אזוי שווער און סכנות־פול!.. אוודאי — לעבן איז ריזיקע און יידיש לעבן איז טאקע סכנות נפשות.

אבער — ווו איז זי די סכנה פאר יידיש לעבן, פאר יידישן קיום קלענער?

ווו איז דער קאמף פאר א מענטשלעך און פול־יידיש לעבן אויסזיכטספולער, ווירדיקער?!

אט איז דא נישט לאנג צוריק, אויף א גרויסער יידישער טריבונע, געשטאנען א מענטש, וואס האט אליין א שטיקל שייכות צום קאפיטל „קאמף פאר יידישע רעכט, פאר יידיש לעבן" — יצחק גרינבוים הייסט דער מענטש. אויף אים איז אויסגעפאלן די אויפגאבע אונטערצוציען דעם סך־הכל פון „א גרויסער און הערלעכער תקופה פון יידישער עמאנציפאציע, אנטייל און אויפבוי און אויפשטייג פון דער אייראפעישער קולטור, און אייגענעם יידישן, נאציאנאל־קולטורעלן רענעסאנס"...

ווי זשע זעט ער אויס, דער סך־הכל אונזערער, אין אייראפע, אינם מוטערלאנד פון הומאניזם, פון פרייהייט, מענטשן־רעכט א.א.וו. — דארט ווו די סכנה איז, לויט אלע השערות, געווען קלענער? —

כאטש פון מזרח קומט אונזער שטאם האבן מיר זיך תמיד געפילט און פילן זיך נאך היינט אלס קינדער פון דעם הארץ פון דער וועלט, פון אייראפע...

סע איז אונז גארנישט געווען אזוי גרינג אויפן הארצן, אונז, די לעבעדיקע עדות וואס האבן אלץ מיט זייערע אויגן געזען, פעסטצושטעלן, אין די טעג פון קרבן און נסיון, ווי גרויליק עס איז אונזער עלנט אויף דער דאזיקער ערד...

אבער היטלער איז נישט געווען א פלוצים אויפגעבראכענער ווולקאן אויף דער גוטער און פרומער אייראפע — ווייל די ערד־ציטערניש אונטער אונזערע פיס האט קיינמאל נישט אויפגעהערט...

*

ווי זשע זעט אויס דער פארקלויפיקער סך־הכל דארט ווו א הייפל שטאלצע עקשנים האבן זיך פארשווירן צו פארוואנדלען „א ריינע אוטאפיע" א פאטא־מארגאנא אין דער מדבר און די מדבר אליין, אין לעבעדיקן און לעבנגעבנדיקן באדן פאר א באדנלאזן פאלק?

די קליינע און מוטיקע מחנה האט, דערפיקנדיק אייגענעם באדן אונטער אירע פיס, באוויזן שוין אין דער ערשטער שלאכט אפצואווישן די שאנד פון פאגראם פון די שטערנס פון יונגן יידישן חלוצים־דור.

געדענקט איר ווי אזוי דאס איז געווען אמאל נאך אין דעם העט־ווייט פאר־היטלערישן געטא? ...א שרעק, א חושך האט באדעקט אלע יידישע הייזער — א בלוט־בלבול.... „מ׳זאגט, מ׳דערציילט, אז דער, יענער האט געזען, אז יידן האבן... אלץ ארום איז אנגעצונדן מיט רציחה און רויב־גיר... מ׳גרייט זיך..: זיי צו רויבן און שעכטן און יידן — צו שטארבן...

אזוי זעט עס מער נישט אויס דארט, כאטש עס פאקן בפירוש אויטענטישע ענגלענדער.

שוין אין דער ערשטער נייער שלאכט איז אפגעווישט געווארן פון אונז — אזוי האט עס טאקע ביאליק גערופן: — די שאנד פון פאגראם.

אין ארץ־ישראל, איז עס קאמף אויפן אפענעם פעלד, אבער־נישט קיין פאגראם.

עס איז א שווערער דארניקער וועג? — ווו און ווען האבן מיר עס געהאט גרינגער און ביליקער?!

און דער עיקר: מיר האבן דאס באוווסטזיין, אז הינטער אונז איז תהום און אומקום, מיט און אן מיידאנעק, נאציאנאלער אומקום — **קיין** אנדער אויסוועג איז נישטא...

מיט דעם דאזיקן באוווסטזיין זיינען פעלקער דא נישט לאנג צוריק — אויך אין א גרויסער, שעת סכנה — געגאנגען צום קאמף און געזיגט.

*

דארט אויף דער אלטער ערד פון די נביאים שטייען נגוויביקע, באגייסטערטע און מוטיקע יונגע יידן אין קאמף פאר א ווירדיק מענטשלעך לעבן, פאר א גרויס, כאטש אזוי אומגליקלעך פאלק.

נישט נאר פאר דעם פאלק, פאר זיין נאמען און כבוד פון נעכטן, היינט און מארגן גייט דער קאמף; אויך פאר יענע גרויסע מענטשלעכע אידעאלן מיט וועלכע מיר האבן די ערשטע באלויכטן נאך דעם אורוואלד פון דער מענטשלעכער געשיכטע — אלץ וואס איז איידל, ערלעך און געטריי צווישן אונז וועט זיך איינשליסן אין די רייען.

סוף פון גרינבוימס רעפעראט

געשטאנען פון קבר און געטראפן זיך פרוי פארהייראט מיט אן אנדערן, זיין הויז אין באזיץ פון אן אנדערן. ער האט דערפילט, אז ער איז אן איבערפליסיקער, אז זיין ארט איז פארנומען און קיין אנדער ארט איז פאר אים נישטא.

אן דער מלחמה און די נאציסטישע מערדערייען וואלט דער פארדרענגונג־פראצעס פון די יידן געדויערט צענדליקער יארן און אפשר א גאנץ יארהונדערט. באזונדערס ווען די יידן וואלטן זיך געווערט. די דייטשע מעטאדן און די מאסן־מערדערייען האבן דעם דאזיקן פראצעס שטארק צוגעאיילט. ער איז פארענדיקט געווארן אין אייניקע יאר. די פונקציעס, וועלכע די יידן האבן דערפילט, זיינען אריבער צו נישט יידן. פאר די יידן, זיינען קיין נייע פונקציעס נישט געשאפן געווארן און אייגנטלעך איז נישטא קיין שטארקער פאקטאר, וואס זאל זיין דערין פאראינטערעסירט, וואס זאל דארפן קעמפן. נישט דער פויער, וואס האט באקומען א פריי פעלד פאר זיינע קאאפעראטיוון, וואס האט אן איינוואנדערונגס־פלאץ אין די אמאליקע יידישע שטעטלעך, נישט דער ארבעטער, וואס האט נאך נישט גענוג ארבעט פאר זיך און האט נישט בדעה צו טיילן זיך מיט דער ניי־געשאפענער ארבעט מיטן ייד, נישט דער גרונט־באזיצער, וועלכן די אגראר־רעפארם צווינגט צו נעמען זיך צו יידישע פראפעסיעס, נישט דאס בירגערטום, דאס גרויסע און קליינע, וואס האט פראפיטירט אמייסטנס פון דער פארשווינדונג פון יידישן קאנקורענט. אפשר נאך א דור־צוויי, וועלן זיך שאפן נייע מעגלעכקייטן פאר יידן. איצט זיינען זיי נישט פאראן, פארן אנוואקסנדיקן דור געוויס נישט.

די יידן פון אייראפעישן קאנטינענט פילן עס מער ווי זיי פארשטייען עס. זיי וואלטן געוואלט אנהויבן א גאנץ נייעם לעבן, מאכן א סוף צו זייער היימלאזיקייט, צו זייער פארוואלאזטקייט, צו זיין ענדלעך ביי זיך אין דער היים, מיט פעלקער גליך, נישט אפהענגיק פונם חסד פון אנדערע. זיי ווילן קיין ציון, זיי גייען קיין ציון. אבער די וועגן זיינען פארשטעלט אזוי ווי אין די צייטן פון דער מלחמה. קריגס־שיפן פון דער מאנדאטאר־מאכט היטן די ברעגעס פון א״י, ארעסטירן יעדע שיף, וואס דערוואגט זיך צו פירן יידישע עולים צו זייער נאציאנאלער היים. די פאליטיק פון ווייסבוך פון 1939 שטייט זיי ווידער אויפן וועג געראטעוועט צו ווערן אזוי ווי אין די שווערסטע יארן פון דער מלחמה.

די זעלבע פאליטיק, וואס האט געמאכט מעגלעך די אויספירונג פון היטלערס פארניכטונגס־פלענער, ווערט ווייטער געפירט, דראט ווידער די יידן מיט אויסגיין פון ווארטן, פון פארצווייפלונג און דעמאראליזאציע. נאר אין טרייסט איז פאראן איצט, דער קאמף פונם ישוב אין א״י, פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, פונם גאנצן יידישן פאלק פאר זייער ענדגילטיקער באפרייונג און רעטונג. און אין דעם קאמף זיינען זיי נישט מער קיין אביעקטן נאר א טייל פון דער קעמפנדיקער מחנה!

אזוי ענדיקט זיך די אייראפעישע תקופה פון דער יידישער געשיכטע. אין טייכן בלוט, אין פייער און פלאם, פיל טראגישער ווי די באבילאנישע, ווי די שפאנישע. די צוויי־דריי מיליאנען יידן זיינען צעשפרייט איבער די לענדער פון אייראפע אין אזעלכע קליינע צאלן, אז ס׳איז אוממעגלעך צו רעדן וועגן דעם, אז עס זאל ווייטער קאנען געפירט ווערן דאס אייגנארטיקע מאסן־לעבן, וואס האט פארוואנדלט די אייראפעישע תקופה אין א דעצידירנדיקער אינם גורל פונם יידישן פאלק.

דורך בלוט, פלאם און פייער זיינען די יידן אין דער אייראפעישער תקופה געגאנגען ביז זיי האבן דערגרייכט דעם שפיץ פון זייער אנטוויקלונג אין דער צווייטער העלפט פון 19־טן יארהונדערט און אין דער ערשטער פון 20־טן ביז צו דער לעצטער מלחמה. גרויסע אינערלעכע אויפטרייסלונגען און געראנגל האבן ארויסגעפירט דאס יידישע פאלק אויף אזא הויך פון ציוויליזאציע און קולטור, אז זיי קאנען זיך פארמעסטן אויף צו רעאליזירן דעם אייביקן טרוים פון גאולה, וועלכן אונזערע אבות האבן זיך געקאנט פארשטעלן בלויז אויפן וועג פון א נס.

נישט איינמאל אין משך פון דער דאזיקער תקופה האבן די יידן מיטגעווירקט אלס א באשטימענדיקער פאקטאר אין דער אנטוויקלונג פון די אייראפעישע פעלקער. פון די יסודות פון זייער עקאנאמישן, סאציאלן, קולטורעלן און פאליטישן לעבן, באזונדערס אין די לעצטע הונדערט יאר. און אויף א מאמענט איז ביי זיי אנטשטאנען דער גלויבן, אז זיי זיינען געווארן א גלייכבארעכטיקטער און גלייכגעשטעלטער טייל פון דער אייראפעישער פעלקער־משפחה, אז זייער צוקונפט איז ארגאניש פארבונדן געווארן מיט דער צוקונפט פון די פעלקער, צווישן וועלכע זיי האבן אין אייראפע געוווינט. א צייט האט זיך זיי געדאכט, אז דאס פולשטענדיקע צוזאמענשמעלצן מיט די דאזיקע פעלקער איז דער ציל און דער צוועק פון זייער לעבן. אבער די האניק־מאנאטן פון דער פארברידערונג און אסימילאציע האבן נישט לאנג געדויערט און עס זיינען געקומען די שמערצלעכע יארן פון פארפיינטונג און אפשטויסן.

דאס דאזיקע אפשטויסן האט די שטאלצע גייסטער צוריקגעבראכט צו זייער פאלק, צו די גרויסע מאסן פון מזרח־אייראפע, ווו דאס אייגנארטיקע לעבן האט נישט אויפגעהערט, ווו די איינפלוסן פון דער אייראפעישער קולטור האט צו א סינטעז דערפירט. א סינטעז צווישן יידישקייט און אייראפעישקייט אין זיין העכסטן מאראלישן און קולטורעלן ווערט, צווישן די דערגרייכונגען פון דעם מענטשלעכן דענקען און וויסן און צווישן די אייביקע ווערטן פון דער יידישער קולטור. באנייט און באפרישט איז געווארן דער שעפערישער גייסט פון אורואלטן פאלק. נייע קוואלן פון כוח און שאפן זיינען דערעפנט געווארן. דערוועקט איז געווארן דער ווילן צו לעבן, פריי און זעלבשטענדיק צו פארוואנדלען די אורואלטע היים אין אן אייגן לאנד, אריינגיין אין דער פרייער פעלקער־משפחה אלס א גלייכבארעכטיקטער מיטגליד. דער אידעאל פון גלייכבארעכטיקונג און גלייכשטעלונג פון יידישן יחיד אין דער־הויבן געווארן צום אידעאל פון דער באפרייונג און גלייכשטעליקייט פון גאנצן פאלק. עס איז אנטשטאנען, עס האט זיך אנטוויקלט די ציוניסטישע באוועגונג, עס האט זיך אנגעהויבן דער באפרייונג־און אויפלעבונגס־פראצעס פון יידישן פאלק, דער ווונדער פון תחית־המתים, פון דער גאולה.

אויפגעלעבט האט די אורואלטע העברעישע שפראך, מאדערניזירט איז געווארן די קולטור, די ליטעראטור, דאס שאפן. אויפגעריכט ווערט אין א שווערן געראנגל מיט דער נאטור און דער וויסטונג דאס אלט־יידישע היימלאנד. דער ייד איז געווארן א קעמפער, א בויער, אלס ייד, פריי, שטאלץ און זעלבשטענדיק, באפרייט פון מינדערווערטיקייט־קאמפלעקס, פון פארשקלאפטקייט. מוט האט ער באקומען און גלויבן אין אייגענע כוחות. פעיק איז ער געווארן צו א קאמף מיט פיינטלעכע כוחות פון מענטשן און פון דער נאטור. דרייסט צו בויען א נייע וועלט, א דערלייזונג פאר זיך, א מוסטער פאר אנדערע.

עס איז געקומען דער נאציסטישער דייטשער אומגעהויער און דאס אלץ צעשטערט. חרוב געמאכט. אין פלאם און רויך פון די קרעמאטאריעס איז אומגעקומען דאס נייע יידנטום, די קרוין פון דער אייראפעישער יידישער עקזיסטענץ. און א צוואה האט ער אונז איבערגעלאזט: פארענדיקט דאס ווערק וואס איז אנגעהויבן געווארן. זאל אייך קיין שום שטערונג, קיין שום שוועריקייט נישט אפשרעקן! מאכט א סוף צו דער היימלאזיקייט, צו דעם גלות־לעבן, צו דעם וואנדערן איבער דער וועלט. ווארצלט זיך ווידער איין אין דער אורואלטער היים אייערער, ווערט א פריי פאלק אין אייגענעם היימלאנד, א גלייכבארעכטיקטער מיטגליד אין דער פעלקער־משפחה. און זאל מער נישט מעגלעך זיין אזא קאטאסטראפע אין יידישן לעבן.

מיר וועלן די דאזיקע הייליקע צוואה דערפילן, וואס פאר א קרבנות זיי זאלן נישט קאסטן!

אויפן ציוניסטישן קאנגרעס אין באזעל...

מאמענט-בילדלעך אויפגעכאפט דורך — **מ. נודעלמאן**

ערב דעם קאנגרעס

באזעל האט באקומען אן אנדער אויסזען.

די טויזנטער קאנגרעס-געסט און דעלעגאטן האבן „פארכאפט" די שטאט. אויף די גאסן — א שטארקע באוועגונג. איר הערט פארשידענע לשונות: העברעיש, ענגליש, יידיש, פראנצויזיש, דייטש, שפאניש, פויליש.

די „אינוואזיע" ציט זיך פון וואקזאל, ביז — העט, הינטער דער שטאט. אלע האטעלן — באזעצט. די דעלעגאטן וווינען אין פארשידענע ריכטונגען. א מהלך — פון איינעם צום צווייטן. מען האפט, אז דער קאנגרעס וועט זיי דערנענטערן...

די באזעלער שטענדיקע איינוווינער פילן שוין אויך גוט דעם טעם פון קאנגרעס.

די באציונג איז זייער א ווארעמע.

דער טראמוויי שטעלט זיך גראד אפ נאענט פון דער געביידע, ווו דער קאנגרעס קומט פאר. שטענדיק אין „נארמאלע" צייטן, רופט אויס דער קאנדוקטאר ביי דער דאזיקער סטאציע: „מוסטערמעססע", איך האב שוין אבער עטלעכע מאל געהערט, ווי די קאנדוקטארן רופן אויס: „מוסטערמעססע", „סיאן-קאנגרעס". נאטירלעך, אז „מוסטער מעססע" רופט ער אויס אמטלעך, און סיאן-קאנגרעס, — דאס רופט ער שוין אויס אויף „אייגענער האנט"...

* * *

נאך צוויי טעג צום קאנגרעס, אבער די דעלעגאטן זיצן נישט מיט פארלייגטע הענט. עס ווערן אפגעהאלטן קאנפערענצן פון פארשידענע פארטייען באזונדער. דער קאנגרעס האט זיך נאך נישט אנגעהויבן, אבער טייל דעלעגאטן זיינען שוין הייזעריק...

טייל קאנפערענצן זיינען אפענע, טייל — געשלאסענע. די זשורנאליסטן ווייסן אבער מער וואס עס טוט זיך אויף די געשלאסענע קאנפערענצן, ווי — אויף די אפענע...

זייער אימפאזאנט איז אויסגעפאלן די קאנפערענץ פון די אלגעמיינע ציוניסטן.

דער רויזיקער זאל איז געדיכט באזעצט. עס הערשט א פייערלעכע שטימונג. די הדסה-דעלעגאטינס אין זאל פיקן זיך פעסט. זיי האלטן, אז די ברכה „שלא עושני אשה" איז א ביסל איבערגעטריבן.

ד"ר א. סילווער רעדט. איין טייל אין העברעיש, איין טייל — אין ענגליש. צוויי דעלעגאטן אין זאל שפארן זיך: איינער זאגט, אז די העברעישע רעדע איז געווען שטארקער, דער צווייטער זאגט — די ענגלישע. קומט א דריטער דעלעגאט און גלייכט זיי אויס. ער זאגט, אז ביידע רעדעס זיינען געווען שטארק.

דער קאריקאטוריסט אין זאל, וועלכער צייכנט די רעדנער, האט עגמת-נפש. ד"ר סילווער איז ביי אים ארויסגעקומען מיט איין ליפ.

— פארוואס? — פרעגט מען אים.

— ווייל די צווייטע ליפ פארבייסט ער שטענדיק ביים רעדן, און מען קאן זי בשום אופן קיינמאל נישט „כאפן".

* * *

א שטיק פארן קאנגרעס איז שוין טעטיק די קאנגרעס-פאסט.

די קארעספאנדענץ, וואס קומט אן, ווערט איינגעטיילט לויטן אלף-בית פון די אדרעסאטן. עטלעכע פאסט-באאמטע גיבן ארויס די בריוו. יעדער באאמטער האט עטלעכע אותיות צום באדינען. טייל באאמטע האבן מער ארבעט און טייל האבן ווייניקער. עס ווענדט זיך אין דעם, וואספארע אותיות עס זיינען צו יעדן אריינגעפאלן.

אין די „פאסט-קולוארן" וויצלט מען זיך. מען שמועסט, אז דער באאמטער, וועלכער באדינט דעם „אלף", וועט נעבעך האבן די גרעסטע ארבעט. פארוואס? — טייטשט מען עס אויס אזוי: אלף דאס מיינט — אלגעמיינע ציוניסטן, און זיי האבן דאך די גרעסטע צאל...

אין טאג פון דער דערעפענונג

די צוגן ברענגען נאך אלץ געסט. מען האלט שוין ביי די לעצטע שעהן פאר דער דערעפענונג. ביז היינט איז נאך די מוסטערמעסע געווען א רשות-הרבים, אבער איצט איז זי שוין אויסגעקיידיקט פון זייטיקע מענטשן. „זייטיקע" — דאס הייסט: דעלעגאטן, געסט, פרעסע. כמעט בקויז סדרנים בלייבן איבער אין דער געביידע.

אויף דער גאס שטייען טויזנטער מענטשן און ווארטן ביז מען וועט עפענען די טויערן... עס קומען נאך אלץ פאר באגעגענישן. באגעגענישן מיט פרייד און מיט טרערן. באזונדערס דראמאטיש זיינען די באגעגענישן מיט די פארשטייער פון דער שארית-הפליטה פון פוילן. אפגעראטעוועט זיך פון מיידאנעק, — עולה-רגל געווען קיין באזעל...

די אריינגאנג ווערן דערוויל באוואכט „נישט אויף קיין געלעכטער". די קאנטראל — א שטרענגע. מען קוקט אייך אויפן בילעט, מען קוקט אייך אויפן פאס, מען קוקט אויף אייער פאטאגראפיע און מען קוקט אייך אין די אויגן אריין..

שטאלץ פילן זיך די, וועלכע האבן וואס צו ווייזן. א גרויסע צאל פריש-געקומענע געסט זיינען געבליבן אן איינטריטס-קארטן. מען לויפט, מען בעט, מען איז זיך משתדל, מען זוכט זכות-אבות. עס העלפט נישט. נישטא שוין קיין פלעצער. מען זוכט דעם לעצטן אויסוועג: ווערן אן ארדנער. א סדרן איז דאך נאך פארט דער אויסדערוויילטער, וואס קאן האבן די מעגלעכקייט צו זען, צו הערן. אבער אויך דער דאזיקער וועג איז שוין א שווערער.

...און מיט קנאה קוקט מען אויף די סדרנים מיט די בענדער אויף די ארעמס.

* * *

אויף דער פייערלעכער דערעפענונגס-זיצונג דונערט און עס בליצט.

עס דונערט מיט אפלאדיסמענטן ווען ד"ר חיים ווייצמאן רעדט. עס בליצט פון מאגנעזיע ביי די כסדרדיקע פאטאגראפישע אויפנאמען.

מבינים פון וועטער זאגן, אז נאך דונערן און בליצן קומט — ווי דער שטייגער איז — א שטורעם...

„אומלעגאלע עולים"...

צוויי-ערליי בילעטן זיינען פאראן פאר די קאנגרעס-געסט: געלע און רויטע. די געלע בילעטן זיינען גילטיק צום אריינגיין אינם גרויסן זאל, אונטן; די רויטע — זיינען גילטיק נאר אויף גאלעריע, אין דער הויך.

און אויף וויפל מען זאל נישט פארפעסטיקן די וואך און די קאנטראלעס, — קאן מען אלץ נישט באזיגן די „אומלעגאלע עולים", וועלכע לאזן זיך מיט פארשידענע וועגן און אומוועגן, פון דער גאלעריע אין זאל אראפ. די וואך טוט זיך איר ארבעט, און די „אומלעגאלע עליה" טוט זיך אירס. — זי שטראמט נישט געקוקט אויף אלע שוועריקייטן...

די פרעסע-לייט, וועלכע זיצן אויבן, זיינען באלד אויפן צווייטן טאג פון קאנגרעס געפאלן אויף א געניאלן פלאן, ווי אזוי זיך ארייננצוכאפן אונטן, אויסער דער „קוואטע".

יעדער פון זיי האט זיך אויסגעבארגט אדער גענומען אויף נויט-געלט א פאטאגראפיש אפאראטל, צוגעשריבן אויפן רויטן בילעט צוויי ווערטער: „פרעס-פאטאגראף" און — מען גייט זיך אריין אונטן פראנק און פריי. וואָרום ביי אזא פאל איז די וואך אנמעכטיק. ווי אזוי קאן מען האבן א הארץ צו לאזן זיצן א פרעסע-פאטאגראף ערגעץ דארט הויך און וויט פון די געשעענישן? ער וועט דאך גארנישט קאנען אראפכאפן?

און אט אויף אזא אופן כאפט מען זיך אריין, כדי צו קאנען אראפכאפן...

די פרעסע-טישן זיינען דעריבער איצט פארלייגט מיט א גאנצן בארג פאטא-אפאראטן. דאס איז דער אויסגעבארגטער רעקוויזיט פון דער „אומלעגאלער עליה"...

עס הייבט אן ווערן „הייסער"...

דער ציקל פאליטישע רעפעראטן איז אויסגעשעפט. עס האט זיך אנגעהויבן די גענעראל-דעבאטע. ביז איצט האט בלויז די טריבונע געהאט דאס ווארט. איצט הייבט שוין אויך אן דער זאל זיך אריינמישן...

מיטן אנהייב פון דער דעבאטע, האט זיך די טעמפעראטור אין זאל געענדערט. עס ווערט „הייסער". א צווישנרוף פאדערט אן ענטפער, אן ענטפער — פאדערט א פרישן צווישנרוף, און אזוי ווערט סיסטעמאטיש ענגער דער קאנטאקט צווישן זאל אונטן מיט דער גאלעריע אויבן.

אויף איין זיצונג זיינען דריי „סטארן" ארויסגעטראטן אין דער גענעראל-דעבאטע: גאלדע מאירסאן, מאיר גראסמאן און יעקב חזן.

פון גאלדע מאירסאנס רעדע קוועלן אלע געסט אין זאל. עס זיינען צופרידן סיי מענער און סיי פרויען.

פרויען — ווייל די רעדנערין רעפרעזענטירט דאס ווייבערישע געשלעכט.

מענער, — ווייל זי רעדט ווי א מאנספארשוין.

מאיר גראסמאן רעדט נישט, נאר — סטראשעט. אייגנטלעך רעדט ער מער צו דער טריבונע, ווי צום עולם. בעתן רעדן שטייט ער כמעט די גאנצע צייט אויסגעדרייט צו די עקזעקוטיוו-מיטגלידער אויף דער בינע און דראט און סטראשעט. די גרופע רעוויזיאניסטן אין זאל איז קאנצענטרירט אויף איין ארט. ווען גראסמאן זאגט א שטארקן זאץ, הייבן זיך דעמאנסטראטיוו אויף אלע רעוויזיאניסטן אין זאל פון די פלעצער. לויט ווי איך האב אבסערווירט, האבן זיי זיך צוויי מאל אויפגעהויבן...

אגב, ווען די רעוויזיאניסטן שטעלן זיך אויף, לאזן זיי איבער די היט, די האנט-טאשן אדער עפעס אנדערש אויף די בענקלעך זייערע. די בענקלעך פריי מאכן? — חלילה וחס!...

יעקב חזן פון „השומר הצעיר" רעדט כסדר אונטער אפלאדיסמענטן און אוואציעס פון זיינע אנהענגער.

א מזרחיסט, וועלכער זיצט נעבן מיר, גייט ארויס פון די כלים און זאגט: „נו, יא, אזוי ווי דער חזן — אזוי די משוררים..."

* * *

ווען יערי האט געפירט דעם פארזיץ פון דער נייגטער זיצונג, האט זיך אים אין א געוויסן מאמענט ארויסגעגליטשט דער האמער פון האנט און איז אריינגעפאלן אין דער פרעסע-לאזשע.

אויף אזא קלאפ האבן זיך די זשורנאליסטן נישט געריכט.

*

אויף איין און דערזעלבער זיצונג זיינען זיי ביידע ארויסגעטרעטן מיט רעפעראטן: ד"ר סילווער און הרב גאלד.

ביידע רעפעראטן זיינען געווען: שטארקע, אינהאלטרייכע, אינטערעסאנטע. דער טאן איז אבער נישט געווען דער זעלבער.

דער טאן פון ד"ר סילווערס רעפעראט איז געווען א באר[illegible]דעוודיקער.

דער טאן פון רב גאלד איז געווען א געדעמפטער, א שווייגעדיקער.

נאך דער זיצונג האט מען אין די קולוארן געשמועסט, אז: רעדן איז סילווער און שווייגן איז גאלד...

*

א זשורנאליסט, וואס איז גראד נישט געווען אין זאל בעת זרובבלס רעדע, קומט צו נאך דער רעדע צום פרעסע-טיש, און פרעגט ביי די חברים, וואס אזוינס זרובבל האט געזאגט.

איינער פון די זשורנאליסטן, אינפארמירט אים בקיצור:

זרובבל איז קעגן חלוקה, אבער פאר א צעטיילונג, ער איז קעגן א מדינה, אבער — פאר א יידנשטאט.

*

פאראן ספעציאליסטן צו מאכן צווישנרופן.

פאראן ספעציאליסטן צו ענטפערן אויף צווישנרופן.

אממיינסטן פראדוקטיוו אין דער צווישנרוף-פראדוקציע, זיינען די רעוויזיאניסטן. זיי ארבעטן אויס די גרעסטע צאל צווישנרופן טעגלעך. ביים אפענטפערן האט זיך יעדער רעדנער זיין סיסטעם

לאקער ענטפערט אפ מיט א שמייכל:

„אויב איר מאכט מיר — זאגט ער — דעם צווישנרוף כדי מיר צו שטערן, — מילא, מאכטיש עס געזונטערהייט. אבער אויב איר מאכט דעם צווישנרוף מיר צו העלפן, בין איך אייך מוחל. כ׳וועל מיר שוין אליין העלפן..."

א געזונטער קאנגרעס

אין דער געביידע פון דער מוסטערמעסע, ווו דער קאנגרעס קומט פאר, געפינט זיך אויך א ספעציעלער סאניטאר-פונקט פאר די קאנגרעס-לייט.

דער לייטער פון מעדיצינישן פונקט, א שווייצארישער דאקטאר, האט מיך אינפארמירט:

אין פארלויף פון די ערשטע פיר טעג, האט ער געהאט 22 קאנגרעס-פאציענטן. ביי א צאל פון עטלעכע טויזנט מענטשן איז דער דערמאנטער ציפער, פארהעלטנישמעסיק, זייער א קליינער. דערביי איז כדי צו באטאנען, אז די מערהייט פאציענטן באשטייט פון מענער. די פרויען אויפן קאנגרעס האלטן זיך, הייסט עס, שטארקער פון די מענער...

אגב, איז היינט געווען א פאל, אז א דעלעגאט צום קאנגרעס, יוסף האלענדער פון פאריז, איז אוועקגעפאלן אין אנמאכט בשעת א קאנגרעס-זיצונג, און... א זשורנאליסט האט אים אונטערגעכאפט אויפן ארט און אים ערטיילט מעדיצינישע הילף. דער זשורנאליסט, קאלעגע דוואזשעצקי האט זיך דערמאנט, אז ער האט געענדיקט א מעדיצינישן פאקולטעט און אמאל געפירט א מעדיצינישע פראקטיק אין ווילנע, — האט ער, דערזעענדיק דעם קראנקן, פארקאטשעט די הענט, געמאכט א הפסקה אין שרייבן, גענומען זיך צו דער מלאכה, און טאקע גלייך געשטעלט אויף די פיס דעם חולה.

עס מאכט, אלזא, גארנישט אויס, אז א זשורנאליסט קאן שרייבן אחוץ אן ארטיקל — אויך א רעצעפט...

עקזאטישע יידן

אויפן קאנגרעס טרעפט מען יידן פון דער גאנצער וועלט. באזונדערס האבן מיך פאראינטערעסירט די יידן פון שאנכיי און באמביי.

איך האב געוווסט, אז די דאזיקע יידן זיינען דא, איך האב זיי ארומגעזוכט אין די זאלן, אין די האלן און אין אלע ווינקעלעך פון דער מוסטערמעסע. עס האט מיך ספעציעל געקאקט די עקזאטיק פון אזעלכע יידן. ווען קאן א פוילישער ייד האבן א מעגלעכקייט זיך צונויפצוטרעפן מיט א פארשטייער פון אזעלכע עקזאטישע מקומות, אויב נישט — אויף א קאנגרעס.

ענדלעך איז מיר געלונגען זיי צו „כאפן". דער ייד פון שאנכיי הייסט: איליטאוויטש און דער ייד פון באמביי הייסט ל. ציגאוויטש. עס האט זיך אבער ארויסגעוויזן אין קליינינקייט ביידע עקזאטישע יידן זיינען פון... פוילן.

דער שאנכייער ייד האט זיך נאכגעפרעגט, וואס מען הערט עפעס אין לאדזש; דער באמבייער — צי איך האב עפעס גרוסן פון ווילנע?..

דער קאנגרעס רוט

פון פרייטיק פארנאכט ביז שבת-צו-נאכטס רוט דער קאנגרעס.

די מוסטערמעסע איז געשלאסן. אלץ איז פארהעמערט און אלץ שווייגט.

מען רוט א מעת-לעת. די פאליציי-וואך רוט זיך אפ פון קאנטראלירן די קאנגרעס-געסט. די הענט פון די קאנגרעס-געסט רוען זיך אויך אפ.

דער מיקראפאן, אדער ווי ער הייסט פאפולער: דער מיקרא, — אויך ער רוט.

דער „מיקרא" האט שוין אין משך פון דער צייט ארויסדערקלאנגט פארן עולם אין זאל און פארן עולם אויסערן זאל, א שפאר ביסל רעדעס. רעדעס קאלטע און הייסע, יאושדיקע און האפערדיקע. דער מיקרא געהערט נישט צו קיין שום ריכטונג. ער איז אביעקטיוו און נייטראל. וואס מען רעדט אין אים אריין, — גיט ער איבער דעם עולם.

איצט רוט ער, דער מיקרא. ס׳איז שבת.

ער האלט, ווייזט אויס, פון פסוק: שבת „מיקרא" קודש...

„חול-המועד" חנוכה אויפן קאנגרעס

די יום-טובדיקע טעג פון דער פייערלעכער דערעפענונג און פון דער הייסער גענעראל-דעבאטע, זיינען שוין אדורך.

דער ערשטער „חול-המועד"-טאג פון קאנגרעס איז גראד אויסגעפאלן צום ערשטן חנוכה-ליכטל שמועסט מען דעריבער אין די קולוארן, אז די דאזיקע טעג הייסן חול-המועד-חנוכה...

דער גרויסער זיצונגס-זאל איז געשלאסן. די גאנצע קאנגרעס-ארבעט איז איבערגעטראגן געווארן צו די קאמיסיעס, בחדרי-חדרים, ביי פארמאכטע טירן.

און וואס עס טוט זיך אין די פארמאכטע טירן, ווייסט מען נישט. אויסגעשלאסן דעם מיקראפאן און מען הערט נישט, וואס מען רעדט דארט. מען ווייסט בקויז, אז אין די קאמיסיע-צימערן איז א הייסער קלימאט. אז עס עפנט זיך דארט אויף א טיר, — זעצט אויס א פארע. און קוים קוים לויפט ארויס פון צימער א מיטגליד פון דער קאמיסיע, און ווישט זיך דעם שווייס פון שטערן, — ווייסט מען, אז זיין פארשלאג איז שוין דורכגעפאלן, אדער ער האלט אט-אט ביי דורכפאלן...

וויצן אין די קולוארן

„מזרחי" האט דערמאנט די קאנגרעס-לייט, אז עס איז חנוכה. אין אלע ביורא-צימערן פון „מזרחי" ברענען חנוכה-ליכטלעך. עס איז אבער נישט פאראן אזוי פיל חנוכה-לעמפלעך, — ברענט מען די ליכטלעך אויף בענקלעך.

דער עולם וויצלט זיך דערוויל אויפן חשבון פון די בענקלעך: נאך א וואך צייט צו די וואלן, און די „בענקלעך" ברענען שוין...

*

דער בופעט, וואס געפינט זיך אינם קליינעם זאל פון דער מוסטערמעסע, איז איינגעארדנט געווארן און ווערט געפירט דורך „וויצא".

לעולם האבן די רעוויזיאניסטן געזאלט איינארדענען דעם דאזיקן בופעט, אבער עס איז דערפון גארנישט געווארן.

פארוואס? — ווייל די רעוויזיאניסטן האבן נישט וואס צו פארקויפן...

*

דער איינציקער רעדנער, וועלכער האט געהאלטן א קורצע רעדע אויף דער גענעראל-דעבאטע איז געווען דער דעלעגאט פון ארגענטינע, א רעדאקטאר פון א יידישער צייטונג אין בוענאס-איירעס.

נאך דער זיצונג האבן אים חברים געפרעגט, הלמאי ער האט גערעדט אזוי קורץ. דערויף האט ער געענטפערט:

— כ׳האב ווייניק פלאץ אין נומער אויף א גרויסע רעדע. די גאנצע צייטונג איז פארנומען מיטן קאנגרעס, און דאס שטערט מיר..

*

נאך דעם ווי ד"ר ווייצמאן האט אויף אן אויפנאמע אין „קאסינא" דערציילט אין זיינע זכרונות, אז אויפן צווייטן קאנגרעס איז ער געווען א סדרן, קאן מען שוין צו קיין שום סדרן אויפן קאנגרעס נישט צוקומען.

זיי בלאזן שוין איצט פון זיך און האלטן זיך פאר צוקונפטיקע ווייצמאנס...

*

אויף דער גאלעריע זיצט א גאסט, וועלכער איז שוין ווייזט אויס, אויסגעמאטערט פון דער גענעראל-דעבאטע, און ער דרימלט-איין בעת א רעדע.

אין מיטן כאפט ער זיך האסטיק אויף און פרעגט פארשלאפן דעם שכן:

— וואס, וואס איז געווארן? שוין נאך דער חלוקה?

— שלאפט, שלאפט ווייטער, עס וועט נישט קומען צו חלוקה... — רופט זיך אן דער שכן.

י. אייגער

דער צוזאמענפאָר פון קרן-קימת-עסקנים אין באזעל

עס איז געווען פריידיק, עס איז געווען טרויעריק, עס איז געווען פייערלעך. די גרויסע משפחה פון די וואס ארבעטן פאר דער אויס־לייזונג פון דעם ארץ־ישראל ־ באדן און פארן יידישן פאלק, האט זיך ווידער באגעגנט נאך שרעקלעכע 7 יאר. זיינען דאך געווען אזעלכע לאנגע, שווערע צייטן, ווען מען האט געמיינט, אז אלץ איז פארלוירן, אז א טומאה, א פאר־ניכטנדיקע, אלץ צעשמעטערנדיקע טומאה באַ־הערשט די ערד און עס איז א סוף צו אלץ, וואס עס איז יידיש, אז דער מקור צוזאמען מיט די טרעגער פונם יהדות וועלן פארשווינדן אין דעם אפגרונט. עס איז געווען א טיף רירנ־דיקער מאמענט, ווען די גרויסע קרן־קימת־משפחה האט זיך ווידער פארזאמלט פון אלע לענדער פון דער וועלט — דאס יידישע פאלק לעבט, שטרעבט און קעמפט, ארץ ־ ישראל לעבט, וואַרט און פאַדערט און אירע זין רייסן זיך ווידער מיט אלע זייערע כוחות צו די טויערן. די לייטונג פונם קרן־קימת איז געקו־מען צום 22־טן ציון־קאנגרעס מיט א וואגיקן דין־וחשבון וועגן גרויסע טאטן און וויכטיקע דערגרייכונגען און פון יידישע קיבוצים זיינען געקומען פארשטייער פול מיט התלהבות און גרייטקייט און דער צוזאמענטרעף האט דע־מאנסטרירט דעם הארמאנישן קשר צווישן די דאזיקע צוויי צדדים: דאס יידישע ווערק, דאס יידישע פאלק נויטיקט זיך אין א באדן־באזיץ פון מלוכה־מאסשטאב, די יידישע מאסן איבער גאר דער וועלט באגרייפן די באדייטונג פון אָט דער נויט און זיינען גרייט צו טראגן דעם עול.

ד"ר גראנאָווסקי, דירעקטאר פון קרן־קימת, האט געעפנט דעם צוזאמענפאר און האט פרע־זידירט אויף אלע זיינע דריי זיצונגען. עס האט זיך אנטוויקלט א לעבהאפטיקער וויכוח, אין וועלכן עס האבן זיך באטייליקט פארשטייער פון 14 לענדער. פארשטייער פון ריזן־לענדער און רייכע לענדער, ווי די אמעריקאנישע, פא־רייניקטע שטאטן און דרום־אפריקע האבן זיך באגעגנט מיט פארשטייער נישט נאר פון פאר־ארעמטע, נאר פון אינגאנצן חרובע, ווי פוילן און דייטשלאנד. אבער פארן דאזיקן אידעאל פון אויסלייזן דעם ארץ־ישראל־באדן, איז נישטא קיין ארעם און קיין רייך. דא איז באמת דין פרוטה כדין מאה. עס מעסט זיך נישט אויף דאלארס און פונטן און נישט אפילו אויף דונאמס, נאר אויף דער גאנצקייט פון דער טאט — צי אט דער ייד אדער דער יידי־שער קיבוץ דערפילט זיין פליכט מיטן גאנצן הארצן און מיט אלע זיינע כוחות און מעגלעכ־קייטן. דער קרן־קימת פאדערט הארץ און איס איז דערווידער צו באקומען געלט און א ייד. צוזאמען מיט די מיטלען פאר דער דערוואר־בונג פונם באדן וויל ער אויך, באוווסטזיניקייט, איבערגעגעבנקייט און התלהבות. דעריבער איז גאנץ נאטירלעך, וואס אויפן צוזאמענפאר האט מען זיך באגעגנט ווי ברידער נאך א לאנגער און טראגישער שיידונג. האבן די פארשטייער פון גרויסע און רייכע מדינות דערציילט וועגן גרויסצוגיקער ארבעט, האבן די פארשטייער פון ארעמע און פארשטויסענע, פון שארית־הפליטה און פון לאגערס דערציילט וועגן היי־ליקער התלהבות, וועגן מסירת נפש, וועגן ארעמע מענטשן, וואס גיבן א טייל פון לעצטן. נאר כדי אנהאלטן די טראדיציע און האבן א חלק אין גאולת הארץ.

די מענטשן האבן גערעדט מיט הארציקער ליבע וועגן אלץ וואס עס איז נוגע דעם באדן־פאנד, זייערע ווערטער האבן ווי געגלעט יע־דער דערגרייכונג. און באזונדערס האבן זיי זיך אפגעשטעלט אויף דער זעלבשטענדיקייט פון קרן קימת, ער זאל בלייבן ווייטער אומ־אפהענגיק און זיין ארבעט ווי ער איז עס גע־ווען אין משך פון צענדליקער יארן. ער האט אינם יידישן פאלק א גרויסע מחנה פון עס־קנים, ער האט געהייליקטע טראדיציע, ער האט א שטארקן און פארצווייגטן אפאראט און דאס דארף מען היטן, עס זאל נישט פאר־לעצט ווערן און זאל בלייבן זעלבשטענדיק.

דער וויכוח איז נישט געווען קיין וויכוח אין געוויינלעכן זין. דאס הויפט־ביורא איז געקומען צום קאנגרעס מיט אזעלכע גלענצנ־דיקע דערגרייכונגען, אז די פארזאמלטע פאר־שטייער פון דער גאנצער יידישער וועלט קרן־קימת־ארבעטער איז נאר געבליבן צו לערנען פון דער פארגאנגענהייט אויף דער צוקונפט. אויב דער דאזיקער פאנד האט געקאנט דער־ווערבן, ווי ד"ר גראנאווסקי האט דערקלערט אין די שווערע 7 מלחמה יארן, ביי אונגעהויערע שטערונגען, דער עיקר פאליטישע — די באדן־גזירה, אבער אויך עקאנאמישע—געוואל־דיק אויפגעשרויפטע באדן־פרייזן, האט ער געקאנט דערווערבן אזוי פיל באדן, ווי ער האט דערווארבן פאר די פריערדיקע 38 יאר, האבן דאך די פארשטייער געזען, וואס דער פאנד קאן אויפטאן ווען דאס פאלק שטעלט אים צו געניגנדיקע מיטלען. און אויף דעם איז גע־קומען דער פארשלאג פונם אמעריקאנישן פאר־שטייער דיקטער מארים ראטענבערג: דער איצטיקער מאמענט אינם לעבן פון יידישן פאלק איז זייער הארב. דער קרן קימת מוז פירן זיין ארבעט אין גרויסן פארנעם. מיר מוזן מאכן א געוואגטן שריט און זיך פאר־פליכטן דאס יאר אויף א קאנטינגענט פון 10 מיליאן פונט.

און מיט דער טיפער באפרידיקונג פון גרוי־סע אייביקע ווערטן איז געקומען דער טיפער טרויער, ווען דער פארשטייער פון פוילן, דער יונגער צעדערבוים איז ארויף אויף דער בימע און אלע אין זאל האבן זיך ספאנטאן אויפגע־שטעלט. עס האט זיך גערוכט, אז מען הערט נשמות פון פארפייניקטע, פארברענטע, אויס־געשלאכטעטע. האבן זיי דאך אויך געווענדעט זייערע אויגן, אפשר זייער לעצטן געדאנק, זייער לעצטן בליק צו ציון, צו אט די באדן־שטרעקעס, שוין אויסגעלייזטע און וואס דארפן נאך אויסגעלייזט ווערן, וועלכע וואלטן זיי גע־קאנט אויפנעמען, דערוואַרעמען, זיי צוטוליען, זיי געבן לעבן און גליק. ארעמע ברידער און שוועסטער, טהורים וקדושים, ווי אזוי איז דאס געשען?

אזוי האט זיך ווידער באגעגנט די גרויסע קרן־קימת־משפחה פון גאר דער וועלט און האט אנגעזאגט, אז זי לעבט, אז זי פאדערט. אין די אנגענומענע רעזאלוציעס, צוזאמען מיט דעם שארפן פראטעסט קעגן דער פאליטישער באדן־אויסהונגערונג זיינען געקומען צום אויס־דרוק אלע וויכטיקסטע פאדערונגען פונם באדן־פאנד צום ציוניסטישן קאנגרעס און צו דער יידישער וועלט.

אויפרוף פון דער קאנפערענץ

מיר, שליחים פון צענדליקער טויזנטער יידן אין דער גארער וועלט, טריי דעם געדאנק פון יידישן נאציאנאלן באדן־אויסלייז אין ארץ־ישראל, פראטעסטירן ווי אמשארפסטן קעגן די באדן־גזירות פון דער בריטישער רעגירונג פון יאר 1940, וועלכע שליסן אָפּ דעם באדן־קויף אין 95 פראצ. פון גאנצן ארץ־ישראל שטח פאר אונזער היימלאזן און באדנלאזן פאלק.

מיר באצייכענען די קאלאסאלע לייסטונ־גען פון קרן קימת, וועלכן ס'איז געלונגען, טראץ אלע שטערונגען פארצוזעצן און נאך צו פארשטארקן זיין ארבעט, שטרעבנדיק און אויפהערן צו פארברייטערן די גרענעצן פון דער יידישער קאלאניזאציע אין לאנד. דאס גרויסע קאלאניזאציע־ווערק אין נגב, דאס פרידלעכע דערנאבערן דעם וויסטן מדבר און פארוואנדלען אים אין א צענטער פון שעפערישער יידישער ארבעט — האט באשיינפערלעך באוויזן די וויכטיקייט פון באדן־רעזערוון פון קרן קימת און דארף אויך דינען אלס א וועג־ווייזער פאר אונזער ווייטערדיקער באדן־פאליטיק.

דער קאמף מיט די באדן־גזירות און די דרינגנדיקע נויטווענדיקייט פון אויסלייזן נייע באדן־שטחים פאדערט פון יידישן פאלק א גרויסע אנשטרענגונג, ווי נאך קיינמאל נישט ביז איצט. די פארשטייער פון קרן קימת אין אלע לענדער ווענדן זיך דערמיט צום יידישן פאלק מיט א רוף צו מאביליזירן לטובת דעם יידישן נאציאנאל־פאנד אין קומענדיקן יאר א סכום פון 10 מיליאן פונט.

זאל די דאזיקע אָפּפערוויליקע לייסטונג פון די יידישע מאסן דינען אלס א באוויז, אז מיליאנען יידן אין אלע לענדער שטיצן דעם קרן־קימת אין זיין קאמף קעגן דעם ווילקיר־לעכן באדן־רעזשים און אין זיינע באמיונגען צו שאפן א באזע פאר א גרויסע מאסן־עליה קיין ארץ־ישראל.

א מוסטער־דאָרף אין ארץ־ישראל

יחיאל האפער

וועלדער

אינם יאר 1908 איז אין חולדה אויפן באדן פון קרן־קימת, פארפלאנצט געווארן מיט יידישע הענט, דער ערשטער וואלד, דער ער־שטער יער הערצל מיטן צוועק געזונט צו מאכן מיט די עוקאליפטוס־ביימער דעם באדן, און בכדי צו פארוואָרצלען, פאראנקערן אין דער ערד, דעם נאך דעמלט הימלישן חלום וועגן א יידישער מלוכה אין ארץ־ישראל.

*

אינם יאר 1935 האט די פוילישע סאנא־ציע ־ רעגירונג, קאקעטירנדיק דעם נאך דער־מלט יונגן, ברוין־פינצטערן רעזשים אין דייטש־לאנד, איינגעלאדן די פירער פון דער פאשי־סטישער היטלער־רעגירונג, מיט גערינגן, (מיט דעם, וואָס האט שטענדיק געטראגן סם אין די פאלדן פון זיין פאלש־שמייכלדיק, פעט לייב) אין דער שפיץ, — אין די ביאלאָוויע־זשער וועלדער האבן די דעמלטיקע, פאר־חוצ־פהטע מושלים פון דעם מיקד־ראָזאָוון פוילישן לאנדשאפט געעפנט דעם וועג פאר דער פינפ־טער קאלאנע, איבערגעענטפערט אין וויסטע, פיינטלעכע הענט דעם גורל פון דעם אויסגע־טרוימטן, אויסגעוויינטן און אויסגעקעמפטן, נאך הונדערט און צוואנציק יאר פארקנעכטונג, אומאפהענגיק פאטערלאנד.

*

אין די יארן 1939 — 1942, אינם אנבליק פון דער מוראדיקער פוילישער פאלקס־טרא־געדיע, זיינען גוטע זין פונם פוילישן פאלק אריין אין די וועלדער, בכדי מיט געווער אין די הענט, מיט געוואגטע טאטן, מיט מסירת־נפש שטערן דעם שונא אין זיין פארניכטונגס־מארש. און ווען די גרויליקע טראגעדיע פונם יידישן פאלק אין פוילן האט געהאלטן ביים טרויעריקן סוף, זיינען אויך זיינע זין אריין אין די וועלדער פון ביאליסטאקער, מעזרי־טשער, ווילנער און לובלינער געגנטן. אין די וועלדער פון לובלינער געגנט האבן זיי זיך פאראייניקט מיט די בעסטע וואלד ־ קינדער פונם פוילישן פאלקס־פאלק, מיט דער „ארמיא־לודאָווא" און געמיינזאם געגעבן דעם שונא, דעם בלוטיקן, א ווירדיקן ענטפער פאר זייערע דערנידעריקונגען.

*

אינם יאר 1944, ווען די פוילישע ערד האט אנגעהויבן באפרייט צו ווערן פונם קאש־מאהאפטן אקופאציע־יאך, זיינען פארבאקא־מוטשעטע זינדלעך פון דער פוילישער רעאק־ציע, פארנארישט אינם האפענונגסלאזן קאמף פאר רעשטלעך מאכט — אריין אין די וועל־דער, בכדי דעם פאראָרעמטן, באראבטן דורכן געוויסנלאזן אקופאנט, פאלקס־קערפער, וואָס הויבט זיך אויף אין שווערן געראנגל צו א העכערער לעבנס־שטופע אין א פרייער, דעמא־קראטישער מלוכה ־ ארדענונג און בכדי אויך דעם אויסגעצערטן, פאריתומטן און פאר־אבלטן, קליינטשיקן יידישן קיבוץ אין פוילן געבן פון צייט צו צייט מיט א מעסער אינם רוקן.

*

אין די פינצטערסטע יארן פארן פוילישן פאלק אין די יארן 1941—43 האבן די דייטשע מענטשן־הענקער פארגוואלדיקט די שטילקייט פון די וועלדער אין סאביבור, בעלזשעץ, טרעבלינקע און אנדערע. אויסגעשניטן אין זייערע לייבער וווּנדן און מיט זייערע שטילע ביימער געהייצט די אויוונס אין די קרעמא־טאריעס, ווו מיליאנען יידישע קרבנות האבן אפילו קיין קבר נישט געפונען.

*

אין יאר 1946 פראקלאמירט דער קרן־קימת דאס פלאנצן אויף זיין באדן אין ארץ־ישראל א וואלד אויפן נאמען פון די קדושי־פוילן.

*

פארשידן איז דער גורל פון וועלדער, ווי פארשידן ס'איז דער גורל פון פעלקער, ווי פארשידן ס'איז דער גורל פון יחידים. אין אונזערע קינדער־יארן האבן אין וואלד גע־בלאנדזשעט יתומים, קינדער, וואָס האבן שטיף־מאמעס, קינדער פארלאזענע, זיי פלעגן פארנארט ווערן דורך מכשפות, וואס פלעגן זיי וועלן פארברענען אין אויוון, לסוף זיך ראַ־טעווען און די מכשפה גאר אליין פלעגט פאר־ברענט ווערן. היינט איז עס פארן יידישן קינד מער נישט קיין מעשהלע מיט א העפי־ענד, נאר די טרויעריקסטע און אמתדיקסטע ווירק־לעכקייט.

שפעטער, אין די יוגנט־יארן פלעגט אין וואלד צווישן די ביימער דורכשימערן דאס העלע קליידל פון ליבן געשטאלט פון דיין מיידל: ס'פלעגט זיך הערן אין די פוילישע וועלדער דאס געלעכטער פון יידישן בחור מיט זיין אויסדערוויילטער. היינט איז עס נישט מער קיין ווירקלעכקייט, היינט איז עס נאר א מעשהלע, אבער לײדער אָן א העפי־ענד.

ס'שטייען יידישע בחורים און מיידלעך מיט די לאפּאטעס אין די הענט און פלאנצן ביימער אין ארץ־ישראל אויפן נאמען פון אונ־זערע קדושים.

ס'איז טרויעריק, ס'איז ווירקלעכקייט, ס'איז אמת און ס'איז האפענונג.

נאך די טאלן קומען בערג

ס'זיינען געווען צייטן ווען מ'האט געהאט טענות צום קרן־קימת, הלמאי זיי לייגן אריין אזוי פיל קאפיטאלן אין קויפן זומפיקע טאלן, וועלכע אויסער קדחת פארמאגן זיי גארנישט, נישט קיין בוים, און נישט קיין גראז. פאר־שטייט זיך, אז די אראבער האבן קיין באַ־ארבעט פעלד נישט געהאט בדעה צו פאר־קויפן. אזוי איז געווען מיט דעם עמק יזרעאל, אויף וועלכן קיין שום ישוב האט זיך נישט געקאנט האלטן. פארן אויסלייזן דעם עמק, איז געווען דארט א קאלאניע פון דייטשן פון וועלכע די גרעסטע טייל איז אויסגעשטארבן פון מאלאריע. ווען די ערשטע גרופע חלוצים זיינען ארויף אויפן עמק, האבן די שכנותדיקע אראבער פון די ארומיקע בערג געשאקלט מיט די קעפ. „משוגעים", האבן זיי געטראכט, דער בית־עולם וועט זיך דא פארגרעסערן...

יארן זיינען אוועק, און דער עמק האט אנ־געהויבן צו בליען, קינדער באדן זיך אין טייכל עין־חרוד, דבורה הנביאהס טייכל נחל קישון האט באפרוכפערט די ארומיקע פעל־דער...

איצט קאן מען זאגן, אז דער עמק איז דער תבואה ־שפייכלער פון ישוב. נאך דעם עמק־יזרעאל איז געקומען די גאר וויסטע גע־גנט פון עמק־החולה, וועלכע הייבט שוין אן בליען ווי דער עמק־יזרעאל.

און שיין איז דאס נאטור־ליד, וואָס קלינגט אין עמק:

„מלאו אסמינו בר יקבינו יין
בתינו הומים הומים ילדים ובהמתנו פוהר...
„פול זיינען אונזערע שייערן מיט תבואות
און דער יקוב פול מיט וויין
און די הייזער רויש מיט קינדער
און פרוכטבאר זיינען אונזערע קי...)

נישט נאר דער עמק יזרעאל בליט. עס בליט דאס גאנצע לאנד.

* * *

אבער נישט בלויז אין טאלן האבן מיר גע־בויט אונזערע הייזער. אויך אויף די בערג האבן מיר געשלאגן אונזערע געצעלטן.

און די צייטונגס־כראניק דערציילט:

דעם 27־טן אקטאבער ה. י. איז א גרופע חלוצים פון פראנקרייך ארויף אויף דעם באר־גיקן באדן פון קרן־קימת, דאס ארט האט מען א נאמען געגעבן נגה־אילן. דערווייל פארנעמט זיך די גרופע מיטן צוגרייטן דעם באדן. די חברים פון קרית־ענבים און פון מעלה החמשה האבן שוין ארומגעצוימט דאס נייע ארט מיט א פארקאן, געמאכט א וועג, וועלכער בינדט דעם נייעם פונקט מיט ירושלים און תל־אביב. א טייל פארנעמען זיך מיט באוועלדערונג פון געגנט און א טייל גרייט צו באראקן.

די קבוצה פון די פראנצויזישע חלוצים „טלקים", איז די ערשטע גרופע פון פראנק־רייך, וועלכע איז ארויף אויף התישבות. גע־קומען זיינען זיי אין לאנד אריין נאך אין יאר 1944 ווען די מלחמה איז נאך געווען אין גאנצער קראפט. זיי געהערן צו דער ציוי־ניסטיש... יוגנט־באוועגונג „הצופים היהו־דים", וועלכע איז ארגאניזירט געווארן אין פראנקרייך, אין דער צייט פון היטלערס אקו־פאציע, אלס אונטערערדישע באוועגונג. די יידישע קאנספיראציע־קעמערלעך אין פראנק־רייך „מאקי", האבן אויף זיך גענומען א דאַ־פלטע ראל: סאבאטאזש־אקטן און איבערפירן יידן קיין שווייץ און שפאניע, ספעציעל קינ־דער. אין ווינטער 1943, ווען געשטאפא אין פראנקרייך האט אנגעהויבן די גרויזאמע פאר־פאלגונגען קעגן יידן, האט די יונגנט־גרופע באקומען א באפעל פון דער יידישער געהיי־מער ארגאניזאציע, אדורכגיין די שפאנישע גרענעץ און פון דאַרט אוועק קיין ארץ־ישראל. אין א שרעקלעכן ווינטער איז די גרופע ארויף אויף די פירענעען־בערג. צוועלף טעג האבן זיי זיך געראנגלט מיט די שרעקלעכע שטורעם־ווינטן אין די בערג, אין הונגער און נויט. צוויי פון די חברים זיינען געפאלן. אין שפאניע זיינען זיי אויפגענומען געוואָרן דורך א ציוניסטישער היקף ־ ארגאניזאציע, „הסתד־רויות הסיוע" און געווארט אויף א געלעגנ־הייט צו פארן קיין ארץ־ישראל. אין אקטא־בער 1944 זיינען זיי אפגעפארן פון פארט קאדים.

היינט קלעטערן זיי מיט שיינענדיקע פני־מער אויף די בערג פון ירושלים, דערמאנענ־דיק זיך די שרעקלעכע צייטן פון קעלט, נויט הונגער און פחד אין די בערג פון פירענעען.

עס שאדט נישט. די בערג וועלן זיי אויך באפרוכפערן. די טויטע שטיינער פון ירושלי־מער בערג וועלן אויך אויפלעבן.

אין חודש כסלו דאס יאר האט א גרופע פון קיבוץ הס"ע זיך באזעצט אויף א נייעם בארגיקן שטח אין גליל.

אין דער געגנט פון פעסטונג ג'ידא וועלכער איז אויפגעשטעלט געוואָרן אין צוועלפטן יארהונדערט דורך די נושאי הצלב.

דאס נייע ארט הייסט יחיעם. פיר אזייגער פארטאג איז ארויסגעפארן א קאראוואן מיט מאשינען צום נייעם פּקאָן. ביי די פוס פון בארג זיינען די מאשינען שטיין געבליבן, ווייל קיין וועג איז נישט געווען. אויף שטאנגען האט מען געמוזט איבערטראגן דעם גאנצן באַ־גאזש אויף די שמאלע און שטראמע דורכגענג. נישט לאנג וועט דויערן, ווי דער שטיינערנער בארג וועט אויפבליען, אזוי ווי עס בליען די טאלן פון לאנד.

מ. אראנאוויטש

מדור עברי

הרהורים

מ. אהרוני

סופרי העתים שיכתבו בימים הבאים את קורות יהודי פולין יחלקו את תקופת התפתחתנו התרבותית לשלש תקופות. הראשונה היא תקופה של שגשוג ופריחה, החל מן השנים הכי קדומות והכוללת זרמים שונים בעלי ערך רוחניים — הנתקת מזמן לזמן בירידות ומפלות והקמה לתחיה. תקופה שניה — קצרה, ,רק שש שנים ארכה התקופה הזאת. זאת היא תקופת ההרס והחורבן של עמנו וערכינו הרוחניים. התקופה השלישית. הנוכחית תרשם בתור תקופה של מאמצים מעולים להחיות לכל הפחות את „הגחלת הבוערת בערמת הדשן", הגחלת שהיא שארית פליטת הניצוצים הרוחניים. זה הוא סיום תולדתנו בארץ שהיתה מרכזו הרוחני לא רק ליהודי פולין אבל ליהדות העולמית.

הגחלת הזאת אין לה סכויים להתפתחות ומטרתה לשוב אל מקורה אל ארץ מולדתנו בפסחה מעל למחנות ההסגר בגרמניה, אוסטריה ואי-קפריסין לחופי ים התיכון להתאחד עם המעין המקורי שממנה נולדה...

* * *

אין אנו יכולים להתאונן על זלזול בערכי הרוח. אם אחרי הטבח הגדול אחרי כבשני האש שבהם נשרפו תינוקות ישראל, אחינו, אחיותינו והורינו — אם בכל אלה קים בית ספר עברי, אם אחרי השמות הנוראות ודרכי הגיהנום שעבר בהן עמנו יוצא לאור בלודז עתון עברי לילדים, אין זה כי עם קשה עורף אנחנו, עם הספר.

אינם צודקים מתנגדי השפה העברית שהיא שפה מתה. לא, זה לא נכון, כמו המת אינו קם לתחיה כך גם שפה מתה אינה קמה לתחיה, עברית היא שפה חיה היא אינה שפה מלאכותית, היא שפה טבעית. בשפה הזאת הפכו החלוצים את המדבר לגן פורח, בשפה העברית, כובשים החלוצים את הנגב והים, ילדי הארץ צוחקים ובוכים וחושבים רק עברית, גם הקומוניסטים בארץ ישראל קשורים באופן טבעי לשפה הזאת.

לשפה העברית יש גם ערך מיוחד היא הקשר המאחד את כל מפלגותינו הציוניות למרות ההבדלים וחילוקי דעות השכיחות ביניהן כמו כל אומה ואומה.

ישנם קנינים רוחניים שהם רכוש כל העם. כל ישראל יש להם חלק בקנינים האלה. סבור הייתי שאחרי הזועה הגדולה שעברה עלינו שארית הפליטה תהיה מאוחדת והנה אחרי כל זה אותן המפלגות, אותן חילוקי הדעות כמקדם.

סוף כל סוף מטרת כל תנועתנו בלי הבדל מפלגתי שואפת לבית לאומי למדינה עברית והשאיפה הזאת מאחדת את כלנו. אבל למרות חלוקי הדעות ישנם מקרים. הזקוקים להתעניינות כל שכבות התנועה. כגון מפעל קרן הקימת בית ספר מועדון וכו.

צריך להודות שלשכת „התרבות" בפולין ממלאת תפקיד חשוב בחנוך ילדים. לשכת התרבות הקימה בעשרה בית-ספר ששפת כל הלמודים היא עברית. (לא אתעכם כאן על הקשיים היוצאים מן הכלל הן במובן החמרי, והן במובנים אחרים שעמדו בדרכם) הוציאו לאור ספר למוד „חברי" שהוא הספר הראשון בפולין אחרי החורבן נערך נשף חנוכה בכל הדרו ותפארתו ואחרון אחרון חביב עתון לילדים „חברי".

יפה מאד, אבל חנוך ילדים ותרבות עברית, למה היא נהיתה לקונצסיה של שתי מפלגות הלא יש לנו ברוך השם יותר... וסבורני שמשה רבנו נתן את התורה לכל המפלגות...

ראש השנה לאילנות

לפי המשנה תקופת האביב מתחילה בחמשה עשר בשבט. הגשמים פוסקים, ועצים אחדים כגון השקדה, האגס והתפוח מתחילים לפרות. ט"ו בשבט נקרא בתלמוד ראש השנה לאילנות — ואם אכר או גנן נטע עצים יום לפני ט"ו בשבט אז יכל הי' להנות מפירותיו לפני תאריך הערלה. נטיעת העצים בט"ו בשבט בתקופתנו נהיתה למנהג מקובל למסורת לדורות הבאים. נטיעת עצים בארץ ישראל היתה חובה ומצוה. מעידים על זה פסוקים שונים הפזורים בתנ"ך, בתלמוד ובאגדות: „וכי תבאו אל הארץ ונטעתם" (בפרשת ויקרא) הפסוק הזה מראה על החוב שהוטל על שבטי ישראל בעברם מחיי נדודים לחיי ישוב קבועים. אף על פי שתמצאו את הארץ מלאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא כשם שנטעו אחרים לכם, כך היו נוטעים לבניכם (ספר האגדה). בתקופת התנ"ך ובימים אחרי החורבן הראשון רב יהודי ארץ ישראל התעסקו בעבודת אדמה ובגננות, איש תחת גפנו ותאנתו.

עקורים מחיק השבע מזמן גלותנו נהפכנו לתושבי עיר בארצוה שונות ונשארו רק געגועים אל הטבע שבוטאו על ידי אכילת צמוקים, חרובים ותאנים כסמל לחיי הטבע.

בשיר „בשדה" המשורר ביאליק מביע געגועים חזקים לאדמה, המשורר מקנא באלה שמעבדים את האדמה וחיים חיי טבע. השיבה למולדת כעת מתבטאת בנטיה חזקה למלא את כל החסר, את כל זה שחסר היו לנו במשך אלפי שנות הגלות.

לא תמצא ארץ שבה היחס אל נטיעות, אל עץ, אל פרח כל כך קרוב כמו היחס של כל יהודי מילד ועד זקן בישוב העברי בארץ ישראל, הטפול בעצי נוי ובעצי פרי הוא יחס של אם לילדה, הוא יחס לבריאה חיה, יחס של אהבה. כמו אחרי רעב ממושך בן אדם מגזים באכילה כך גם הישוב מגזים בטפול כל עץ ופרח.

ט"ו בשבט בישוב העברי היה לחג חדש, ליום של נטיעת עצים, ביום הזה יוצאים ילדי הארץ עם מוריהם ונוטעים מדן ועד באר שבע. נוטעים בעמק ובהר ועל שפת הים. וביום חם נהנים מצלו הנעים של התמר והאקליפטוס שנקראו ע"י הערבים „סג'ר אל יהוד", זאת אומרת עץ יהודי. האקליפטוס לא היה ידוע לפני חמשים שנה. הביאו אותו היהודים מאוסטרליה והועיל הרבה ליבוש הבצות בשומרון, בעמק יזרעאל והחולה.

עם העליה הראשונה כמעט שלא היו יערות בארצנו, היו שרידי יערות עתיקים מנוונים. כעת גדלים כבר יותר מארבעת מליונים עצי נוי. הקרן הקימת לישראל לא רק עסקה בגאולת הארץ, אבל בנטיעת יערות. מפעל היעור הוא שנתן יכולת להקים ישובים עבריים, העצים יבשו את הבצות והרחיקו את מחלת הקדחת ומשפרים את אקלימה של הארץ, שומרים על אוצרות המים והקרקע ומונעים סחף אדמה.

ערכו החנוכי של מפעלי הקרן הקימת הוא כביר ונשגב, הקרן הקימת לישראל הכניסה לחיי הישוב „שולחן ערוך" של אהבה לטבע ולנטיעות, לא תמצא ילד בארץ ישראל שיקטף ענף מן העץ. עוד בספר האגדה כתוב „בשעה שכורתים עץ העושה פרות קולו הולך מסוף העולם ועד סופו ואין קולו נשמע".

* * *

יהודי הגלות הושפעו מחיי הישוב. בכל הזדמנות נודרים עץ ליער הרצל, לדאבוננו הגדול לא פללנו לפני שבע שנים לנטע יער קדושי פולין, חובה על כל יהודי ויהודי ועל כל שארית הפליטה שלנו לנטוע עצים שיהיו מצבה לא משיש ומאבן, אבל מצבה נצחית לזכר הנשמות הקדושות והטהורות שנהרגו בידי מרצחים.

ומלבד זה הנוטע עצים ביערות הקרן הקימת לישראל משתף את עצמו בתחיתה של אדמת האבות.

כינוס הברית העברית העולמית בבזל בחנוכה תש"ז

בימי הקונגרס הציוני הכ"ב נערך בבזל כינוס של הברית העברית העולמית בהשתתפות ראשי ונציגי ההסתדרויות העבריות מכל תפוצות ישראל.

הכינוס נפתח בישיבה חגיגית ורבת משתתפים ע"י הפרופ. נחום סלושץ ואת ברכתם הביאו: הרב הראשי לא"י רב"ץ חי עוזיאל, חברי הנהלת הסוכנות פרופ. ז. ברודצקי, יו"ר הועד הפועל של האוניברסיטה העברית, סיר ליאון סימון, הרב ד"ר פדרבוש (בשם ההסתדרות העברית באמריקה) ד"ר א. מבשן (בשם ההסתדרות העברית בארגנטינה), ידידיה בלומנטל (בשם ההסתדרות העברית באפריקה הדרומית), המשורר א. שלונסקי, והסופר מ. קליינמן.

כל הנואמים התעתבו על הישגי הברית העברית העולמית ועל תפקידיה בהוה. בדברים בא לידי בטוי הרצון לחזק את הברית ולכנס בקרוב בא"י קונגרס עולמי ראשון לשם דיון בבעית הלשון והתרבות העברית.

מנהל הברית העברית העולמית, ד"ר א. רוזנפלד, מסר סקירה תמציתית על פעולת ה„ברית" במשך שנות המלחמה וכן על מצב התנועה העברית בעולם. הוא ברך את ב"כ התנועה העברית בעולם ואת ב"כ שרידי הפליטה שנכחו באולם, את האדונים ראובן רובינשטיין ממינכן, ליב גורפינקל וא. ירושלמי מרומא , יצחק רטנר ממחנות בגרמניה, משה שטיינברג מפולין, וראובן צדרבוים (יו"ר מרכז בתי ספר עבריים בפולין), גברת אייזיקס ומר פישל גינגולד מארצון הברית, את אבנר חליפט ממכסיקו, ב"כ התנועה העברית מצרפת שוויצריה, את הרב הראשי ד"ר אברמס מקייפטון, וויליאמס וב. מרגליות מלונדון ואת ב"כ הספרדים ה"ה לולו וישעיהו.

הישיבה השניה הוקדשה לשמיעת דו"ח על מצב העברית בארצות השונות. מר י. רטנר על הפעולה העברית במחנות שבאיזור האמירקני, א. ירושלמי התעכב על המחסור בספרי ילדים באיטליה ועל הצורך במפעל מרכזי גדול לשעת חרום זו. ה"ה מ. שטיינברג ור. צדרבוים מסרו על המצב העברי בפולין. ב"כ הסתדרות תרבות ברומניה שמואל רוזנהאופט ול. יצקר מסרו על המצב התרבותי של יהודי רומניה ועל התפתחות בתי הספר העבריים. הרב י. ק. גולדבלום הביא לכינוס את ברכת נשיאות הקונגרס וכן הרצה על העברית בקנדה בימי המלחמה ובאנגליה כיום. מר יעקב וויסמס ממצרים דרש קנאות עברית וקבל על הזלזול בלשון העברית בישיבות הקונגרס. לבסוף נתקבלו ההחלטות דלקמן:

החלטות הכינוס

א. הברית העברית העולמית דורשת מאת הקונגרס הציוני הכ"ב. המתכנס בשעת הפרעה לעמנו ולמולדתנו סיוע ממשי שיהלום את צרכי שעה זו. יתן קונגרס זה את דעתו על הישגיה ותפקידיה של ביאת כח התנועה העברית, בפסח תש"ה בארץ-ישראל. הוא מטיל חות התרבותית בגולה באמצעות המכשיר הבדוק של הברית העברית העולמית.

ב. כינוס הברית העברית ההעולמית מביע את תקותו העזה, כי הקונגרס הזה יהיה אחרון הקונגרסים של שעבוד מדיני ורוחני של עם ישראל,, והקונגרסים הבאים יתנהלו על טהרת הלשון העברית המאחדת את פזורי ישראל עם מולדלתו.

ג .הכינוס מחליט לכנס את הקונגרס העברי הראשון, חלום ראשוני לוחמי התנועה העברית, בפסח תש"ח בארץ-ישראל. הו מטיל על המרכז בארץ-ישראל להתחיל מיד בהכנות הדרושות, ועל הסניפים הארציים להתחיל במפעל „סלע הבורית" למימוש הרעיון של קונגרס התרבות העברית.

ד. כינוס הברית העברית העולמית שמע בחרדה רבה את שועתם של שרידי הפליטה העברית להעניק להם את החומר ואת האנשים המוצאים לחינוך הילדים והמבוגרים במחנות, ודורש מאת הברית העברית העולמית לבוא במשא ומתן עם כל גורמים, ובעיקר עם הסוכנות היהודית והג'וינט לשם ריכוז הפעולה התרבותית העברית.

ה. הכינו מחייב את כל הסניפים הארציים להקים סוכנויות להפצת הספר העברי„ ולהשתמש לצורך זה במכון לסחר חוץ שליד התאחדות בעלי תעשיה בארץ ישראל.

ו. הכינוס שולח את ברכתו החמה לקרן האמיריקאית, למוסדות הא"י ולנשיאה מר אדוארד נורמן ומנהלה מר יצחק נורמן ומביע את תקותו, כי קרן זו, התומכת המוסדות תרבותיים בארץ ישראל בהתאם להסכם שנעשה בשעתו עם המנוח ד"ר שמעון גינזבורג ז"ל, תגביר חיילים ותהי לברכה לתרבות העברית המתחדשת.

ז. הכינוס פונה להסתדרויות הציוניות בכל הארצות, לחזק את הסניפים של הברית העברית העולמית חיזוק חומרי ומוסרי.

ח. הכינוס מביע את תקותו, כי בקרוב יראו אור כתבי היד של שר התרבות העברית, נחום סוקולוב. ז"ל.

חורבן און געזאַנג

(וועגן אַלמאַנאַך „יידישע שריפטן")

כ'פאַרגעם זיך נישט צו שרייבן קיין קריטיק. כ'גיי נישט דאָ אַנאַליזירן די ווערק פון זיבן און דרייסיק מחברים פונם ערשטן יידישן ליטעראַרישן זאַמלבוך אינם חרוב געוואָרענעם יידישן פּוילן. כ'וויל נישט אַגרירן, און אוואדי שוין נישט זיך אַריינבייסן אין די פּירות, וואָס זיינען אויסגעוואַקסן אין געפילס גאָרטן פאַרזייט אויף בלוט און אויף אַש. זיי זיינען גאָר אפשר אסור בהנאה. כ'בין זיך מודה, נישט די לעזער און נישט די מחברים בין איך איצט, מיט מיין שרייבן אויסן. כ'וויל רעדן מיטן בוך גופא. ווי ביטער ס'זאָל מיר נישט זיין איז מיר דאָך אַזוי גוט צו האַלטן אין האַנט אַ ניי יידיש בוך.

און דאָך האָב איך טענות. פאַרוואָס איז כמעט אַלץ אין זאַמלבוך מן המוכן, פון גרייטן? ניין און נייגציק פּראָצענט אַרבעטן פון דעם בוך זיינען אָנגעשריבן געוואָרן נאָך פאַרן קרמען פון די מחברים קיין פּוילן. ווי אַזוי איז מעגלעך, אַז דאָס צוזאַמענטרעפן זיך אויג אויף אויג און האַרץ אויף האַרץ מיטן שטויב פון וואַרשעווער געטאָ און מיטן אויסגעטריפטן, ווי אַ ליכט לאָדזשער געטאָ, זאָל נישט האָבן ביי אונזערע דיכטער, קודם-כל ביי די דיכטער, אַרויסגערופן קיין באַלדיקן רעזאָנאַנס?

איר וועט מיר ענטפערן, אַז דערצו דאַרף מען פּערספּעקטיוו. ריכטיק, פּערספּעקטיוו דאַרף מען טאַקע, אָבער נישט קיין צייט-פּערספּעקטיוו, נאָר קינסטלערישן. צו גרויסע געשעענישן שטעלט מען זיך נישט פּנים אל פּנים, צו גרויסע געשעענישן גייט מען צו פון דער זייט. פאַמעלעך, אויסגעטאָן די שיך, שטיל, מיט פּחד. מ'גייט נישט אַריין אין מיטן פון אַ חורבה, ווייל ס'דראָט אַ סכנה. נאָר מ'גייט צו איר צו פון די פּעריפעריען. אַזאַ פּערספּעקטיוו איז נויטיק. נישט אַלע פאַרשטייען דאָס, און דערפאַר איז כמעט אַלץ, וואָס כ'האָב געלייענט למשל פון מיידאַנעק, דעליקאַט גערעדט — אַ קינסטלעריש מיספאַרשטייעניש.

איר וועט מיר ווייטער זאָגן: און וואָס דען שפּיגלען אָפּ די ווערק אין זאַמלבוך אויב נישט חורבן פּוילן? יאָ, חורבן. אָבער, ס'איז עלעגיע. נישטאָ אין די ווערק דאָס בונטאַרישע, דאָס מאָנערישע. ס'איז עלעגיע פאַרפלאָכטן מיט אַרמעט פונם רוסישן לאַנדשאַפט. דער חורבן איז אַ יידישער, אָבער די פאַרב פון דער עלעגיע איז אַ געמישטע. און ווייל ס'איז בלויז עלעגיע, איז נישטאָ אין די ווערק דער טאָן, דער געשאָל פונם העראָישן קאַמף פון די יידן אין וואַרשעווער געטאָ, דעם קאַמף פאַר אַ גבורים-טויט און פאַר פרייהייט פאַר דער וועלט און אויך נישט דער געשאַל פונם קאַמף פון די יידן פאַר אַ גבורים-לעבן און פאַר פרייהייט פאַר אַן אייגן לאַנד.

און דאָך איז אַזוי גוט צו האַלטן אַ ניי יידיש בוך אין האַנט, אַ ווערק פון זיבן און דרייסיק יידישע שרייבער, וואָס לעבן און שאַפן.

אין זאַמלבוך דאָמינירט דיכטונג, פּאָעזיע. און דאָס איז פאַרשטענדלעך. פּאָעזיע קומט פון שלוה אָדער פון צעבראָכנקייט, פון שלימות אָדער פון חורבן. פּראָזע פאַרנעמט די מיטלטענער.

כ'האָב שוין אויבן געזאָגט, אַז כ'פאַרגעם זיך נישט איצט צו אַנאַליזירן די באַזונדערע ווערק פון די מחברים באַטייליקטע אין זאַמלבוך. אָבער ווי מאָדנע איז דאָס. דווקא דערפאַר, וואָס מ'דאַרף גאָר אפשר די ווערק נישט אַנאַליזירן, איז נאָך קיינמאָל אין דער יידישער ליטעראַטור נישט געווען אַזאַ דאַנקבאַרע מעגלעכקייט פאַר אַ דורכדרינגלעכן ליטעראַריש-קינסטלערישן אַנאַליז ווי איצט. אַלע יידישע מחברים שרייבן אויף איין און דער זעלביקער טעמע: חורבן פּוילן. און דאָך, ווי פאַרשידן, מיט וואָס פאַר אַ געמיש פון אופנים, אויספאַסונגען, פילבאַרקייט און פאַרב. פאַרשטייט זיך, אַז אַ קריטישער אַנאַליז וועט מעגלעך זיין דאַן, ווען די קריטיק וועט אָוועקוואַרפן דעם שאַבלאָן, וואָס זי האָט זיך לעצטנס פאַרשאַפט. ס'קאָן נישט געמאָלט זיין, אַז אַ שרייבער זאָל באַהאַלטן זיינס אפילו אַ צייטווייליקן דורכפאַל אונטער די חורבות פונם יידישן לעבן. קיינער האָט נישט דאָס רעכט צו שלייערן זיין קליינקייט מיט דער גרויסקייט פונם באַשריבענעם פאַקט.

*

ווי ביטער ס'זאָל מיר נישט זיין, איז מיר דאָך אַזוי גוט צו בלעטערן אַ ניי יידיש בוך אַרויסגעגעבן אינם חרוב-געוואָרענעם יידישן פּוילן. און ווען כ'זיץ מיטן בוך אין האַנט אין מיין נישט זיכער געצעלט, דאַכט זיך מיר אויף אַ רגע, אַז מיינע נאָענטע וועלן באַלד אַריינקומען פון אַ צו לאַנגן שפּאַציר. דער יזכור אין אַנהייב בוך דערמאָנט, אַז די דורות. וואָס זיינען אומגעקומען, און אַז דאָס וואָס איז אַוועק, וועט שוין קיינמאָל נישט קומען צוריק.

יחיאל האָפער

פון דער באוועגונג
אנטייל פון „איחוד" אין דער וואל-אקציע צום סיים

אין די לעצטע 6 - 7 וואכן איז די גאנצע „איחוד"-באוועגונג אין לאנד מאביליזירט געווארן צו דער וואל-אקציע פון פוילישן סיים. אלע סניפים האבן וועגן דעם באקומען ספעציעלע אנווייזונגען פון דעם מרכז. אין א סך ערטער זיינען צו דער וואל-אקציע ספעציעל דעלעגירט געווארן שליחים פון צ.ק., בכדי אנצופירן און צו לייטן מיט דער ארבעט אויפן ארט.

אויף די הונדערטער ספעציעל-גרופענע פארטיי-פארזאמלונגען איז אויפגעקלערט געווארן, אז עס איז נישט גענוג [illegible]ין צו גיין צו דער אורנע און אפגעבן די שטימע פארן דעמאקראטישן בלאק, נאר, אז דער חוב פון יעדן דעמאקראטישן ציוניסט איז צו פירן אן או[illegible]-ארבעט צווישן אלע יידן און באקאנטע און זען, אז אין טאג פון די וואלן זאל קיין איין יידישע שטימע נישט פעלן, זאל יעדער ייד דערפילן זיין בירגערלעכן און דעמאקראטישן חוב, מיטצוהעלפן אינם נצחון פון דעמאקראטישן בלאק.

אן אינטענסיוון אנטייל האבן אונזערע חברים גענומען אין די אלגעמיינע יידישע וואל-קאמיטעטן אין גאנצן לאנד.

באריכטן וועגן אנטייל פון „איחוד" אין דער וואל-אקציע האבן מיר דערהאלטן פון ווארשע, לאדזש, [illegible]-שלעזיע, קראקע, קאטאוויץ און פון אלע ישובים, ווו עס איז טעטיק אונזער ציוניסטישע ארגאניזאציע.

ווי עס איז צו זען האבן אונזערע חברים אויך אין דער אקציע ארויסגעוויזן זייער באוווסטזיין און אחריות געפיל.

* * *

לאדזש.

דעם 1-טן יאנואר איז פארגעקומען א פארזאמלונג פון „וויזא", אויף וועלכער עס איז ארומגערעדט געווארן דער אנטייל פון „וויזא" אין די סיים-וואלן. אויף דער פארזאמלונג איז אויך געלייענט געווארן א באריכט פון דער וועלט-קאנפערענץ פון „וויזא" אין באזעל. דעם 8-טן יאנואר האט ח' ראיאק געהאלטן א רעפעראט א. ד. ט. „פרץ און זיין שאפן".

דעם 12-טן יאנואר איז אין קולטור-הויז פון „איחוד" פארגעקומען א באריכט-פארזאמלונג פון 22-טן ציוניסטישן קאנגרעס. עס האבן אפגעגעבן באריכטן די ח"ח זיידל און גערסאן. געעפנט די צאלרייכע פארזאמלונג האט אדוו. ראגאזשינסקי.

אויבער-שלעזיע.

אין דער וואל-אקציע אין אויבער-שלעזיע האט דער „איחוד" גענומען א באזונדערס העפטיקן אנטייל. אין אלע וואל-מיטינגען האבן זיך באטייליקט רעדנער פון „איחוד". בראש פון דער וואל-אקציע זיינען געשטאנען אונזערע חברים: מגר. ראסטאל, מגר. נארנבערג פון קאטאוויץ, מגר. טעלער פון גליוויץ, מגר. גאלדשטיין פון ביטאם און ד"ר באט פון ביעלסק.

אין קאטאוויץ, ביטאם, ביעלסק און גליוויץ זיינען אין משך פון די לעצטע 2 וואכן פארגעקומען עפנטלעכע באריכט-פארזאמלונגען וועגן 22-טן ציוניסטישן קאנגרעס. טויזנטער יידן האבן באזוכט די פארזאמלונגען. מגר. ראסטאל, דעלעגאט צום קאנגרעס, האט זיך געטיילט פארן עולם מיט זיינע איינדרוקן און באריכטעט וועגן ציוניסטישן קאנגרעס.

ווראצלאוו.

דער היגער אקאדעמישער יוגנט-קרייז אנטוויקלט א לעבהאפטע טעטיקייט. די צאל מיטגלידער וואקסט כסדר. די פארוואלטונג האט אנגעהויבן די איניציאטיוו צו גרינדן א געזעלשאפט פון פריינט פון יידישע אקאדעמיקער. די איניציאטיוו איז ווארעם אויפגענומען געווארן ביי דער יידישער אינטעליגענץ. ביים קרייז ווערט געפירט א קורס פון דער העברעישער שפראך. א סך מיטהילף וויזן ארויס פאר דעם קרייז דער היגער סניף „איחוד" און „וויזא".

אין ווראצלאוו איז דעם 29-טן דעצעמבער פ. י. פארגעקומען אן אלגעמיינע פארזאמלונג פון „וויזא". עס איז אויסגעוויילט געווארן א נייע פארוואלטונג מיט ח' קארנעל בראש.

די נייע פארוואלטונג איז צוגעטרעטן צו ארגאניזירן ניי-קורסן און קורסן פאר קראנקן-שוועסטער.

עס האט זיך אויך ארגאניזירט א קרייז-קאמיטעט פון „וויזא" אין נידער-שלעזיע. אין קאמיטעט גייען אריין די חברות: פרוי ווייס, פלאצקער, רייס און פרל. האמפעל. אין די נאענטסטע טעג פארן ארויס די מיטגלידער פון קרייז-קאמיטעט אין די קלענערע ישובים אין נידער-שלעזיע בכדי צו רעארגאניזירן די אלטע און צו גרינדן נייע סניפים.

טארנאוו.

דעם 29-טן דעצעמבער פ. י. איז פארגעקומען אן אלגעמיינע פארזאמלונג פון היגן סניף. א באריכט פון דער טעטיקייט אין פארגאנגענעם יאר האט אפגעגעבן פרעזעס מגר. קאן און סעקרעטאר קארנילא. די באריכטן האבן אנגעוויזן דערויף, אז אדאנק דעם „איחוד" האט זיך אנטוויקלט אין טארנאוו א יידישער קיבוץ פון עטלעכע הונדערט יידן, וואס ארבעטן און גרייטן זיך עולה צו זיין קיין א"י. די נייע פארוואלטונג איז צוגעטרעטן צו אן אינטענסיווער טעטיקייט לטובת ציוניסטישער ארבעט.

ביאליסטאק.

דעם 26-טן דעצ. 1946 איז פארגעקומען אונטערן פארזיץ פון איחוד פארטיי-ראט מיטגליד ח' יעקב כהן, א גרויסע קאארדינאציע פארזאמלונג פון אלע נאציאנאלע ריכטונגען און אומפארטייאישע אין ביאליסטאק.

נאך דער רעדע פון י. כהן, וועלכער רופט צו שאפן א שטארקע באזע פאר ציוניסטישער ארבעט אין ביאליסטאק, אנטוויקלט זיך א דיסקוסיע, ווו ס'באטייליקן זיך די ח"ח טשערניכאוו, קאלעשניק, אטלאסאוויטש און האמבורג.

אויפן ארט ווערט געשאפן א פאטראנאט פארן ק.ק.ל. און א פאליטישע קאמיסיע.

ס'איז געווארן באשלאסן בעטן א ק.ק.ל. סובסידיע ביים יידישן וואיעוו. קאמיטעט אין דער הויך פון 30 טויזנט זל. ווי אויך א גערעכטע סובסידיע פון דער רעליגיעזער קאנגרעגאציע.

שבת, דעם 18-טן יאנואר 1947 איז פארגעקומען אין אייגענעם לאקאל פון דער קאארדינאציע, די פייערלעכע דערעפענונג פון ערשטן עונג-שבת, אין ביאליסטאק, ביי סערווירטע טישן.

נאך דער דערעפענונג פון ח' האמבורג, האט דער פארשטייער פון דער קאארדינאציע ח' כהן יעקב, אן איבערשעהדיקן רעפעראט אויף דער טעמע: „יודאיזם און העלעניזם".

נאכן רעפעראט, ווידמעט ח' טשערניכאוו דעם אנדענק פון בער באראכאוו צו זיין 29-טן יאר-טאג. עס לייענט פאר ח' האמבורג, די לעצטע קאנגרעס-ידיעות, און ח' י. טורעק רעדט וועגן די באדייטונג פון די סיים וואלן, רופנדיק צו שטימען פארן דעמאקראטישן בלאק.

י. כהן.

אדוו. פאליאקעוויטש אין לאדזש

אין די טעג פון 22-טן ביזן 26-טן יאנואר האט דער לאדזשער „איחוד" געהאט אלס גאסט אונזערס אן אלטן חבר, לאנג-יאריקער מיטגליד פון צ. ק. פון די אלגעמיינע ציוניסטן אין פוילן אדוו. משה פאליאקעוויטש.

אדוו. פאליאקעוויטש, אנטלויפנדיק אין סעפטעמבער 1939 פון דער ברענענדיקער ווארשע, האט נאכן ארומוואגלען א האלבע וועלט ענדלעך זיך דערשלאגן קיין אמעריקע, ווו ער פארנעמט היינט דעם אמט פון מיטגליד אין אדמיניסטראטיוון קאמיטעט פון יידישן וועלט-קאנגרעס, אין וועמענס שליחות ער איז טאקע איצט געקומען קיין פוילן.

דאנערשטיק, דעם 23-טן יאנואר איז פארגעקומען א זיצונג פון דער פארוואלטונג לכבוד דעם גאסט. אין א יום-טובדיקער שטימונג, ביי א געדעקטן טיש, האט ח' ראגאזשינסקי אין ווארעמע ווערטער באגריסט דעם טייערן גאסט און אלטן חבר. ח' ראגאזשינסקי שילדערט די פראבלעמען פון פוילישן יידנטום אין אלגעמיין, און בפרט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע און בעט דעם גאסט זיך צו טיילן מיט זיינע איבערלעבונגען פון די לעצטע 6 יאר.

צום סוף האט גערעדט ח' פאליאקעוויטש. א טיף-גערירטער האט ער דערקלערט:

— דאס ערשטע מאל זינט דעם טראגישן סעפטעמבער 1939 בין איך אויף א זיצונג פון פוילישע ציוניסטן. כ'בין גליקלעך, וואס איך בין צווישן אייך, בפרט ווען איך האב דא געטראפן א סך פון מיינע באקאנטע.

אדוו. פאליאקעוויטש האט זיך געטיילט מיט די איינדרוקן פון זיין רייזע איבער מיטל- און דרום-אמעריקע און פון ציוניסטישן קאנגרעס אין באזעל.

* * *

שבת, דעם 25-טן איז אין קולטור-הויז פון „איחוד" פארגעקומען א גרויסע פאלקס-פארזאמלונג אונטער דעם פארזיץ פון ח' ראגאזשינסקי. דער פארזיצער שטעלט פאר דעם גאסט אלס איינעם פון די געטרייסטע תלמידים פון יצחק גרינבוים, וועלכער ווערט ווארעם באגריסט דורך דעם עולם.

אדוו. פאליאקעוויטש האלט דאן א גרויסן רעפעראט א. נ. „דער קאמף פון יידישן פאלק פאר זיין צוקונפט".

— איך בין נישט קיין אמעריקאנער ייד — האט דער רעדנער אנגעהויבן — כ'בין א פוילישער ייד, וועמען דער גורל האט פארווארפן קיין אמעריקע און א מאדנע ווארעם געפיל באהערשט מיר, ווען נאך 7 איר טרעף איך זיך מיט די רעשטלעך לעבנגעבליבענע פוילישע יידן.

אין עטלעכע חדשים ארום פאר איך קיין ארץ-ישראל און דארט וועל איך אפגעבן פון אייך א גרוס „איך וועל זיי דערציילן, אז איר זענט געטריי געבליבן דער ציוניסטישער פאן.

קולטור-נאטיצן

צום קומען פון אידא קאמינסקא

די בארימטע יידישע אקטריסע אידא קאמינסקא מיט איר מאן, דעם ארטיסט מאיר מעלמאן, זיינען לעצטנס צוריקגעקומען פון ראטנפארבאנד. ביי די יידן אין פוילן האט דאס ארויסגערופן גרויס פרייד, אין דער ליטעראריש-קינסטלערישער משפחה — גרויסע האפענונגען.

אידא קאמינסקא געהערט צו דעם סוג יידישע ארטיסטן אין פוילן פון פאר דער מלחמה, וואס האבן נישט געזוכט דעם לייכטן וועג פון אנפאלאן זיך צו דעם המון, צום טעאטער-באזוכער. זי האט געהערט צו יענע יידישע ארטיסטן, וואס האבן די בינע פארוואנדלט אין אן אינסטרומענט פון אמתער יידישער קונסטשאפונג. זי געהערט צו די גרונט-לייגער פון אן אמת-יידיש-קינסטלעריש טעאטער.

אויף די לעבנגעבליבענע יידישע קינסטלער נאך דעם גרויסן חורבן ליגט היינט א גרויסע אחריות. עס האנדלט זיך וועגן פאראייביקן דעם יידישן עבר און דעם לעצטן גרויסן נאציאנאלן חורבן. צו דעם האבן זיך מאביליזירט אלע אונזערע דיכטער און שרייבער פון פוילן, סיי די קליינע צאל, וואס האבן דעם חורבן איבערגעלעבט דא אויף דער ערד און סיי די, וואס האבן זיך ערגעץ-אנדערש אויפגעהאלטן אין די יארן פון דער מלחמה און זיינען אהערגעקומען צומארגנס נאכן חורבן. דאכט זיך, אז עס איז נישט פאראן ביי אונז קיין שום יידישער שרייבער און דיכטער, וואס זאל נישט שאפן אויף דער טעמע פון אונזער לעצטער טראגעדיע.

דאס דארף אויך געטאן ווערן אין אנדערע קונסט-צווייגן.

אמווייניקסטן איז דאס געטאן געווארן אויפן געביט פון טעאטער. אויף דער יידישער בינע איז נאך עד היום נישט אויפגעפירט געווארן קיין איין פיעסע אדער דראמע געוועבט אויף די לעצטע געשעענישן. קיין שטאף, דאכט זיך, פעלט נישט צום באארבעטן.

מיר האפן דעריבער, אז אידא קאמינסקא אומקערנדיק זיך איצט אויף די חורבות פון אונזער היים, וועט האלטן פאר אירס א הייליקן חוב צוצוטרעטן שאפן אזא טעאטער, וואס זאל נאענט שטיין אונזער געמיט און שטרעמונגען, אזוי ווי אונזער יידישע פאעזיע און ליטעראטור. (ש.)

„חברי — עתון לילדי ישראל"

ווי מיר האבן שוין געשריבן מיט א צייט צוריק געפינט זיך אין לאדזש א ייד אן עקשן, דער העברעישער פעדאגאג א. רש"ל, וואס האט פאר אן אמביציע אין די היינטיקע צייטן ארויסצוגעבן העברעישע ביכלעך פאר יידישע קינדערלעך.

מיט א קורצע צייט צוריק איז דערשינען א לערן-ביכל „חברי" פאר דעם ערשטן קלאס. די טעג איז דערשינען א קינדער-צייטונג פאר שול-קינדער פון די עלטערע קלאסן אונטערן זעלבן נאמען: „חברי — עתון לילדי ישראל".

מיר נעמען דעם קינדער-זשורנאל אין דער האנט און גלויבן נישט אונזערע אויגן: 16 זייטלעך בוך-פארמאט, פיין לוקסוס-פאפיר, פרעכטיקע צייכענונגען און אילוסטראציעס אין דריי קאלירן.

דער נומער טראגט די דאטע פון כסלו — טבת און איז דעריבער א חנוכה-נומער. און דוכט זיך, אז קיין שענער און בעסער חנוכה-געלט האט מען נישט געקאנט אויסזוכן פאר אונזערע קינדערלעך אין די קינדער-היימען און אין די שולן.

מיר מישן די בלעטלעך און מיר לייענען. אין א גלאטיקן העברעיש ווערט געגעבן עטלעכע פיינע קינדער-דערציילונגען און קינדער-לידלעך — מיר האבן נאך נישט פארלוירן די שפראך פאר די קינדער.

די צייטונג ווערט געעפנט מיט א פאר ווערטער פון דער רעדאקציע צו די יונגע לייענער. דאן קומען צוויי חנוכה-מעשהלעך, וואס דערציילן די קינדער וועגן אמאליקע העלדישקייטן, און באלד קומט א שילדערונג וועגן די נייע גבורה-צייטן — וועגן דעם אויפשטאנד אין ווארשעווער געטא. עס איז אויך פאראן א יזכור נאך די קדושים און א לידל וועגן פליטים. ס'איז דעריבער זייער גוט, וואס נאך דעם קומען באלד 2 שיינע זייטן מיט פריילעכע, לעבעדיקע בילדער פון קינדער-לעבן אין עמק. מ'טאר נישט צופיל סטראשן די קינדער מיטן עבר. לאמיר זיי דערציען און צוגרייטן צו דעם נייעם לעבן, וואס דערווארט זיי אין ארץ-ישראל. חוץ דעם געפינט זיך נאך א סך פיינער לייען-מאטעריאל פאר די קינדער. דער רעדאקטאר האט נישט פארגעסן צו געבן פון אלץ אביסל און דאס איז די גרויסע מעלה פון דער צייטונג, וואס וועט מן הסתם אויך מוזן פארטרעטן אין דער שולע דאס לערן-ביכל.

דעם רעדאקטאר פון דעם פיינעם ערשטן העברעישן קינדער-זשורנאל אין פוילן, רש"ל, קומט באמת א יישר כוח פאר דער פיינער ארבעט. מען מוז אויך דערמאנען דעם צייכענער מ. העכטקאפף, וואס האט אריינגעלייגט אזויפיל ארבעט, אז די אויסגאבע זאל אויך גראפיש נישט זיין הינטערשטעליק. א דאנק קומט אויך אלע, וואס האבן צוגעלייגט א האנט צו דער פיינער קינדער-מתנה. (ש.)

„דיבוק" אין לאדזשער טעאטער

דער „דיבוק" אויף דער יידישער בינע איז שוין נישקשהדיק אלט. עס איז געווען א צייט, ווען דער „דיבוק" האט זיך ממש באזעצט אין דער יידישער טעאטער-וועלט און כ'איז אים שווער געווען צו פארטרייבן אפילו מיט שופר-בלאזן. א געוויסער טייל פון דער יידישער אינטעליגענץ האט דעמלט אי[illegible]ש געשאקלט מיט די קעפ און געגלויבט, אז אט די „מאראלישע" פיעסע איז ווי אנגעמאסטן בלויז פאר דעם פרימיטיוון יידישן צושויער.

ביי דער באנייונג פון „דיבוק" אין לאדזשער יידישן טעאטער איז אויסגעקומען פעסטצושטעלן, אז אנסקים דראמאטישע לעגענדע האט דאך א דויערנדיקן טעאטראלן ווערט. ווי א בינע ספעקטאקל איז די פיעסע נאך גענוג פריש און אנרעגנדיק. דאס נעמט זיך דערפון, וואס אנסקי האט גענומען דעם שטאף פון זיין פיעסע פון עכטן יידישן טראדיציאנעלן פאלקלאר און עכטער פאלקלאר באזיצט די אייגנשאפט, וואס ער וועלקט נישט און האט נישט מורא פאר די צעשטערנדיקע מילבן פון דער צייט.

משה ליפמאן איז א רעזשיסער פון דער רעאליסטישער שולע און כאטש ער האט זיך מער ווייניק געהאלטן ביי דעם אלטן איינגעשטעלטן נוסח פון דוד הערמאן האט ער דאך אויסגעמיטן די געפאר פון איבערגעטריבענעם מיסטיציזם און האט אין דער פיעסע אריינגעפירט מער רעאליטעט. דערפון האט זיך באקומען א פארשטעלונג, וואס רייסט נישט אונזערע צעריסענע נערוון, נאר וועלכע פארשאפט א גענוס און לאזט איבער א פארשטעלונג וועגן א פארשוווונדענעם לעבנס-שטייגער.

„געלעכטער דורך טרערן"
פון מ. נודעלמאן

דער פארלאג ביים צענטראל-פארבאנד פון פוילישע יידן אין ארגענטינע, האט זיך שוין קונה-שם געווען מיט א גאנצער ריי ביכער וועגן פוילישן יידנטום, וואס זיינען דערשינען אונטער דער רעדאקציע פון מארק טורקאוו.

אין די נאענטסטע טעג דערשיינט אין דעם פארלאג א בוך פון באקאנטן יידישן הומאריסט פון פוילן מ. נודעלמאן א.נ. „געלעכטער דורך טרערן".

אין דעם בוך גייען אריין איבער 50 פעליעטאנען און הומארעסקעס וועגן יידישן לעבן אין פוילן, וואס זיינען געדרוקט געווען אין „נייעם לעבן". אין די דאזיקע פעליעטאנען ווערט געצייכנט מיט א לייכטער פעדער דאס יידישע לעבן אין פוילן צומארגנס נאך דעם חורבן.

Adres Redakcji i Administracji: Łódź 1-go Maja 13 m. 12, tel. 189-24

Wydawca: C. K. Zjednoczenia Syjon.-Demokratów „Ihud" w Polsce.

Redaktor: Mgr. M. TAUCHNER

Drukarnia № 10 w Łodzi, Narutowicza 32 z. 194 D— 012369

Odbito w drukarni Spółdzielni «Czytelnik» Nr. 4, Żwirki 2